

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH DLA POWIATU BRZozOWSKIEGO NA LATA 2016-2021

INSTYTUT BADAŃ I ANALIZ SPOŁECZNYCH „DIAGNOSIS” LUSZOWICE,
UL. GÓRNA 29A, 32-500 CHRZANÓW, mobile 668-341-139 e-mail: zespol_badawczy@wp.pl

Kopiowanie, przedruk i przetwarzanie w jakiejkolwiek innej formie, bez zgody autora zabronione.

SPIS TREŚCI

1.	WSTĘP	5
2.	DOKUMENTY PROGRAMOWE POLITYKI SPOŁECZNEJ	6
2.	OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA POWIATU BRZOSZOWSKIEGO	9
3.	STRUKTURA DEMOGRAFICZNA	11
4.	SYSTEM EDUKACJI	26
5.	KULTURA W POWIECIE	32
6.	BEZROBOCIE I RYNEK PRACY	35
7.	WSPIERANIE RODZINY I SYSTEM PIECZY ZASTĘPCZEJ	52
8.	ZJAWISKA I PROBLEMY W POMOCY SPOŁECZNEJ	59
9.	PRZEMOC W RODZINIE	77
10.	UZALEŻNIENIE OD ALKOHOLU.	80
11.	OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA PROBLEMATYKI ZDROWOTNEJ	86
12.	SYTUACJA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH	95
13.	ORGANIZACJE POZARZĄDOWE	122
14.	PLANOWANIE SPOŁECZNE W POWIATOWEJ STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH	125
15.	METODA TWORZENIA POWIATOWEJ STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH	126
16.	IDENTYFIKACJA CELU GENERALNEGO I PRIORYTETÓW PSRPS POWIATU BRZOSZOWSKIEGO	DLA 129
17.	WSKAŹNIKI	138
18.	PODMIOTY ODPOWIEDZIALNE ZA REALIZACJĘ, ŹRÓDŁA FINANSOWANIA.	142
19.	RAMY FINANSOWANIA DZIAŁAŃ OKREŚLONYCH W STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW DLA POWIATU BRZOSZOWSKIEGO NA LATA 2016-2021	149
20.	SPIS TABEL	150

21.	SPIS MAP	154
22.	SPIS WYKRESÓW	154

I CZĘŚĆ

1. Wstęp

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest istotnym etapem procesu planowania społecznego. Opracowanie i realizacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych wynika z obowiązku prawnego nałożonego na samorząd powiatowy na mocy Ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej. W art. 19 w/w ustawy zapisano: *„do zadań własnych powiatu należy opracowanie i realizacja strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, wspierania osób niepełnosprawnych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka, po konsultacji z właściwymi terytorialnie gminami.”*

Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie powiatowym stanowi, że powiat wykonuje określone ustawami zadania publiczne o charakterze ponad gminnym w podanych poniżej zakresach dotyczących zakresu polityki społecznej: edukacji, promocji i ochrony zdrowia, pomocy społecznej, polityki prorodzinnej, wspierania osób niepełnosprawnych, kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, kultury fizycznej i turystyki, porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli, przeciwdziałania bezrobociu oraz aktywizacji lokalnego rynku pracy, współpracy z organizacjami pozarządowymi. Wymienione zadania stanowią poważny argument za koniecznością dokonania diagnozy problemów społecznych i opracowania oraz wdrożenia strategii rozwiązywania problemów społecznych.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla powiatu brzozowskiego, wytycza zatem cele strategiczne projektowanych zmian, kierunki działań na rzecz niwelowania zjawisk społecznie niepożądanych oraz zajmuje się tworzeniem mechanizmów wzmacniających efektywność dokonywanych zmian. Wskazuje również na sposób realizacji podejmowanych przedsięwzięć realizowanych w ramach strategii, określa ramy finansowe oraz wskaźniki realizacji działań. Działania te będą pomocne w dostosowywaniu celów i zadań przewidzianych do wykonania w kolejnych etapach realizacji w zależności od zmieniających się potrzeb społecznych.

2. Dokumenty programowe polityki społecznej

Do akt prawnych mających istotny wpływ na konstrukcję niniejszego dokumentu jak i monitoring przyszłych działań należą:

1. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tj. Dz. U. z 2015 r., poz. 163, z późn. zm.) określająca zadania w zakresie pomocy społecznej, rodzaje świadczeń z pomocy społecznej oraz zasady i tryb ich udzielania, organizację pomocy społecznej oraz zasady i tryb postępowania kontrolnego w zakresie pomocy społecznej.
2. Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2015 r. poz. 149, z późn. zm.) określająca zadania państwa w zakresie promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia oraz aktywizacji zawodowej.
3. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tj. Dz. U. z 2015 r., poz. 332, z późn. zm.) określająca zasady i formy wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, zasady i formy sprawowania pieczy zastępczej oraz pomocy w usamodzielnianiu jej pełnoletnich wychowanków, zadania administracji publicznej w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, zasady finansowania wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz zadania w zakresie postępowania adopcyjnego.
4. Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2015 r., poz. 493, z późn. zm.) regulująca status prawny oraz prawa i uprawnienia osób niepełnosprawnych.
5. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2014, poz. 1118) regulująca m.in. zasady prowadzenia działalności pożytku publicznego przez organizacje pozarządowe w sferze zadań publicznych oraz współpracy organów administracji publicznej z organizacjami pozarządowymi, uzyskiwania przez organizacje pozarządowe statusu organizacji pożytku publicznego oraz funkcjonowania organizacji pożytku publicznego oraz warunki wykonywania świadczeń przez wolontariuszy oraz korzystania z tych świadczeń.
6. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 r., poz. 1390 z późn. zm.) określająca zadania w zakresie przeciwdziałania

przemocy w rodzinie, zasady postępowania wobec osób dotkniętych przemocą w rodzinie i zasady postępowania wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.

7. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2015 r., poz. 1286, z póź. zm.) określająca m.in. zasady działania i kompetencje Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych działania związane z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych, zasady sprzedaży napojów alkoholowych oraz postępowanie w stosunku do osób nadużywających alkoholu.
8. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2012 r. poz. 124, z póź. zm.) określająca m.in. zasady i tryb postępowania w zakresie przeciwdziałania narkomanii, zadania i uprawnienia organów administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego oraz innych podmiotów w zakresie przeciwdziałania naruszeniom prawa dotyczącego obrotu, wytwarzania, przetwarzania, przerobu i posiadania substancji, których używanie może prowadzić do narkomanii oraz kary za nieprzestrzeganie przepisów ustawy i określonych rozporządzeniem.

CZĘŚĆ II

DIAGNOZA ZJAWISK I PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W POWIECIE BRZÓZOWSKIM

2. Ogólna charakterystyka powiatu brzozowskiego

Powiat brzozowski znajduje się w środkowej części województwa podkarpackiego, na obszarze pomiędzy rzekami San, Stobnica i Wisłok. Sąsiaduje z powiatami rzeszowskim i strzyżowskim (od północy), z powiatem przemyskim (od wschodu), z powiatem sanockim (od południa) i z powiatem krośnieńskim (od zachodu).¹

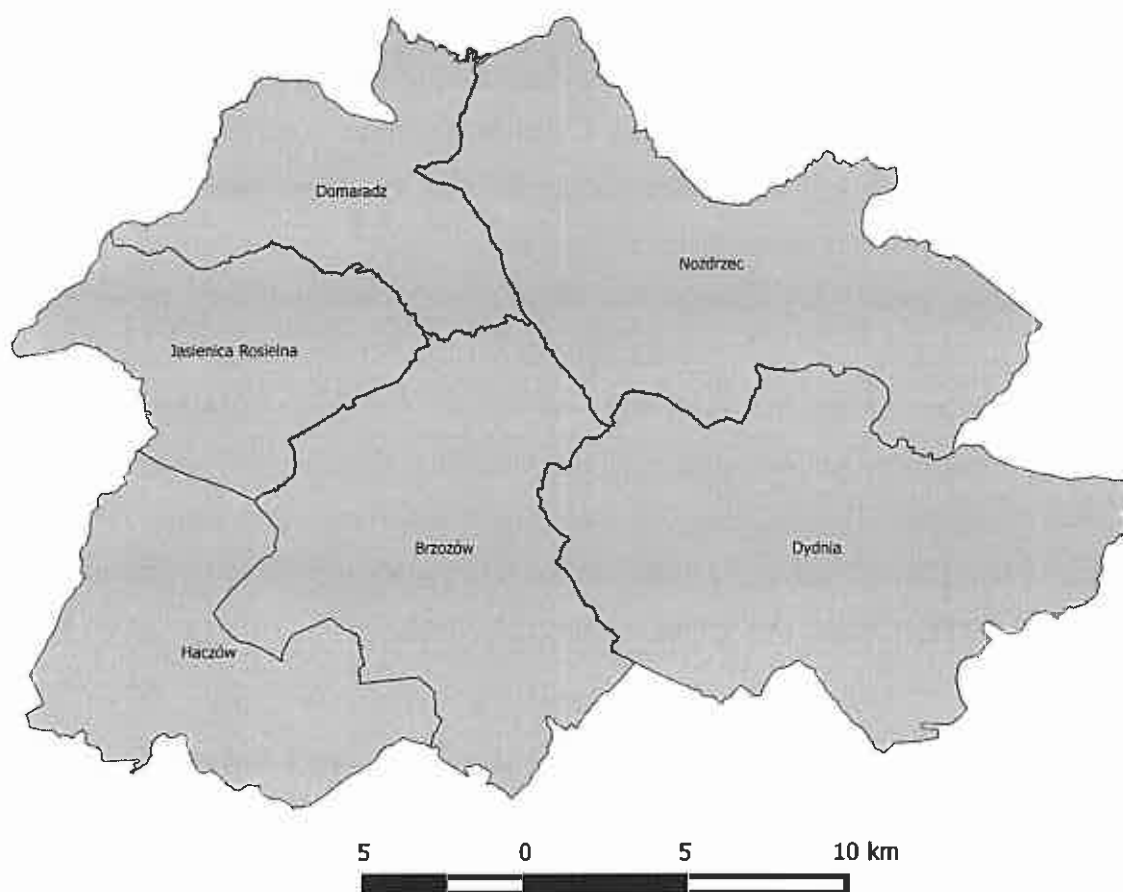
Powierzchnia geodezyjna powiatu wg kierunków jej wykorzystania w 2014 roku przedstawia się następująco: powierzchnia ogółem powiatu brzozowskiego wynosiła 53 934 ha. Największą powierzchnię powiatu stanowiły użytki rolne (62,8%) oraz grunty leśne (31,7%). W skład powiatu wchodzi: 1 gmina miejsko – wiejska Brzozów oraz 5 gmin wiejskich: Domaradz, Dydnia, Haczów, Jasienica Rosielna oraz Nozdrzec. Największy udział procentowy powierzchni w ogólnej powierzchni powiatu posiadały: Gmina Dydnia, której udział wyniósł 24,2% oraz Gmina Nozdrzec tj. 22,4%.

Tabela 1. Udział procentowy powierzchni gmin w ogólnej powierzchni powiatu brzozowskiego w 2014 roku

Gmina	Udział procentowy
Brzozów	19,1
Domaradz	10,5
Dydnia	24,2
Haczów	13,3
Jasienica Rosielna	10,6
Nozdrzec	22,4
Powiat Brzozowski	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS

¹ na podstawie: <http://epodkarpacie.com/>

Mapa 1. Podział administracyjny powiatu brzosowskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS

Na terenie powiatu znajdują się bogate złoża leczniczych wód solankowych. Odbywa się produkcja wód mineralnych magnezowo-wapniowych. Powiat ma do zaoferowania wiele walorów turystycznych, zwłaszcza w dziedzinie turystyki kwalifikowanej. Liczne zabytki znajdują się na "Szlaku architektury drewnianej". Przebiegają tu oznakowane szlaki piesze i ścieżki rowerowe. Duże walory wędkarskie oferują rzeki San i Wisłok, liczne potoki pstrągowe, a także kilkadziesiąt hektarów stawów w wyrobiskach żwirowych w Krzemiennej i Temeszowie (gm. Dydnia)².

² na podstawie: <http://epodkarpacie.com/>

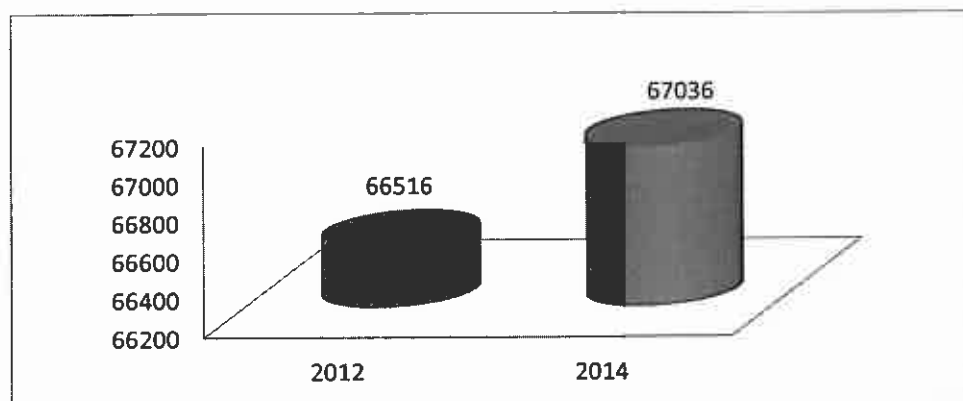
3. Struktura demograficzna

Diagnoza sytuacji demograficznej jest podstawą do diagnozowania zjawisk społecznych w powiecie. Wiedza o mieszkańcach powiatu (poszczególnych gmin) i jej szczegółowa charakterystyka w podziale na płeć, wiek, wykształcenie, czy inne kategorie osób, jest wyznacznikiem przyszłych dokumentów polityki społecznej, jakie muszą powstać na wymienionym obszarze. Tylko profesjonalna diagnoza zasobów ludzkich pozwala określić rozwój kapitału ludzkiego i społecznego, a w przyszłości pomoże osiągnąć wyższy stopień zorganizowania społeczeństwa obywatelskiego.

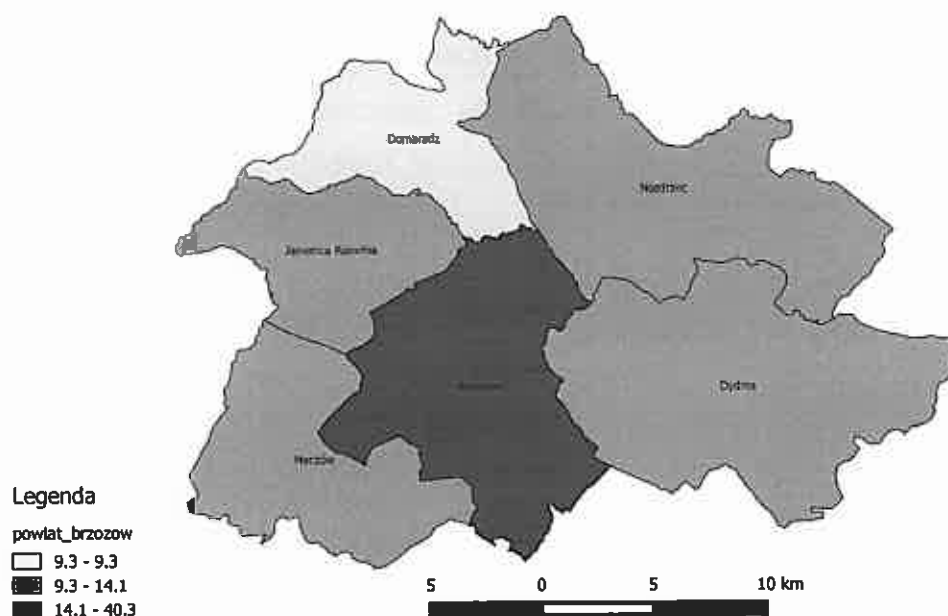
W pierwszej części diagnozy dotyczącej struktury ludności powiatu brzozowskiego, zostanie przedstawiona ogólna charakterystyka mieszkańców, pod kątem liczby ludności, liczby urodzeń, zgonów, zawartych małżeństw oraz zostanie przedstawiony przyrost naturalny.

Wg danych nadesłanych z poszczególnych urzędów gmin (USC), łączna liczba mieszkańców powiatu brzozowskiego w 2012 roku wynosiła 66 516 osób, a w 2014 roku zwiększyła się do 67 036 osób.

Wykres 1. Liczba mieszkańców powiatu brzozowskiego w latach 2012 i 2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z UG

Mapa 2. Udział procentowy mieszkańców powiatu brzozowskiego w 2014 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z UG

Największą pod względem liczby ludności jest Gmina Brzozów, posiadająca 27 073 mieszkańców w 2012 roku i 27 032 mieszkańców w 2014 roku. Udział procentowy mieszkańców gminy stanowił 40% ogółu mieszkańców powiatu. Na drugim miejscu w 2012 roku znalazła się Gmina Haczów, z udziałem 13,9% w ogólnej liczbie mieszkańców powiatu w 2012 roku. Liczba ludności tej gminy wynosiła 9225 osób i zwiększyła się do 9432 osób w 2014 roku stanowiąc 14,1% ogółu. Trzecią gminą pod względem liczby ludności była w 2012 roku Gmina Dydnia stanowiąca 12,3% ogółu ludności powiatu. Liczba ludności tej gminy wynosiła 8 168 osób i w 2014 roku zmniejszyła się do 8077 osób, stanowiąc 12,0%. Na czwartym miejscu w 2012 roku znalazła się Gmina Nozdrzec, z udziałem procentowym wynoszącym 12,3% w 2012 i 12,4% w 2014 roku (8 154 osób w 2012 roku i 8 319 osób w 2014 roku). Kolejne miejsce zajęła Jasienica Rosielna, której udział procentowy mieszkańców wynosił 11,7% w 2012 roku jak i 11,8% w 2014 roku. Liczba mieszkańców gminy wynosiła 7 755 osób w 2012 roku i zwiększyła się do 7923

osób. Najmniejszą gminą powiatu jest Domaradz, w którym udział mieszkańców w 2012 roku wyniósł 9,23% (6 141 osób) a w 2014 roku zwiększył się do 9,3% (6 253 osób).

Tabela 2. Udział procentowy ludności powiatu brzozowskiego w latach 2012-2014

MIEJSCOWOŚĆ	2012		2014	
	LICZBA	%	LICZBA	%
BRZÓZÓW	27073	40,7	27032	40,3
DOMARADZ	6141	9,2	6253	9,3
DYDNIA	8168	12,3	8077	12,0
HACZÓW	9225	13,9	9432	14,1
JASZENICA	7755	11,7	7923	11,8
NOZDRZEC	8154	12,3	8319	12,4
RAZEM POWIAT	66516	100	67036	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z UG

Analiza dynamiki liczby ludności wykazała, iż w większości gmin powiatu liczba ludności zwiększyła się, najwięcej w Gminie Haczów tj. o 207 osób, w Gminie Jasienica Rosielna tj. o 168 osób, w Gminie Nozdrzec o 165 osób i w Gminie Domaradz o 112 osób. liczba ludności zmniejszyła się w Gminie Dydnia (o 91 osób) i Brzozów (o 41 osób).

Urodzenia, zgony, przyrost naturalny.

W 2012 roku w całym powiecie urodziło się 778 dzieci, a w 2014 roku liczba urodzeń zmniejszyła się do 696.

Najwięcej urodzeń zanotowano w Gminie Brzozów – w 2012 roku 312, a w 2014 roku 260. Urodzenia w Gminie Brzozów stanowiły 40,1% w 2012 roku i 40,9% w 2014 roku wszystkich urodzeń w powiecie.

Tabela 3. Liczba urodzeń, zgonów oraz przyrost naturalny w powiecie brzozowskim w latach 2012 i 2014

MIEJSCOWOŚĆ	2012			2014		
	URODZENIA	ZGONY	PN	URODZENIA	ZGONY	PN
BRZOSZÓW	312	234	78	260	221	39
DOMARADZ	69	56	13	66	70	-4
DYDNIA	84	84	0	84	69	15
HACZÓW	95	50	45	107	35	72
JASZENICA R.	119	61	58	94	46	48
NOZDRZEC	99	87	12	85	88	-3
RAZEM POWIAT	778	572	206	696	529	167

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z UG³

W Gminie Jasienica Rosielna w 2012 roku urodziło się 119 dzieci, a w 2014 roku liczba urodzeń zmniejszyła się do 94, stanowiąc 15,3% wszystkich urodzeń w powiecie. Pod względem liczby urodzeń w 2014 roku kolejne miejsce zajęły: Haczów 107 urodzeń (15,4% urodzeń w powiecie), Nozdrzec (12,2%), Dydnia (12,1%) oraz Domaradz (9,5%).

Kolejnym omawianym wskaźnikiem będzie liczba zgonów w powiecie brzozowskim. W 2012 roku liczba zgonów wynosiła łącznie 572, a w 2014 roku 529. Najwięcej zgonów odnotowano w Gminie Brzozów tj. 234 w 2012 roku i 221 w 2014 roku (41,8% ogółu zgonów w powiecie). W Gminie Jasienica w 2012 roku zmarło 61 osób, a w 2014 roku 46 osób (10,7-8,7% zgonów w powiecie). W Gminie Domaradz odnotowano 56-70 zgonów (9,8%-13,2% ogółu), w Gminie Haczów odnotowano 50-35 zgonów (8,7% - 6,6% ogółu zgonów), w Gminie Dydnia zmarły 84 osoby w 2012 roku i 69 osób w 2014 roku (14,7%-13,0%) a w Gminie Nozdrzec 87 w 2012 roku i 88 w 2014 roku (15,2%-16,6%).

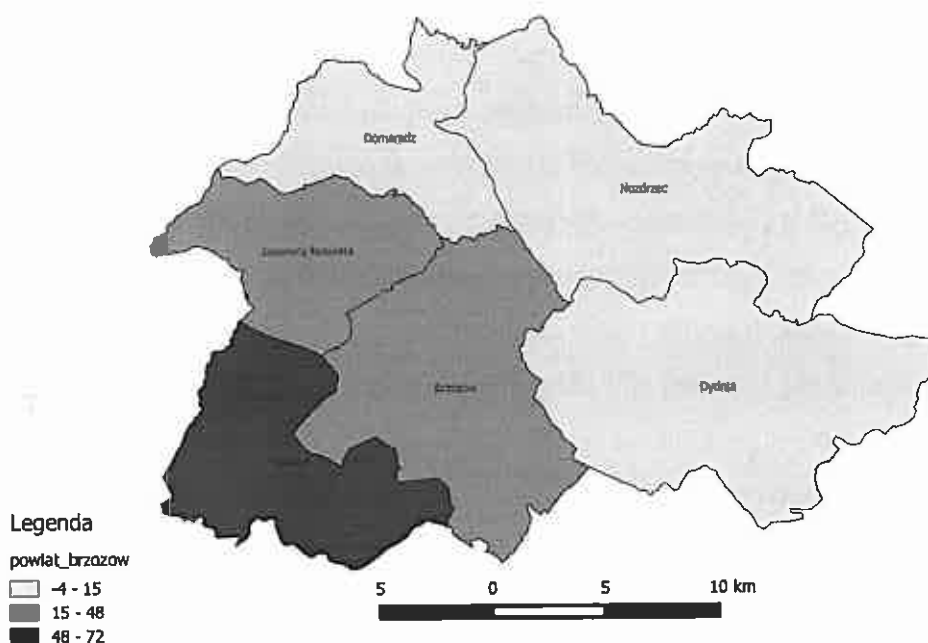
Ważnym zagadnieniem dotyczącym diagnozy mieszkańców powiatu brzozowskiego, jest określenie przyrostu naturalnego dla poszczególnych gmin oraz jego dynamika w latach

³ dane na temat urodzeń i zgonów dla Gminy Brzozów oraz dane na temat urodzeń dla Gminy Haczów pochodzą z GUS. Pozostałe zostały przygotowane przez jednostki UG.

2012-2014. Przyrost naturalny to różnica między liczbą urodzeń żywych a liczbą zgonów w danym okresie. Wartość dodatnia oznacza liczbę urodzeń przewyższającą liczbę zgonów, ujemna – odwrotnie.

Wg danych statystycznych, przyrost naturalny w powiecie był dodatni wynosząc 206 w 2012 roku i 167 w 2014 roku. W 2012 roku wszystkie gminy powiatu posiadały dodatni przyrost naturalny, zaś w 2014 roku tylko w Gminach Domaradz i Nozdrzec, wskaźnik ten uzyskał wartość ujemną (więcej zgonów niż urodzin). Z pośród wszystkich gmin powiatu w Gminach: Dydnia i Haczów PN w badanym czasie uległ zwiększeniu, a w pozostałych gminach obniżył się.

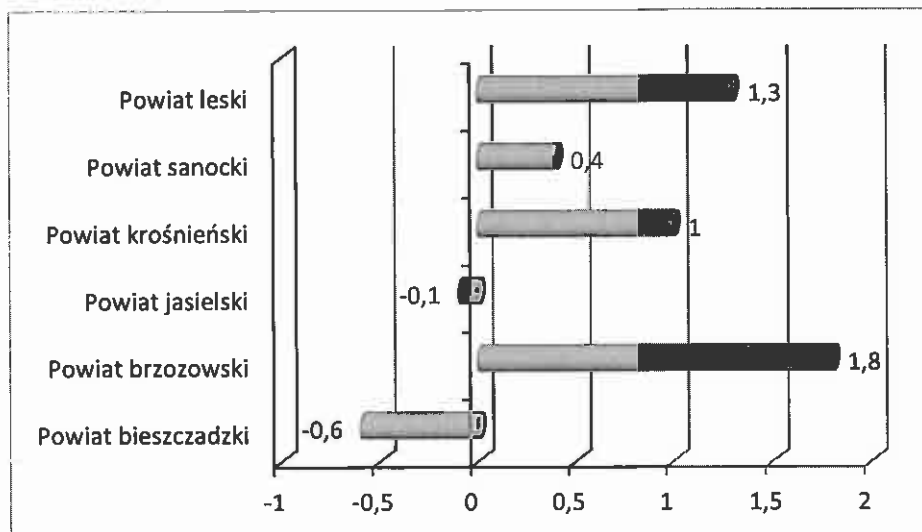
Mapa 3. Przyrost naturalny w powiecie brzozowskim w 2014 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z UG

Aby porównać przyrost naturalny w wybranych regionach, przelicza się go na tysiąc mieszkańców i określa tzw. **współczynnik przyrostu naturalnego**. Wyraża się go w promilach tj. na 1000 ludności. W województwie podkarpackim współczynnik ten wyniósł w 2014 roku 0,7 a w powiecie brzozowskim 1,8

Wykres 2. Współczynnik przyrostu naturalnego w powiatach podregionu krośnieńskiego w 2014 roku

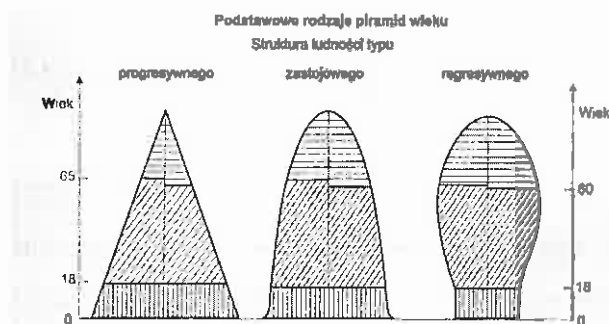

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS

Dokonując analizy demograficznej określonej zbiorowości należy także brać pod uwagę odniesienie jej układu do modelu struktury ludności zwanego piramidami wieku. Biorąc pod uwagę liczbę urodzeń i zgonów na danej przestrzeni geograficznej mamy do czynienia z 3 typami struktury wieku (Sundbarg): typ progresywny, jest kształtowany przez wysoką liczbę urodzeń. Jest to populacja o wzrastającej liczbie ludności; typ zastojowy występuje w populacjach charakteryzujących się jednakowymi liczbami urodzeń i zgonów. W rezultacie ogólna liczba ludności nie ulega zmianie; typ regresywny pojawia się przy malejącej liczbie urodzeń.

Biorąc pod uwagę powyższy model, powiat brzozowski zakwalifikowano do typu progresywnego, na który wskazuje wzrost liczby ludności oraz dodatni ogólny przyrost naturalny.

Wykres 3. Modele struktury ludności według płci i wieku

Źródło: opracowanie własne na podstawie J.Z Holzer: Demografia. Warszawa 2003

Małżeństwa, rozwody.

Ogólna liczba zawartych małżeństw w 2012 roku w powiecie wynosiła 434, a w 2014 roku liczba ich wyniosła 382. Najwięcej małżeństw pochodziło z Gminy Brzozów (blisko 40% zawartych małżeństw w powiecie). W Gminie Domaradz zawarto 46 małżeństw w 2012 roku, a ich liczba spadła w 2014 roku do 33, co spowodowało obniżenie się udziału procentowego zawartych małżeństw w powiecie z 10,6% do 8,6%. W Gminie Jasienica liczba małżeństw na przestrzeni omawianego czasu była podobna wynosząc 33-35, a udział procentowy stanowił 7,6% w 2012 roku i 9,2% w 2014 roku. Kolejna gmina, w której liczba zawartych małżeństw wynosiła 22-23 to Haczów (5,3% - 5,8% ogółu zawartych małżeństw w powiecie). W Gminie Dydnia na przestrzeni 2012-2014 nastąpił wzrost zawartych małżeństw z 60 do 68 (13,8-17,8%), a w Gminie Nozdrzec zmniejszenie się tej liczby z 107 do 71 (24,7% -18,6%).

Tabela 4. Małżeństwa w powiecie brzozowskim w latach 2012 i 2014

MIEJSCOWOŚĆ	2012		2014	
	MAŁŻEŃSTWA	%	MAŁŻEŃSTWA	%
BRZOSÓW	165	38,0	153	40,1
DOMARADZ	46	10,6	33	8,6
DYDNIA	60	13,8	68	17,8
HACZÓW	23	5,3	22	5,8
JASIENICA	33	7,6	35	9,2
NOZDRZEC	107	24,7	71	18,6
RAZEM POWIAT	434	100,0	382	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z UG⁴

Ogólna liczba rozwodów, które dokonały się na terenie powiatu brzozowskiego wynosiła w 2012 roku 37 a w 2014 roku 36. W Gminie Nozdrzec w 2012 roku rozwiodło się 9 małżeństw, w Gminie Jasienica 8 a w gminie Domaradz 7. W Gminie Dydnia nie odnotowano w 2012 roku rozwodów. W 2014 roku w Gminie Haczów rozwiodło się 11 par, w Gminie Nozdrzec 8, a w Gminie Jasienica 6.⁵

⁴ wyjątek stanowią dane dotyczące liczby zawartych małżeństw z Gminy Brzozów, pochodzące z GUS.

⁵ brak danych dotyczących rozwodów w Gminie Brzozów

Ekonomiczne grupy wiekowe.

W dalszej części prezentacji, analiza będzie polegała na diagnozie mieszkańców powiatu brzozowskiego w podziale na ekonomiczne grupy wiekowe tj. wiek przedprodukcyjny, czyli osoby młode do 17 roku życia, wiek produkcyjny, czyli kobiety od 18 do 59 roku życia oraz mężczyźni od 18 do 64 roku życia i wiek poprodukcyjny, w przypadku kobiet powyżej 60 roku życia i mężczyzn powyżej 65 roku życia.

Łączny udział procentowy osób w wieku przedprodukcyjnym w powiecie wynosił 21,2% w 2012 roku i nieznacznie zmniejszył się do 20,4% w 2014 roku. Osoby w wieku produkcyjnym stanowiły w 2012 roku 63,1% i w 2014 roku udział pozostał na poziomie 62,9%. W podziale tej grupy na płeć, większość stanowili mężczyźni tj. 33,5% ogółu. Osoby w wieku poprodukcyjnym (łącznie) to udział 15,7% w 2012 roku, który w badanym czasookresie zwiększył swoją wartość do 16,7%.

Tabela 5. Udział procentowy mieszkańców powiatu brzozowskiego wg płci i ekonomicznych grup wiekowych w latach 2012-2014

	WIEK PRZEDPRODUKCYJNY	WIEK PRODUKCYJNY			WIEK POPRODUKCYJNY		
	LICZBA RAZEM	KOBIETY	MĘŻCZYŹNI	RAZEM	KOBIETY	MĘŻCZYŹNI	LICZBA RAZEM
2012	20,1	29,6	33,5	63,1	10,8	4,9	15,7
2014	20	29,4	33,5	62,9	11,2	5,4	16,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z UG

Dokładniejszy rozkład struktury wieku na terenie powiatu brzozowskiego, przedstawia analiza danych wg miejsca zamieszkania osób. Dane wskazują, iż największy udział procentowy osób w wieku przedprodukcyjnym tj. udział dzieci i młodzieży do 17 roku życia, wystąpił w 2012 roku w Gminie Jasienica Rosielna tj. 23,9%. W 2014 roku omawiany wskaźnik zmniejszył się do 22,4%. Wśród ogólnej zbiorowości w gminie, udział osób w wieku produkcyjnym wynosił blisko 62%, a w 2014 roku niemal 63%. Również stosunkowo niski udział (najniższy w powiecie) osób w wieku poprodukcyjnym wskazuje, że jest to społeczeństwo strukturalnie młode demograficznie.

W Gminie Haczów, udział ludności przedprodukcyjnej wynosił 21,6% i w 2014 roku zmniejszył się do 20,6%. Również i tu udział ludności w wieku produkcyjnym stanowił blisko 63% ogółu. Udział ludności w wieku starszym w 2012 roku wyniósł 14,8%, a w 2014 roku zwiększył się do 16,8%. Gmina Haczów mogłaby być uznana za demograficznie

Legenda

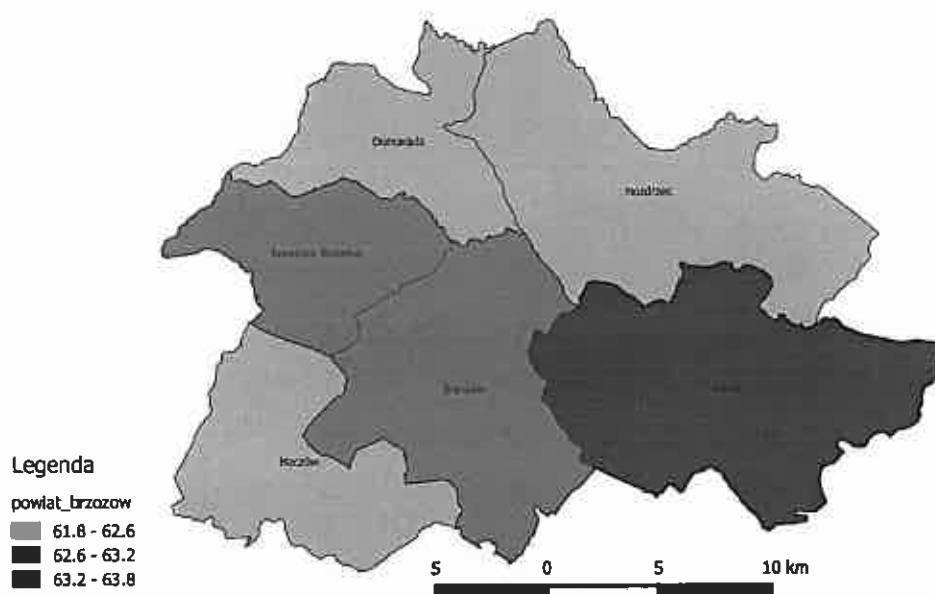
powiat brzozów

- 18.9 - 19.5
- 19.5 - 20.6
- 20.6 - 22.4

5 0 5 10 km

W Gminie Domaradz udział osób młodych był stosunkowo wysoki wynoszący ponad 21% ogółu. W 2014 roku zasadniczo struktura nie uległa zmianom, bowiem nieznacznie zmniejszył się udział osób młodych i tylko nieznacznie wzrósł udział osób w wieku senioralnym (17%). Taka struktura świadczy i społeczeństwie zastojowym.

Mapa 5. Udział procentowy (%) ludności w wieku produkcyjnym wg gmin w powiecie brzozowskim w 2014 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z UG

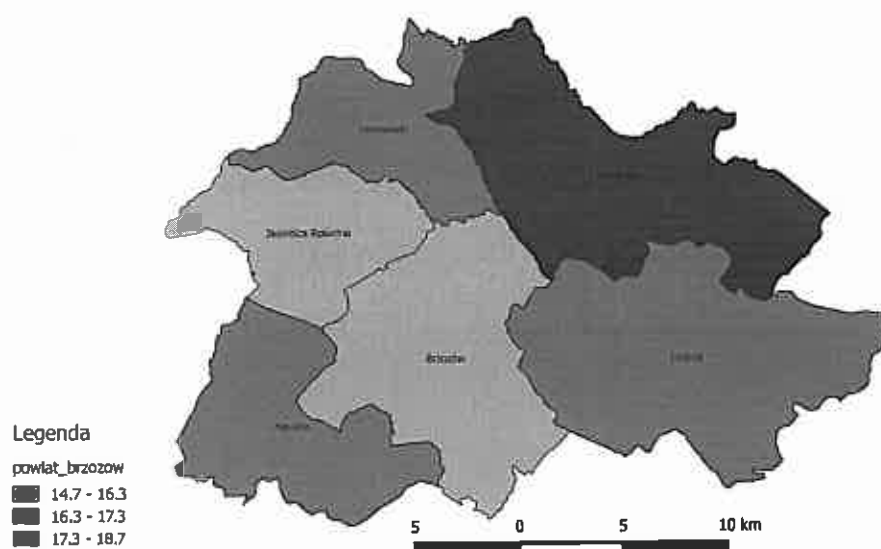
Gminę Dydnia i Gminę Nozdrzec również należy uznać za społeczeństwa zastojowe, bowiem udziały osób w wieku młodym oraz w wieku senioralnym były do siebie zbliżone. Niebezpiecznie maleje udział osób młodych a wzrasta udział osób w wieku poprodukcyjnym, w najbliższej przyszłości przekroczy on liczbę osób w wieku przedprodukcyjnym.

Gmina Brzozów ma charakter miejsko – wiejski, a struktura jej wieku wg ekonomicznych grup wskazuje iż jest to społeczeństwo stosunkowo młode. Takie stwierdzenie wynika z faktu 21,1% udziału osób w wieku przedprodukcyjnym przewyższający udział osób w wieku poprodukcyjnym tj. 15,3% w 2012 roku. W przeciągu omawianego czasookresu udział procentowy ludności w wieku senioralnym zwiększył się do 16,3%. Maleje zatem udział osób młodych przy wzrastającym udziale osób starszych.

Tabela 6. Ekonomiczne grupy wiekowe mieszkańców powiatu brzozowskiego wg miejscowości zamieszkania w latach 2012-2014

MIEJSCOWOŚĆ	2012			2014		
	przedprodukcyjny	produkcyjny	poprodukcyjny	przedprodukcyjny	produkcyjny	poprodukcyjny
BRZÓZÓW	21,1	63,6	15,3	20,6	63,2	16,3
DOMARADZ	21,1	61,8	17,1	20,2	62,6	17,2
DYDNIA	19,7	63,7	16,7	18,9	63,8	17,3
HACZÓW	21,6	63,6	14,8	20,6	62,6	16,8
JASZENICA R.	23,9	61,8	14,3	22,4	62,8	14,7
NOZDRZEC	20,4	62,4	17,1	19,5	61,8	18,7
RAZEM POWIAT	21,2	63,1	15,7	20,4	62,9	16,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z UG

Mapa 6. Udział procentowy (%) ludności w wieku poprodukcyjnym w powiecie brzozowskim w 2014 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z UG

Ważnym zagadnieniem poruszonym w niniejszej diagnozie społeczeństwa powiatu brzozowskiego są współczynniki obciążeń demograficznych. Wiedza na temat kształtowania się liczby osób w wieku poprodukcyjnym, pozwala przewidywać obciążenie systemu zabezpieczenia społecznego wypłatą świadczeń emerytalnych i rentowych natomiast wiedza o liczbie osób w wieku produkcyjnym oznacza posiadane przez dany kraj zasoby czynnika pracy oraz wpływa bezpośrednio na stopę bezrobocia. Wiedza na temat liczby osób w wieku przedprodukcyjnym pozwala kształtować odpowiednio na przykład zasoby szkół, żłobków i przedszkoli. Dlatego tak ważnym problemem stają się relacje pomiędzy ludnością nieprodukcyjną a produkcyjną.

Liczba ludności w wieku nieprodukcyjnym (wiek nieprodukcyjny to wiek przedprodukcyjny i poprodukcyjny) na 100 osób w wieku produkcyjnym w województwie podkarpackim wynosiła w 2014 roku 58 osób, a w powiecie brzozowskim 60 osób. Rozkład tego wskaźnika w poszczególnych gminach powiatu był zróżnicowany, bowiem najwyższy wskaźnik został osiągnięty w Gminie Nozdrzec tj. 65 osób, a najniższy w gminie miejsko-wiejskiej Brzozów tj. 58,4 (Miasto Brzozów 58,9%).

Tabela 7. Współczynnik obciążenia demograficznego ludnością w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym, na terenie powiatu brzozowskiego w 2014 roku

Jednostka terytorialna	współczynnik
WOJ. PODKARPACKIE	57,6
Powiat brzozowski	60,0
Brzozów	58,4
Brzozów - miasto	58,9
Domaradz	60,6
Dydnia	59,2
Haczów	60,9
Jasienica Rosielna	59,3
Nozdrzec	65,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS

Współczynnik obciążenia ludnością w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym dla województwa podkarpackiego wynosił w 2014 roku 94 osób. Dla powiatu brzozowskiego osiągnął wartość 85 osób. W poszczególnych gminach wskaźnik ten kształtował się następująco: najwyższy został osiągnięty w Gminie Nozdrzec tj. 109 osób, a najniższy w Gminie Jasienica Rosielna tj. 67 osób. Wysoki wskaźnik odnotowano dla samego Miasta Brzozów tj. 116 osób.

Tabela 8. Współczynnik obciążenia demograficznego ludnością w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym w 2014 roku na terenie powiatu brzozowskiego

Jednostka terytorialna	współczynnik
PODKARPACKIE	94,1
Powiat brzozowski	84,7
Brzozów	82,2
Brzozów - miasto	115,6
Domaradz	85,5
Dydnia	86,3
Haczów	85,9
Jasienica Rosielna	66,9
Nozdrzec	108,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS

Do prezentacji relacji międzypokoleniowych pomiędzy osobami najstarszymi a ich dziećmi, służy współczynnik wsparcia międzypokoleniowego wskazujący, ile osób w wieku powyżej 85 lat przypada na 100 osób w wieku 50-64. W gminach, gdzie zmniejsza się dzietność, wartość tego wskaźnika będzie narastać, co stwarza wyzwania dla polityki społecznej, przy zapewnianiu opieki i świadczeń dla osób w wieku najstarszym.

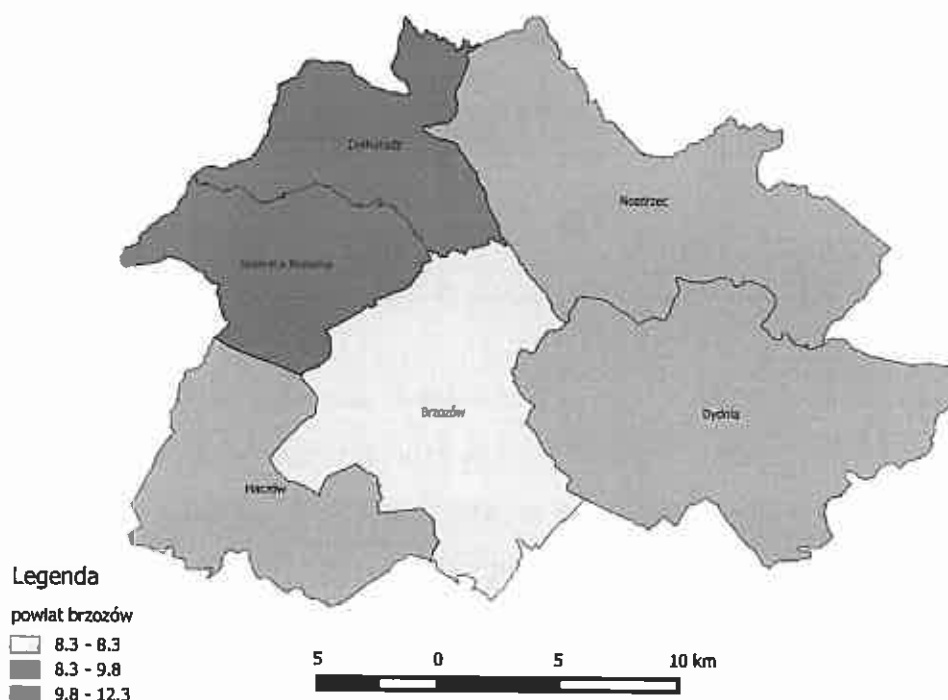
W 2012 roku wartość współczynnika dla całego powiatu wynosiła 8,2, a w 2014 roku wartość ta wzrosła do 9,3. W poszczególnych gminach powiatu brzozowskiego w 2012 roku, wskaźniki przedstawiały się następująco: najwyższy wskaźnik został osiągnięty w Gminie Domaradz tj. 12,3 i w 2014 roku pozostał na tym samym poziomie, a najniższy wskaźnik został osiągnięty w Gminie Nozdrzec tj. 5,6 (również pozostał najniższy w 2014 roku).

Tabela 9. Współczynnik wsparcia międzypokoleniowego w powiecie brzozowskim

Miejscowość	2012			2014		
	Udział % ludności w wieku 50-64 lat	Udział % ludności w wieku pow. 85 lat	Współczynnik wsparcia międzypokoleniowego	Udział % ludności w wieku 50-64 lat	Udział % ludności w wieku pow. 85 lat	Współczynnik Wsparcia Międzypokoleniowego
Brzozów	62,9	5,1	8,1	63,0	5,2	8,3
Domaradz	16,7	2,0	12,3	18,1	2,2	12,3
Dydnia	16,0	1,5	9,5	16,8	1,6	9,8
Haczów	18,8	1,1	5,9	19,0	1,7	8,7
Jasienica	16,3	1,7	10,3	17,0	1,9	11,4
Nozdrzec	17,0	0,9	5,6	17,7	1,5	8,6
Razem Powiat	24,8	2,0	8,2	25,4	2,4	9,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z UG

Mapa 7. Współczynnik wsparcia międzypokoleniowego w powiecie brzozowskim w 2014 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS

Struktura mieszkańców powiatu wg edukacyjnych grup wiekowych.

Edukacyjne grupy wieku obejmują dzieci i młodzież w wieku 3-24 lata, w podziale na dzieci w wieku przedszkolnym – od 3 do 6 lat, dzieci i młodzież w szkołach podstawowych w wieku 7-12 lat, młodzież gimnazjalna w wieku 13-15 lat, młodzież kształcąca się na poziomie ponadgimnazjalnym tj. 16-18 lat oraz osoby kształące się w szkołach wyższych tj. 19-24 lat. Ogólna liczba mieszkańców w wieku od 3 do 24 lata, kształcącej się na różnych poziomach edukacyjnych wynosiła w 2012 roku 18 859 i w 2014 roku zmniejszyła się do 17 834 osoby. Największy udział grupy edukacyjnej odnotowano w Gminie Brzozów tj. 40% wszystkich osób w tej grupie wiekowej z terenu powiatu.

Tabela 10. Liczba oraz udział procentowy mieszkańców powiatu brzoszowskiego w wieku 3-24 lata oraz miejsca zamieszkania w latach 2012-2014

	Liczba osób	%	Liczba osób	%
BRZOSZÓW	7564	40,1	7206	40,4
DOMARADZ	1853	9,9	1828	10,3
DYDNIA	1905	10,1	1782	10,0
HACZÓW	2706	14,4	2408	13,5
JASZENICA R.	2494	13,2	2397	13,4
NOZDRZEC	2337	12,4	2213	12,4
RAZEM POWIAT	18859	100	17834	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z UG

W 2012 roku w Gminie Brzozów mieszkało 41,4% dzieci z całego powiatu w wieku przedszkolnym. Udział tej grupy zmniejszył się do 40,6% w 2014 roku. Na drugim miejscu była Gmina Haczów, w której dzieci przedszkolne stanowiły 14,7% wszystkich dzieci z terenu powiatu. W 2014 roku udział tej grupy zwiększył się do 15,3%. Udział dzieci w wieku 7-12 lat z terenu Gminy Brzozów w 2012 roku stanowił 41% wszystkich dzieci w tym wieku w powiecie i zwiększył udział do 42% w 2014 roku. W latach 2012-2014 najwięcej 16-18 - latków mieszkało na terenie Gminy Brzozów tj. 46-47% oraz na terenie Gmin Domaradz, Haczów i Jasienica Rosielna. Udział 35% ogółu osób w wieku 19-24 lata zajęli mieszkańcy Gminy Brzozów, zaś udział 15% to mieszkańcy Gminy Haczów.

Tabela 11. Udział mieszkańców powiatu brzoszowskiego wg edukacyjnych grup wiekowych oraz miejsca zamieszkania w latach 2012-2014

MIEJSCOWOŚĆ	2012					2014				
	3- 6 lat	7-12 lat	13-15 lat	16-18 lat	19-24 lat	3- 6 lat	7-12 lat	13-15 lat	16-18 lat	19-24 lat
BRZOSZÓW	41,4	41,0	41,0	46,1	35,3	40,6	42,1	41,1	47,0	35,5
DOMARADZ	9,7	9,2	10,4	12,3	8,9	11,5	9,8	9,8	8,7	10,8
DYDNIA	9,4	10,3	8,4	7,0	12,6	7,8	10,8	8,6	8,5	12,0
HACZÓW	14,7	14,6	14,3	12,3	15,1	15,3	11,2	14,3	12,4	14,5
JASZENICA	12,6	13,1	14,1	11,5	14,2	13,0	13,6	13,4	12,8	13,9
NOZDRZEC	12,3	11,9	11,8	10,8	13,9	11,8	12,6	12,8	10,6	13,4
RAZEM POWIAT	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z UG

4. System edukacji

Edukacja, rozumiana jako wykształcenie wychowanie, nauka oraz zdobywanie wiedzy i umiejętności, pełni zasadniczą rolę w rozwoju człowieka. Jest procesem trwającym od młodości, sposobem na podniesienie jakości zasobów ludzkich, a tym samym poziomu konkurencyjności gospodarki i przyspieszenia tempa rozwoju gospodarczego.

Dane dotyczące systemu edukacji w powiecie brzozowskim, przygotowane zostały przez poszczególne wydziały oświatowe jednostek gminnych.

W powiecie brzozowskim działa dobrze zorganizowana sieć szkół i przedszkoli. Łączna liczba oddziałów przedszkolnych w powiecie wyniosła 80, w tym 36% stanowiły oddziały przedszkolne w Gminie Brzozów, 18% oddziałów znajdowało się na terenie Gminy Haczów a 16% na terenie Gminy Dydnia.

Tabela 12. Liczba oddziałów przedszkolnych na terenie powiatu brzozowskiego w 2014 roku

	Liczba oddziałów przedszkolnych	%
BRZOSÓW	29	36,3
DOMARADZ	5	6,3
DYDNIA	13	16,3
HACZÓW	14	17,5
JASZENICA ROSIELNA	11	13,8
NOZDRZEC	8	10,0
RAZEM POWIAT	80	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z UG

Łączna liczba dzieci 3 letnich, które uczęszczały do oddziałów przedszkolnych na terenie powiatu brzozowskiego wynosiła 1779. Liczba dzieci 3 letnich uczęszczających do w/w placówek na terenie Gminy Brzozów wynosiła 174, liczba dzieci 4 letnich wynosiła 218, 5 letnich 278, a 6 letnich 158. Ogólna liczba dzieci przedszkolnych na terenie tej gminy to 828 dzieci. Na terenie Gminy Domaradz, najwięcej dzieci uczęszczających do oddziałów przedszkolnych było w wieku 5 lat (56 osób). Łączna liczba dzieci przedszkolnych wynosiła 79. Gmina Dydnia przekazała informacje na temat ogólnej liczby dzieci przedszkolnych wynoszącą 161. W Gminie Haczów najwięcej dzieci uczęszczających do oddziałów przedszkolnych było w wieku 5 lat tj. 115 dzieci. Również na terenie Gminy Jasienica najwięcej było 5 - latków w łącznej liczbie 107 dzieci. W Gminie Nozdrzec do

oddziałów przedszkolnych uczęszczało 86 dzieci 5 letnich , 33 dzieci 6 letnich, 24 dzieci 4 letnie oraz 21 dzieci 3 letnich.

Tabela 13. Liczba dzieci w przedszkolach w podziale na wiek, w gminach powiatu brzozowskiego w 2014 roku

	dzieci 3 letnie	dzieci 4 letnie	dzieci 5 letnie	dzieci 6 letnie	razem
BRZOSZÓW	174	218	278	158	828
DOMARADZ	0	14	56	9	79
DYDNIA	bd	bd	bd	bd	161
HACZÓW	47	76	115	35	273
JASIENICA ROSIELNA	65	76	107	26	274
NOZDRZEC	21	24	86	33	164
RAZEM POWIAT	307	408	642	261	1779

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z UG

Łączna liczba szkół podstawowych w powiecie brzozowskim wynosiła 43, a łączna liczba uczniów tych szkół to 4530 uczniów. Najwięcej szkół podstawowych znajduje się w Gminie Dydnia stanowiąc 29,7% ogólnej liczby szkół powiatu. Liczba uczniów uczących się w szkołach podstawowych na terenie Gminy Brzozów wynosiła 1783, stanowiąc 39,4% ogólnej liczby uczniów w powiecie. Na drugim miejscu pod względem liczby uczniów w omawianym typie placówek oświatowych była Gmina Haczów, w której uczyło się 675 uczniów (14,9%). Pozostałe dane znajdują się w poniższej tabeli.

Tabela 14. Liczba szkół podstawowych i udział procentowy w ogólnej liczbie szkół w powiecie oraz liczba dzieci i udział procentowy dzieci uczących się w szkołach podstawowych powiecie brzozowskim w 2014 roku

	Liczba szkół podstawowych	%	Liczba dzieci w szkołach podstawowych	%
BRZOSZÓW	10	23,3	1783	39,4
DOMARADZ	3	7,0	424	9,4
DYDNIA	12	27,9	524	11,6
HACZÓW	6	14,0	675	14,9
JASIENICA ROSIELNA	4	9,3	582	12,8
NOZDRZEC	8	18,6	542	12,0
RAZEM POWIAT	43	100	4530	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z UG

Na terenie powiatu brzozowskiego znajduje się 27 gimnazjów, w tym 9 na terenie Gminy Brzozów, 6 na terenie gminy Haczów, 5 na terenie gminy Nozdrzec po 3 w gminach Dydnia i Jasienica Rosielna oraz 1 w Domaradzu. Liczba uczniów w tych szkołach to 2256 osób. 39,1% uczniów z terenu powiatu to uczniowie gimnazjów w Gminie Brzozów, 14,1% to uczniowie gimnazjów w Gminie Haczów.

Tabela 15. Liczba szkół gimnazjalnych i udział procentowy w ogólnej liczbie szkół w powiecie oraz liczba dzieci i udział procentowy osób uczących się w szkołach gimnazjalnych w powiecie brzozowskim w 2014 roku

	Liczba szkół gimnazjalnych	%	Liczba dzieci w szkołach gimnazjalnych	%
BRZOSZÓW	9	33,3	883	39,1
DOMARADZ	1	3,7	218	9,7
DYDNIA	3	11,1	280	12,4
HACZÓW	6	22,2	318	14,1
JASIENICA	3	11,1	294	13,0
NOZDRZEC	5	18,5	263	11,7
RAZEM POWIAT	27	100	2256	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z UG

Istotnym elementem w realizacji zadań opiekuńczo-wychowawczych jest świetlica szkolna. Podstawą funkcjonowania świetlicy szkolnej jest ustawa z dnia 7 września 1991 roku o systemie oświaty (Dz. U. 2004 Nr 256, poz. 2572 ze zm.). W ustawie (art.67), wymienione są statutowe zadania szkoły, z których wynika, że szkoła publiczna powinna zapewnić uczniom możliwość korzystania ze świetlicy.

Świetlica szkolna jest integralną częścią szkoły przeznaczoną dla uczniów nie tylko klas młodszych, ale przede wszystkim dla uczniów pozbawionych opieki rodziców w czasie ich pracy zawodowej. Prowadzi zorganizowaną działalność opiekuńczo - wychowawczą w celu racjonalnego wykorzystania czasu wolnego wychowanków. Świetlica organizuje dzieciom pozostającym pod opieką szkoły czas po lub przed lekcjami, zastępując im na długie godziny własny dom.

W powiecie brzozowskim działają łącznie 33 świetlice zlokalizowane na terenie niemal każdej gminy. Razem uczęszcza do nich około 946 uczniów⁶.

⁶ brak danych na temat liczby uczniów z Gminy Nozdrzec i Dydnia

Tabela 16. Liczba świetlic szkolnych oraz korzystających z nich uczniów w powiecie brzozowskim w 2014 roku

	Liczba świetlic szkolnych	Liczba dzieci korzystających ze świetlic szkolnych
BRZOSÓW	11	490
DOMARADZ	2	131
DYDNIA	0	0
HACZÓW	6	204
JASZENICA	5	121
NOZDRZEC	9	bd
RAZEM POWIAT	33	946

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z UG

Rola aktywności ruchowej w życiu codziennym szczególnie młodych mieszkańców gmin stale wzrasta, dlatego też zasadnym jest zapewnienie niezbędnych warunków dla realizacji różnych form aktywności ruchowej. Baza sportowo-rekreacyjna w powiecie jest rozbudowana. Na terenie całego powiatu do dyspozycji uczniów jest 40 sal gimnastycznych, 30 boisk sportowych, 33 place zabaw przy przedszkolach i szkołach podstawowych oraz 2 pływalnie: w Bliznem i Brzozowie.

Najlepiej pod kątem sportowo - rekreacyjnym rozbudowana jest Gmina Brzozów. Znajduje się tu 11 sal gimnastycznych, 6 boisk sportowych oraz 3 place zabaw. Na terenie Gminy Jasienica Rosielna znajduje się pływalnia szkolna.

W powiecie brzozowskim znajdują się również szkoły ponadgimnazjalne do których należą: Zespół Szkół Budowlanych z 18 oddziałami, w którym uczyło się 453 uczniów oraz Zespół Szkół Ekonomicznych z 20 oddziałami, w którym uczyło się 487 uczniów.

Na terenie powiatu znajduje się Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy. Jest on placówką obejmującą opieką edukacyjną, wychowawczą i przygotowaniem do życia zawodowego i społecznego kolejne roczniki dzieci i młodzieży niepełnosprawnej zamieszkałej na terenie powiatu brzozowskiego. Ośrodek obejmuje kształceniem, wychowaniem i rewalidacją uczniów upośledzonych umysłowo w stopniu lekkim, umiarkowanym, znacznym oraz głębokim. W Ośrodku funkcjonuje: wczesne wspomaganie rozwoju dziecka, Szkoła Podstawowa, Gimnazjum, Szkoła Ponadgimnazjalna Przysposabiająca do Pracy oraz Internat.

We wszystkich szkołach w powiecie brzozowskim realizowane są liczne programy i projekty edukacyjne i profilaktyczne dla dzieci, młodzieży a także dla rodziców oraz nauczycieli.

Samorządowe Przedszkole w Dydni w latach 2012-2014 korzystało z projektu pt: "Radosny Świat Dziecka – Rozwój Samorządowego Przedszkola w Dydni" który miał na celu zwiększenie miejsc w przedszkolu. W latach 2011-2013 klasy od I do III w Szkołach Podstawowych w Dydni skorzystały z Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki pod nazwą: "Indywidualizacja procesu nauczania i wychowania uczniów klas I-III szkół podstawowych Gminy Dydnia" celem którego było wyrównanie szans edukacyjnych.

Szkoły w Gminie Haczów realizowały liczne programy, których nie sposób wszystkich wymienić. Przykładowe programy to : „Śpiewająca Polska” – rozwój chóru, „Śniadanie daje moc” – zachęcanie dzieci do spożywania zdrowego i pożywnego śniadania, „Owoce w szkole” – dzieci otrzymują porcje owoców i warzyw, „Mleko w szkole”, „Marzycielka poczta” – pisanie listów do dzieci chorych, „Nie pal przy mnie proszę” – program Sanepidu o szkodliwości palenia tytoniu, „Zawsze razem” – program Sanepidu na temat profilaktyki AIDS, „Bezpieczne wakacje” – dotyczący bezpieczeństwa dzieci na wakacjach, „Edukacja włączająca” – zakup pomocy dydaktycznych potrzebnych do pracy z dziećmi ze szczególnymi potrzebami edukacyjnymi, „Ratujmy i uczmy ratować” – nauka pierwszej pomocy przedmedycznej, „Klub bezpiecznego Puchatka” – program dla klas I na temat bezpieczeństwa na drodze do i ze szkoły, Projekt „Trzymaj formę” – zajęcia i konkurs na temat prawidłowego odżywiania się, zdrowego stylu życia itp., „Akademia Czystych Rąk” – program propagujący higienę, realizacja projektów edukacyjnych i praca metodą projektu na różnych przedmiotach, Realizacja innowacji pedagogicznych np. „Efektywne kształcenie umiejętności, odpowiedzialności, samodzielności i współpracy dzieci w wieku przedszkolnym w oparciu o koncepcję edukacji daltońskiej” oraz „Kocham muzykę, jestem świadomym i aktywnym uczestnikiem kultury muzycznej”.

W szkołach Gminy Nozdrzec były realizowane Projekty takie jak: programy pomocy materialnej dla uczniów (stypendium szkolne), programy rządowe: Podręczniki szkolne, Wyprawka szkolna, Książki naszych marzeń, Szklanka Mleka oraz Program Owoce w szkole, realizowane były przy współpracy z Agencją Rynku Rolnego a przy każdej szkole powstały place zabaw.

W placówkach oświatowych na terenie Gminy Domaradz realizowany był program rządowy „Cyfrowa szkoła” oraz program „Indywidualizacja procesu nauczania i wychowania uczniów klas I – III szkół podstawowych Gminy Domaradz”. Projekt ten współfinansowany był przez Unię Europejską ze środków EFS. Głównym celem projektu było udzielenie wsparcia w indywidualnym rozwoju uczniów. W ramach projektu doposażono szkoły w materiały dydaktyczne wynikające z procesu indywidualizacji.

Gmina Jasienica Rosielna przekazała informację na temat projektów realizowanych w poszczególnych przedszkolach i szkołach. Wymienić należy: „ Szkoła Współpracy” – projekt MEN, „Doskonale mleko w szkole” oraz „Mleko w szkole”, „Owoce i warzywa w szkole”, „Zdrowo jem – więcej wiem”, „Klub bezpiecznego Puchatka”, „Dzieciństwo bez próchnicy”, „My się zimy nie boimy” organizator GOPS, „Mały ratownik”, Wyprawka szkolna, Projekt GOPS-u w Jasienicy Rosielnej „Skarbiec mądrości i tradycyjnych wartości” z Okazji Dnia Osób Starszych, Ogólnopolski Projekt edukacyjny „Lepsza Szkoła”, Program „Wyprawka szkolna” , „Jestem Europejczykiem – mówię po angielsku, szybko czytam”, Youngster – język angielski dla klasy III gimnazjum (Fundacja „Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej z siedzibą w Warszawie), „E-Twinning” (Program edukacyjny Unii Europejskiej, za pomocą którego szkoły łączą się i współpracują, wykorzystując media elektroniczne), „Przemóc przemoc”, „Agresja w szkole”, „Stop przemocy”, „Ochronić siebie”, Góra grosza – zbieranie wolnych datków dla najuboższych dzieci oraz „Naładowani ekologią” – zbieranie zużytych baterii.

5. Kultura w powiecie

Kultura jest jednym z podstawowych czynników rozwoju regionu w odniesieniu do rozwoju ekonomicznego, wyrównywania szans, kapitału intelektualnego, oraz szczególnie w aspekcie zwiększenia atrakcyjności jednostek terytorialnych. Kultura należy również do podstawowych punktów odniesienia w określeniu funkcji i znaczenia miast i wsi w układach przestrzennych, społecznych i ekonomicznych. Działalność i rozwój ośrodków kultury powinny być początkowym ogniwem w rozwoju społeczno – gospodarczym danego regionu. Dostęp do kultury wszystkich mieszkańców regionu, stanowi jeden z ważniejszych mierników szans oraz możliwości rozwoju społecznego i kulturowego mieszkańców.

Działalność kulturalna w powiecie brzozowskim oparta jest przede wszystkim o współpracę z miejskim oraz gminnymi ośrodkami kultury. Na terenie powiatu działają: Brzozowski Dom Kultury, Gminny Ośrodek Kultury w Domaradzu, Gminny Ośrodek Kultury w Dydni, Gminny Ośrodek Kultury w Jasienicy Rosielnej, Gminny Ośrodek Kultury i Wypoczynku w Haczowie oraz Gminny Ośrodek Kultury w Nozdrzcu.

Analiza sprawozdań z działalności poszczególnych instytucji kultury wykazała ogromną różnorodność podejmowanych działań w zakresie kultury na terenie całego powiatu. Ośrodki kultury organizują szereg imprez o charakterze lokalnym, gminnym, powiatowym, wojewódzkim, ogólnopolskim a także międzynarodowym. W każdej niemal gminie organizowane są liczne wystawy, konkursy, występy zespołów amatorskich jak i występy artystów i zespołów zawodowych, imprezy plenerowe dla społeczności lokalnych oraz imprezy o zasięgu gminnym czy powiatowym, imprezy o charakterze sportowym i turystycznym, organizowane są częste spotkania, prelekcje, szkolenia. W ośrodkach kultury organizowane są sekcje i koła zainteresowań.

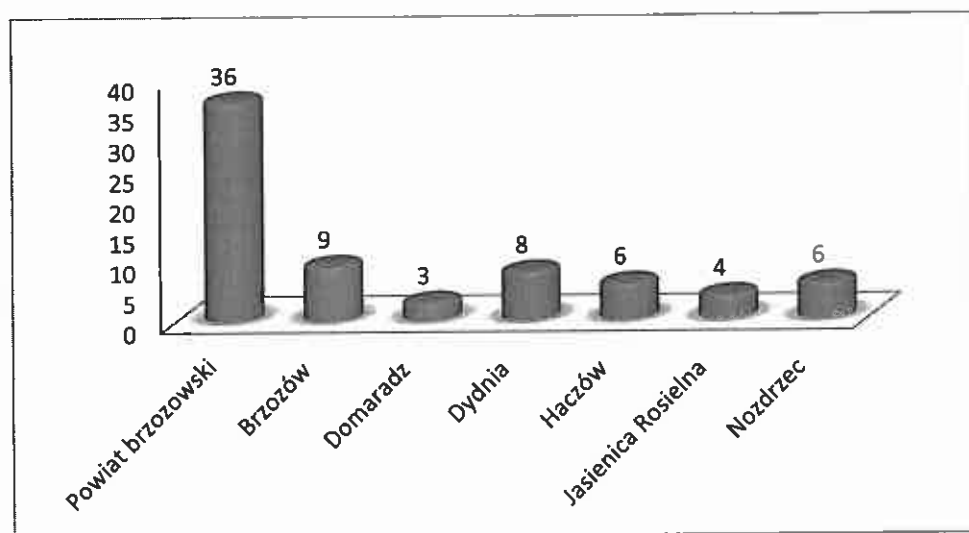
Tabela 17. Liczba wybranych imprez organizowanych przez jednostki kultury w wybranych gminach powiatu brzozowskiego w 2014 roku

	IMPREZY PLENEROWE	FESTIWAL	PRZEGLĄDY	KONKURSY	INNE	KONCERTY	IMPREZY SPORTOWE	WYSTAWY
DOMARADZ	3	1	2	4	1	0	0	0
DYDNIA	4	1	1	3	3	1	4	0
JASIENICA ROSELNA	9	0	0	6	16	0	3	2
HACZÓW	7	0	0	3	20	2	0	0
NOZDRZEC	1	0	1	0	10	0	0	1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ośrodków kultury.

Wg danych z Głównego Urzędu Statystycznego w powiecie brzozowskim w 2014 roku znajdowało się ogółem 36 bibliotek oraz filii, w tym 9 w Gminie Brzozów, 8 w Gminie Dydnia, po 6 w Gminach Haczów i Nozdrzec, 4 w Gminie Jasienica Rosielna oraz 3 w Gminie Domaradz.

Wykres 4. Liczba bibliotek i filii znajdujących się na terenie powiatu brzozowskiego w 2014 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS

Łączna liczba czytelników bibliotek była największa w Gminie Brzozów wynosząca 42,4% ogółu czytelników w powiecie. Drugą gminą był Haczów, w której udział procentowy czytelników wynosił 15,4% ogółu czytelników bibliotek.

Tabela 18. Liczba oraz udział procentowy czytelników w ciągu roku w powiecie brzozowskim w 2014 roku.

	LICZBA CZYTELNIKÓW W CIĄGU ROKU	%
BRZOSZÓW	4281	42,4
DOMARADZ	1200	11,9
DYDNIA	961	9,5
HACZÓW	1549	15,4
JASIELNICA ROSIELNA	1085	10,8
NOZDRZEC	1014	10,0
POWIAT BRZOSZOWSKI	10090	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS

Na terenie powiatu brzozowskiego znajduje się 6 obiektów bibliotecznych przystosowanych dla osób niepełnosprawnych (wejście do budynku), w tym po 2 tego typu obiekty na terenach gmin: Dydnia i Haczów oraz po 1 na terenach gmin: Brzozów i Jasienica Rosielna.

Pozyskano również dane z Głównego Urzędu Statystycznego, dotyczące ilości zespołów artystycznych i klubów oraz liczby ich członków. Łączna liczba zespołów artystycznych z terenu powiatu wynosiła 43, a liczba ich członków to 668 osób. Liczba kół (klubów) wynosiła 25, a łączna liczba ich członków to 530.

Tabela 19. Zespoły artystyczne i koła (kluby) oraz ich członkowie funkcjonujący na terenie powiatu brzozowskiego w 2014 roku.

	Liczba zespołów artystycznych	%	Członkowie zespołów artystycznych	%	Liczba kół (klubów)	%	Członkowie kół (klubów)	%
BRZÓZÓW	14	32,6	216	32,3	0	0,0	0	0,0
DOMARADZ	9	20,9	95	14,2	6	24,0	71	13,4
DYDNIA	3	7,0	67	10,0	2	8,0	55	10,4
HACZÓW	7	16,3	180	26,9	8	32,0	270	50,9
JASIENICA ROSIELNA	7	16,3	79	11,8	9	36,0	134	25,3
NOZDRZEC	3	7,0	31	4,6	0	0,0	0	0,0
POWIAT BRZOWOWSKI	43	100,0	668	100,0	25	100,0	530	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS

6. Bezrobocie i rynek pracy

Bezrobocie nie tylko samo jest problemem społecznym, ale leży także u podstaw wielu innych kwestii społecznych. Długotrwałe bezrobocie związane jest z obniżeniem standardu materialnego życia nie tylko samego bezrobotnego, ale i całej jego rodziny. Stąd bardzo często obszary długotrwałego bezrobocia pokrywają się w danym społeczeństwie z obszarami ubóstwa. To z kolei może powodować rozprzestrzenianie się rozmaitych patologii społecznych, rozpad rodziny, obniżenie zdrowotności społeczeństwa. Nawet krótkotrwały okres bezrobocia nie pozostaje bez wpływu na kondycję psychiczną osób dotkniętych tym problemem.

Zgodnie z Ustawą o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu - bezrobotny to osoba która bezpośrednio przed rejestracją jako bezrobotna była zatrudniona nieprzerwanie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez okres co najmniej 6 miesięcy, oraz osoba niezatrudniona i niewykonywająca innej pracy zarobkowej, zdolna i gotowa do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym w danym zawodzie lub w danej służbie albo innej pracy zarobkowej albo osoba niepełnosprawna, zdolna i gotowa do podjęcia zatrudnienia co najmniej w połowie tego wymiaru czasu pracy, nieucząca się w szkole, z wyjątkiem uczącej się w szkole dla dorosłych lub przystępującej do egzaminu eksternistycznego z zakresu programu nauczania tej szkoły lub w szkole wyższej, gdzie studiuje na studiach niestacjonarnych, zarejestrowana we właściwym dla miejsca zameldowania stałego lub czasowego powiatowym urzędzie pracy oraz poszukująca zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, jeżeli: ukończyła 18 lat, nie osiągnęła wieku emerytalnego o którym mowa w art. 24 ust. 1a i 1b oraz w art. 27 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2013 r. poz. 1440, z późn. zm.), nie nabyła prawa do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy, renty szkoleniowej, renty socjalnej, renty rodzinnej, nie nabyła prawa do emerytury albo renty z tytułu niezdolności do pracy, przyznanej przez zagraniczny organ emerytalny lub rentowy, nie jest właścicielem lub posiadaczem samoistnym lub zależnym nieruchomości rolnej, w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 2014 r. poz. 121 i 827 oraz z 2015 r. poz. 5), o powierzchni użytków rolnych przekraczającej 2 ha przeliczeniowe lub nie podlega ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu stałej pracy jako współmałżonek lub domownik w gospodarstwie rolnym o powierzchni użytków rolnych przekraczającej 2 ha przeliczeniowe, nie uzyskuje

przychodów podlegających opodatkowaniu podatkiem dochodowym z działów specjalnych produkcji rolnej, chyba że dochód z działów specjalnych produkcji rolnej, obliczony dla ustalenia podatku dochodowego od osób fizycznych, nie przekracza wysokości przeciętnego dochodu z pracy w indywidualnych gospodarstwach rolnych z 2 ha przeliczeniowych ustalonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego na podstawie przepisów o podatku rolnym, lub nie podlega ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu stałej pracy jako współmałżonek lub domownik w takim gospodarstwie, nie złożyła wniosku o wpis do ewidencji działalności gospodarczej albo po złożeniu wniosku o wpis – zgłosiła do ewidencji działalności gospodarczej wniosek o zawieszenie wykonywania działalności gospodarczej i okres zawieszenia jeszcze nie upłynął, albo nie upłynął jeszcze okres do, określonego we wniosku o wpis do ewidencji działalności gospodarczej, dnia podjęcia działalności gospodarczej, nie jest osobą tymczasowo aresztowaną lub nie odbywa kary pozbawienia wolności, nie uzyskuje miesięcznie przychodu w wysokości przekraczającej połowę minimalnego wynagrodzenia za pracę, nie pobiera na podstawie przepisów o pomocy społecznej zasiłku stałego, nie pobiera, na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych, świadczenia pielęgnacyjnego, specjalnego zasiłku opiekuńczego lub dodatku do zasiłku rodzinnego z tytułu samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych na skutek upływu ustawowego okresu jego pobierania, nie pobiera po ustaniu zatrudnienia świadczenia szkoleniowego, nie podlega, na podstawie odrębnych przepisów, obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, z wyjątkiem ubezpieczenia społecznego rolników, nie pobiera na podstawie przepisów o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów zasiłku dla opiekuna.

W literaturze problemu najczęściej można spotkać następujące rodzaje bezrobocia:

- a. Bezrobocie cykliczne (keynesowskie) - występuje podczas kryzysów ekonomicznych, wywołane jest spadkiem koniunktury;
- b. Bezrobocie utajone – bezrobocie nie objęte statystyką;
- c. Bezrobocie przejściowe (frykcyjne) – jest spowodowane zmianą miejsca pracy lub zmianą kwalifikacji zawodowych;
- d. Bezrobocie strukturalne – spowodowane niedostosowaniem struktury podaży pracy do struktury popytu na pracę, brak kapitału do stworzenia nowych miejsc pracy;
- e. Bezrobocie sezonowe – spowodowane okresową zmianą warunków klimatycznych i cykli produkcyjnych w niektórych rodzajach działalności gospodarczej, zwłaszcza w rolnictwie;

- f. Bezrobocie przymusowe – występuje, gdy siła robocza chce przyjąć pracę za obowiązującą na rynku płacę, ale nie może jej znaleźć;
- g. Bezrobocie lokalne – spowodowane szczególnym nasileniem braku wolnych miejsc pracy w pewnych miejscowościach lub regionach;
- h. Bezrobocie klasyczne – występuje, gdy płaca jest utrzymana powyżej poziomu równowagi;
- i. Bezrobocie dobrowolne – spowodowane tym, że siła robocza nie chce podjąć pracy za płacę równowagi.

Stopa bezrobocia to stosunek liczby osób bezrobotnych do liczby osób aktywnych zawodowo (suma osób pracujących i poszukujących pracy, wyrażony w %). Warto pamiętać, iż wskaźnik ten nie oddaje dokładnie rozmiarów bezrobocia. Istnieje bowiem grupa ludzi, którzy nie rejestrują się w urzędzie pracy i szukają zatrudnienia na własną rękę. Stopa bezrobocia wpływa przede wszystkim na stan gospodarki i hamuje jej rozwój. Prowadzi to do wzrostu poziomu inflacji, czyli spadku wartości pieniądza. Stopa bezrobocia łączy się więc nierozzerwalnie ze wzrostem gospodarczym. Wzrost gospodarczy jest w pewien sposób uzależniony od poziomu bezrobocia, a z kolei poziom bezrobocia zależy także od sytuacji gospodarczej kraju i przedsiębiorców zatrudniających pracowników.

Wg Głównego Urzędu Statystycznego, stopa bezrobocia w 2014 roku wynosiła w województwie podkarpackim 14,6%.

Istotnym zagadnieniem poniższej diagnozy jest prezentacja osób pozostających bez zatrudnienia, w podziale ze względu na płeć, grupy wiekowe, wykształcenie, czas pozostawania bez pracy, w latach 2012-2014 oraz ze względu na miejsce zamieszkania (gminę). Analiza danych dotyczyła również osób wyłączonych z ewidencji PUP oraz osób znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy.

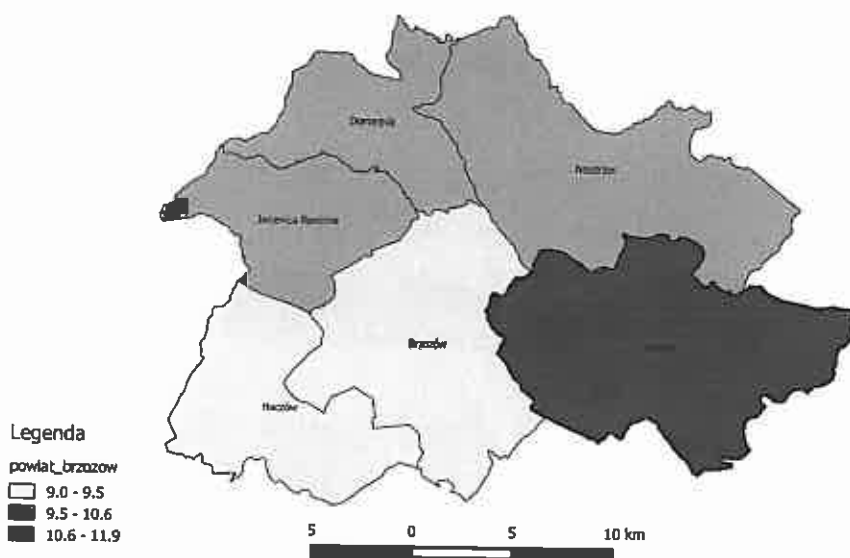
Według danych z Powiatowego Urzędu Pracy w Brzozowie w 2012 roku liczba osób pozostających bez pracy i zarejestrowanych w PUP wynosiła łącznie 7 397 osób, co stanowiło 11,1% ludności powiatu. W 2014 roku liczba bezrobotnych spadła do 6 710 osób, a udział wyniósł 10,0% łącznej liczby mieszkańców powiatu.

Wykres 5. Osoby zarejestrowane w PUP w Brzozowie w latach 2012-2014

	2012			2014		
	LICZBA BEZROBOTNYCH	%	UDZIAŁ % WZGL. MIESZKAŃCÓW GMIN	LICZBA BEZROBOTNYCH	%	UDZIAŁ % WZGL. MIESZKAŃCÓW GMIN
BRZÓZÓW	2853	38,6	10,5	2573	38,3	9,5
DOMARADZ	760	10,3	12,4	661	9,9	10,6
DYDNIA	1028	13,9	12,6	964	14,4	11,9
HACZÓW	958	13,0	10,4	852	12,7	9,0
JASZENICA	912	12,3	11,8	823	12,3	10,4
NOZDRZEC	886	12,0	10,9	837	12,5	10,1
RAZEM POWIAT	7397	100	11,1	6710	100	10,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z PUP

W dokonanej analizie gmin powiatu brzozowskiego, można jednoznacznie stwierdzić, iż w 2012 roku udział osób bezrobotnych w stosunku do mieszkańców danej gminy był najwyższy w Gminach Dydnia i Domaradz. Również w 2014 roku udział osób bezrobotnych w stosunku do mieszkańców najwyższy był w Gminie Dydnia tj. 11,9%.

Mapa 8. Udział osób zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Brzozowie w 2014 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z PUP

W stosunku do całego powiatu, najwięcej osób zarejestrowanych w tutejszym urzędzie pracy w 2012 roku mieszkało w Gminie Brzozów oraz kolejno w Gminie Dydnia i Haczów. Liczba wszystkich mieszkańców zarejestrowanych w PUP zmniejszyła się w 2014 roku w porównaniu z 2014 rokiem. Największa zmiana dokonała się w gminach: Brzozów, Haczów oraz Domaradz.

Kolejnym zagadnieniem poruszonym w niniejszym opracowaniu jest podział bezrobotnych ze względu na czas pozostawania bez pracy. Analiza dotyczyła takich kategorii pozostawania bez pracy jak: do 1 miesiąca, od 1 do 3 miesięcy, od 3 do 6 miesięcy, od 12 do 24 miesięcy i długotrwale bezrobotni zarejestrowani powyżej 24 miesięcy. W 2012 roku w powiecie brzozowskim osoby bezrobotne najczęściej pozostawali w rejestracjach przez okres powyżej 24 miesięcy (33,4% w 2012 roku i 38,0% w 2014 roku).

Tabela 20. Czas pozostawania bez pracy mieszkańców powiatu brzozowskiego (razem) w latach 2012-2014

	do 1 miesiąca		1-3 miesięcy		3-6 miesięcy		6-12 miesięcy		12-24 miesięcy		powyżej 24 m.	
	LICZBA OSÓB	%	LICZBA OSÓB	%	LICZBA OSÓB	%	LICZBA OSÓB	%	LICZBA OSÓB	%	LICZBA OSÓB	%
2012	772	10,5	1056	14,3	886	12,0	1039	14,1	1162	15,7	2469	33,4
2014	525	7,8	995	14,8	819	12,2	827	12,3	994	14,8	2554	38,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z PUP

Długie okresy pozostawania bez pracy mają negatywny wpływ na zdrowie, samopoczucie i niskie poczucie własnej wartości, a także wstrzymują rozwój zawodowy i niosą ryzyko dezaktualizacji umiejętności. Bezrobocie długotrwale generuje ogromne koszty socjoekonomiczne, jeśli chodzi o wydatki na bierny rynek pracy oraz wydatki związane z ubezpieczeniem społecznym. Udział procentowy bezrobotnych mieszkańców Gminy Brzozów zarejestrowanych powyżej 24 miesiące wynosił w 2014 roku 36,8% , w Gminie Dydnia 15,7%, a w Gminie Nozdrzec 12,9%.

Tabela 21. Czas pozostawania bez pracy mieszkańców powiatu brzozowskiego, wg gmin w latach 2012-2014

	CZAS POZOSTAWANIA BEZ PRACY w 2012 roku											
	Do 1 m-cy		1-3 m-cy		3-6 m-cy		6-12 m-cy		12-24 m-cy		Powyżej 24 m	
	Liczba osób	%	Liczba osób	%	Liczba osób	%	Liczba osób	%	Liczba osób	%	Liczba osób	%
Brzozów	263	34,1	387	36,6	367	41,4	424	40,8	468	40,3	946	38,3
Domaradz	73	9,5	98	9,3	89	10,0	99	9,5	128	11,0	273	11,1
Dydnia	93	12,0	154	14,6	115	13,0	140	13,5	140	12,0	387	15,7
Haczów	104	13,5	153	14,5	105	11,9	122	11,7	159	13,7	299	12,1
Jasienica R	132	17,1	144	13,6	116	13,1	127	12,2	128	11,0	265	10,7
Nozdrzec	107	13,9	120	11,4	94	10,6	127	12,2	139	12,0	299	12,1
Razem Powiat	772	100	1056	100	886	100	1039	100	1162	100	2469	100

	CZAS POZOSTAWANIA BEZ PRACY w 2014 roku											
	Do 1 m-cy		1-3 m-cy		3-6 m-cy		6-12 m-cy		12-24 m-cy		Powyżej 24 m	
	Liczba osób	%	Liczba osób	%	Liczba osób	%	Liczba osób	%	Liczba osób	%	Liczba osób	%
Brzozów	210	40,0	380	38,2	338	41,3	322	38,9	388	39,0	939	36,8
Domaradz	70	13,3	82	8,2	75	9,2	79	9,6	73	7,3	282	11,0
Dydnia	61	11,6	135	13,6	113	13,8	114	13,8	141	14,2	400	15,7
Haczów	59	11,2	148	14,9	101	12,3	107	12,9	135	13,6	302	11,8
Jasienica R	62	11,8	131	13,2	106	12,9	99	12,0	124	12,5	301	11,8
Nozdrzec	63	12,0	119	12,0	86	10,5	106	12,8	133	13,4	330	12,9
Razem Powiat	525	100	995	100	819	100	827	100	994	100	2554	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z PUP

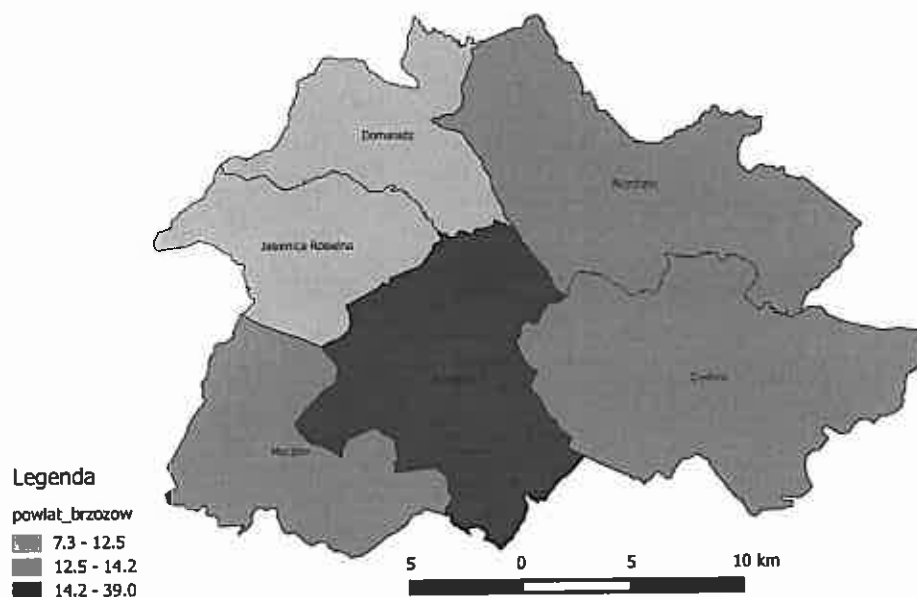
Spośród grup wiekowych, zarejestrowanych w tutejszym PUP, najczęściej rejestrują się osoby w przedziale wiekowym 25-34 lat. W latach 2012 i 2014 udział tej grupy utrzymywał się na podobnym poziomie wynosząc 29% ogółu klientów PUP. W 2012 roku udział procentowy osób młodych w wieku 18-24 lata wynosił 21,4% a w 2014 roku zmniejszył się do 17,8%. Z analizy danych wynika, iż w stosunku do 2012 roku, zwiększyła się grupa osób w wieku 55-59 lat z 6 do 8,5% oraz nieznacznie grupa osób w wieku powyżej 60 lat.. Udziały procentowe pozostałych grup wiekowych nie zmieniały się zasadniczo.

Tabela 22. Udział bezrobotnych mieszkańców powiatu brzozowskiego, wg wieku w latach 2012 i 2014

	18-24		25-34		35-44		45-59		55-59		60 LAT I WIĘCEJ	
	LICZBA OSÓB	%	LICZBA OSÓB	%	LICZBA OSÓB	%	LICZBA OSÓB	5,0	LICZBA OSÓB	5,0	LICZBA OSÓB	%
2012	1586	21,4	2144	29,0	1648	22,3	1467	19,8	441	6,0	111	1,5
2014	1192	17,8	1940	28,9	1534	22,9	1325	19,7	567	8,5	152	2,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z PUP

Mapa 9. Udział osób zarejestrowanych powyżej 24 miesięcy w Powiatowym Urzędzie Pracy w Brzozowie w 2014 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z PUP

W podziale osób bezrobotnych na wiek oraz miejsce zamieszkania, ponad 35,0% to udział osób w niemal wszystkich przedziałach wiekowych, które mieszkają w Gminie Brzozów. Istotnym faktem jest wysoki udział mieszkańców zamieszkałych na terenie tej gminy w wieku 55-59 lat, wynoszący 47,2% w 2012 roku i 40,7% w 2014 roku oraz w wieku powyżej 60 lat wynoszący 43,2% w 2012 roku i 44,7% w 2014 roku.

Prócz wymienionej już Gminy Brzozów, udział procentowy najmłodszych osób mogących rejestrować się w tutejszym urzędzie pracy (18-24 lata) odnotowano kolejno wśród mieszkańców Gminy Nozdrzec (14,7% - 14,4%) i Gminy Dydnia (13,6% - 14,6%). Wysokie udziały procentowe osób bezrobotnych w wieku 25-34 lata stwierdzono wśród mieszkańców Gminy Haczów (13,9% - 13,7%) i Gminy Jasienica Rosielna (12,9%).

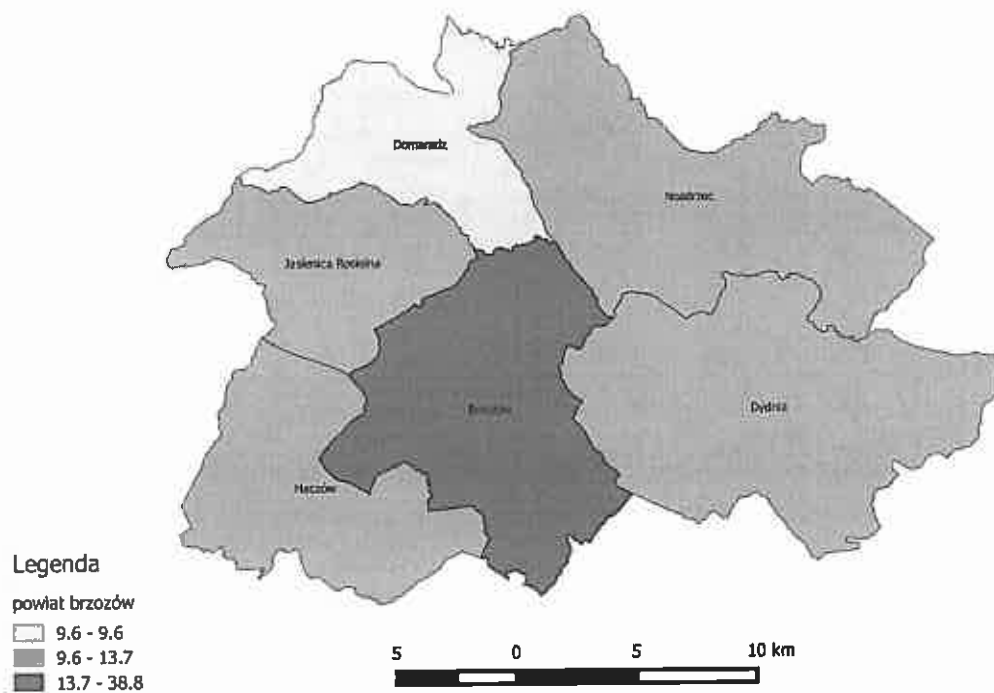
Tabela 23. Udział bezrobotnych mieszkańców powiatu brzozowskiego, wg wieku oraz miejsca zamieszkania (gminę) w latach 2012 i 2014

	WIEK OSÓB BEZROBOTNYCH W 2012 ROKU											
	18-24		25-34		35-44		45-59		55-59		60 lat i więcej	
	Liczba osób	%	Liczba osób	%	Liczba osób	%	Liczba osób	%	Liczba osób	%	Liczba osób	%
BRZÓW	608	38,3	834	38,9	606	36,8	549	37,4	208	47,2	48	43,2
DOMARADZ	149	9,4	228	10,6	164	10,0	169	11,5	36	8,2	14	12,6
DYDNIA	215	13,6	256	11,9	254	15,4	225	15,3	68	15,4	10	9,0
HACZÓW	188	11,9	297	13,9	201	12,2	201	13,7	58	13,2	13	11,7
JASIENICA R	193	12,2	277	12,9	216	13,1	162	11,0	48	10,9	16	14,4
NOZDRZEC	233	14,7	252	11,8	207	12,6	161	11,0	23	5,2	10	9,0
POWIAT	1586	100	2144	100	1648	100	1467	100	441	100	111	100

	WIEK OSÓB BEZROBOTNYCH W 2014 ROKU											
	18-24		25-34		35-44		45-59		55-59		60 lat i więcej	
	Liczba osób	%	Liczba osób	%	Liczba osób	%	Liczba osób	%	Liczba osób	%	Liczba osób	%
BRZÓW	435	36,5	753	38,8	577	37,6	509	38,4	231	40,7	68	44,7
DOMARADZ	115	9,6	186	9,6	155	10,1	138	10,4	54	9,5	13	8,6
DYDNIA	174	14,6	232	12,0	227	14,8	222	16,8	87	15,3	22	14,5
HACZÓW	145	12,2	266	13,7	200	13,0	140	10,6	82	14,5	19	12,5
JASIENICA R	151	12,7	251	12,9	189	12,3	151	11,4	65	11,5	16	10,5
NOZDRZEC	172	14,4	252	13,0	186	12,1	165	12,5	48	8,5	14	9,2
POWIAT	1192	100	1940	100	1534	100	1325	100	567	100	152	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z PUP

Mapa 10. Udział bezrobotnych w wieku 25-34 lat, zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w 2014 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z PUP

Tabela 24. Udział bezrobotnych mieszkańców powiatu brzozowskiego, wg wykształcenia w latach 2012 i 2014

	Wyższe		Policealne i średnie zawodowe		Średnie ogólnokształcące		Zasadnicze zawodowe		Gimnazjalne i poniżej	
	Liczba osób	%	Liczba osób	%	Liczba osób	%	Liczba osób	%	Liczba osób	%
2012	707	9,6	1882	25,6	455	6,2	2693	36,6	1611	21,9
2014	699	10,4	1698	25,3	411	6,1	2454	36,6	1452	21,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z PUP

Tabela 25. Udział bezrobotnych mieszkańców powiatu brzozowskiego, w podziale na wykształcenie oraz miejsce zamieszkania (gminę), w latach 2012 i 2014

	WYKSZTAŁCENIE - 2012									
	Wyższe		Policealne i średnie zawodowe		Średnie ogólnokształcące		Zasadnicze zawodowe		Gimnazjalne i poniżej	
	Liczba osób	%	Liczba osób	%	Liczba osób	%	Liczba osób	%	Liczba osób	%
BRZOSÓW	297	42,0	773	41,1	189	41,5	1025	38,1	571	35,4
DOMARADZ	59	8,3	159	8,4	42	9,2	304	11,3	160	9,9
DYDNIA	84	11,9	218	11,6	48	10,5	358	13,3	321	19,9
HACZÓW	91	12,9	230	12,2	71	15,6	375	13,9	175	10,9
JASZENICA	106	15,0	260	13,8	48	10,5	335	12,4	163	10,1
NOZDRZEC	70	9,9	242	12,9	57	12,5	296	11,0	221	13,7
RAZEM POWIAT	707	100	1882	100	455	100	2693	100	1611	100

	WYKSZTAŁCENIE - 2014									
	Wyższe		Policealne i średnie zawodowe		Średnie ogólnokształcące		Zasadnicze zawodowe		Gimnazjalne i poniżej	
	Liczba osób	%	Liczba osób	%	Liczba osób	%	Liczba osób	%	Liczba osób	%
BRZOSÓW	312	44,6	691	40,7	184	44,8	886	36,1	504	34,7
DOMARADZ	60	8,6	160	9,4	34	8,3	267	10,9	140	9,6
DYDNIA	75	10,7	203	12,0	35	8,5	342	13,9	309	21,3
HACZÓW	88	12,6	210	12,4	66	16,1	339	13,8	149	10,3
JASZENICA	94	13,4	224	13,2	47	11,4	327	13,3	131	9,0
NOZDRZEC	70	10,0	210	12,4	45	10,9	293	11,9	219	15,1
RAZEM POWIAT	699	100	1698	100	411	100	2454	100	1452	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z PUP

Istotną cechą na rynku pracy określającą możliwość uzyskania zatrudnienia jest poziom wykształcenia. W grupie osób bezrobotnych, zarejestrowanych w PUP i zamieszkałych na terenie powiatu, najliczniej występowały osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym. Ich udział w ogólnej liczbie bezrobotnych wynosił w 2012 roku jak i w 2014 roku po 36,6%. Drugą większą grupę stanowiły osoby bezrobotne legitymujące się wykształceniem policealnym i średnim zawodowym (25%) a trzecią grupę, której udział wyniósł ponad 21% tworzyły osoby z wykształceniem gimnazjalnym i niższym.

Ważnym zagadnieniem, łącznie z wykształceniem bezrobotnego jest staż jego pracy. Osoby bezrobotne w powiecie brzozowskim najczęściej posiadały staż pracy od 1 do 5 lat bądź też były bez stażu pracy. Szczegółowe dane zawiera poniższa tabela.

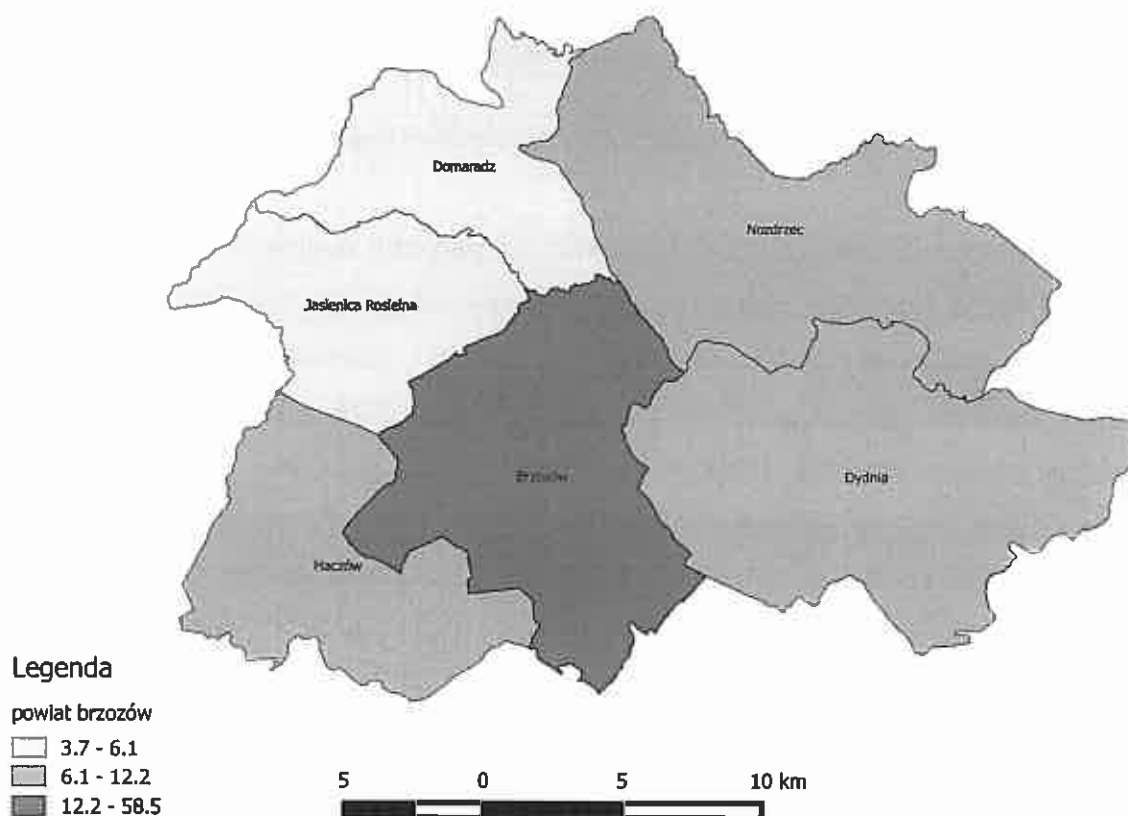
Tabela 26. Udział bezrobotnych mieszkańców powiatu brzozowskiego, w podziale na staż pracy w latach 2012-2014

	do roku		1-5 lat		5-10 lat		10-20 lat		20-30 lat		30 lat i więcej		bez stażu	
	Liczba osób	%	Liczba osób	%	Liczba osób	%	Liczba osób	%	Liczba osób	%	Liczba osób	%	Liczba osób	%
2012	1017	17,3	1832	31,2	1227	20,9	1096	18,7	572	9,7	125	2,1	1515	25,8
2014	1134	20,8	1578	29,0	1118	20,5	950	17,4	539	9,9	128	2,3	1267	23,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z PUP

Powiatowy Urząd Pracy w Brzozowie, na potrzeby niniejszej strategii przekazał także informację dotyczącą liczby osób, które zostały wyłączone z ewidencji bezrobotnych w związku z podjęciem pracy. Opracowane dane dotyczyły 2014 roku. Z danych wynika, iż łączna liczba osób wyłączonych z ewidencji PUP wynosiła 7026 osób. 40,8% z tych osób to mieszkańcy Gminy Brzozów, 13,1% to mieszkańcy Gminy Haczów a 12,7% to mieszkańcy Gminy Dydnia. Ogólna liczba osób, które podjęły się prac interwencyjnych wynosiła 82, z tego 58,5% to mieszkańcy Gminy Brzozów a 12,2% to mieszkańcy Gminy Nozdrzec. Nieco więcej osób podjęło się robót publicznych, tj. 92 osoby. Z tej grupy 27,2% to mieszkańcy Gminy Brzozów, a 21,7% to mieszkańcy Gminy Nozdrzec. Podjęcie działalności gospodarczej było przyczyną wyrejestrowania się z tutejszego urzędu pracy w przypadku 83 osób. Taką decyzję podjęło 57,8% mieszkańców Gminy Brzozów, 15,7% mieszkańców Gminy Jasienica Rosielna. Jednak największą liczbę tworzyła grupa osób, która wyrejestrowała się z PUP ze względu na odbycie stażu. Liczba tych osób to 748, w tym 41,8% to mieszkańcy Gminy Brzozów, 15,2% to mieszkańcy Gminy Haczów i 14,4% to mieszkańcy Gminy Jasienica Rosielna.

**Mapa 11. Udział bezrobotnych mieszkańców powiatu brzozowskiego (PUP),
wyłączonych z ewidencji osób bezrobotnych ze względu na podjęcie prac
interwencyjnych w 2014 roku**

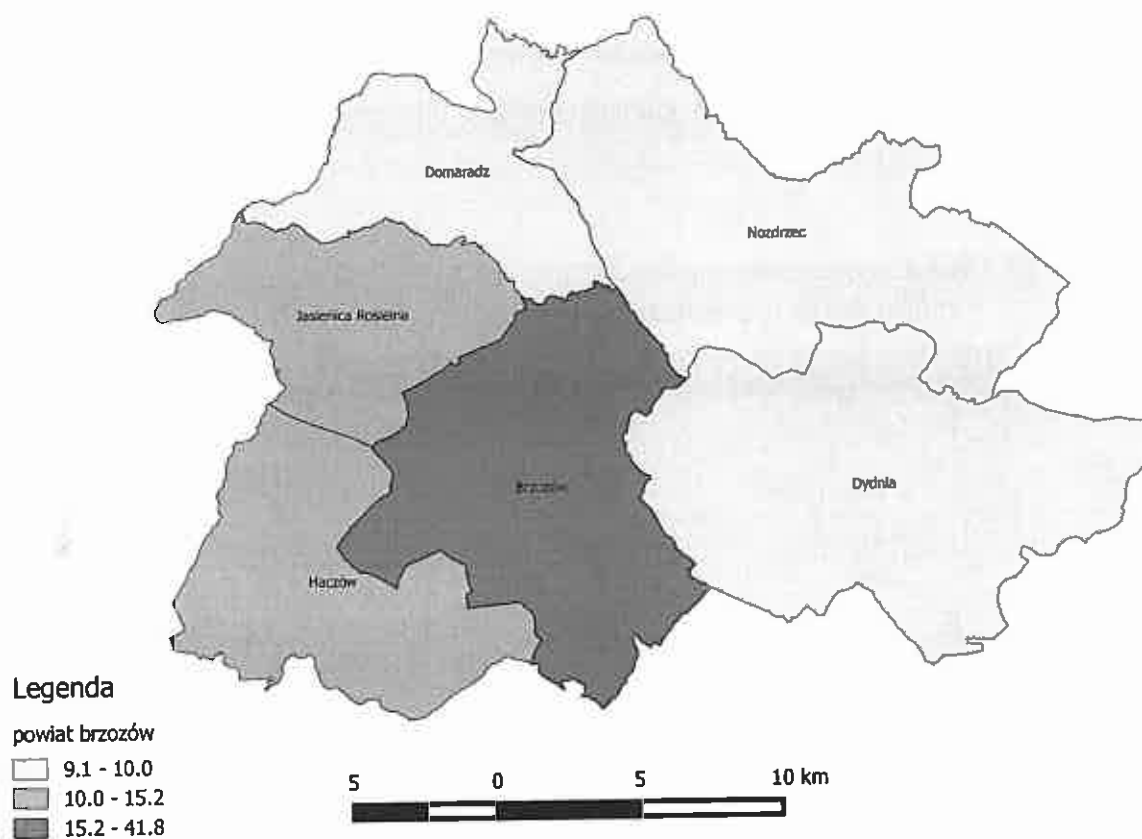
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z PUP

**Tabela 27. Udział bezrobotnych mieszkańców powiatu brzozowskiego, w podziale na
liczbę osób wyłączonych z ewidencji osób bezrobotnych, przyczynę wyłączenia
z ewidencji oraz miejsce zamieszkania (gminę) w 2014 roku**

	Razem		Prace interwencyjne		Roboty publiczne		Podjęcie działalności gospodarczej (subsydiowane)		Staż		Podjęcie nauki	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
BRZOSZÓW	2865	40,8	48	58,5	25	27,2	48	57,8	313	41,8	8	34,8
DOMARADZ	683	9,7	3	3,7	8	8,7	4	4,8	68	9,1	3	13,0
DYDNIA	895	12,7	7	8,5	13	14,1	2	2,4	75	10,0	0	0,0
HACZÓW	922	13,1	9	11,0	12	13,0	8	9,6	114	15,2	3	13,0
JASIENICA R.	873	12,4	5	6,1	14	15,2	13	15,7	108	14,4	6	26,1
NOZDRZEC	788	11,2	10	12,2	20	21,7	8	9,6	70	9,4	3	13,0
RAZEM POWIAT	7026	100	82	100	92	100	83	100	748	100	23	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z PUP

Mapa 12. Udział bezrobotnych mieszkańców powiatu brzozowskiego (PUP), wyłączonych z ewidencji osób bezrobotnych ze względu na podjęcie stażu pracy w 2014 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z PUP

Wg przekazanych danych ogólna liczba osób, będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy w powiecie brzozowskim wynosiła w 2012 roku 5786 osób a w 2014 roku wzrosła do 6127 osób.

Tabela 28. Udział bezrobotnych mieszkańców powiatu brzozowskiego, znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy w latach 2012-2014

	Osoby do 25 roku życia		Osoby długotrwale bezrobotne		Osoby powyżej 50 roku życia	
	Liczba osób	%	Liczba osób	%	Liczba osób	%
2012	1586	27,4	4520	78,1	1235	21,3
2014	1192	19,5	4457	72,7	1367	22,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z PUP

Wśród osób znajdujących się w szczególnej sytuacji zaprezentowano wybrane kategorie tj. osoby do 25 roku życia, których łączna liczba wyniosła w 2012 roku 27,4%

wszystkich osób zarejestrowanych w PUP, osoby powyżej 50 roku życia, stanowiące 21-22% ogółu bezrobotnych mieszkańców powiatu oraz osoby będące w rejestrach PUP powyżej 24 miesięcy, których udział w 2012 roku wyniósł 78,1% a w 2014 roku 72,7%.

Rozkład bezrobotnych mieszkańców znajdujących się w powyższych kategoriach ze względu na miejsce zamieszkania w gminach powiatu brzozowskiego, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 29. Udział procentowy osób bezrobotnych będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy w powiecie brzozowskim w latach 2012-2014.

OSOBY BĘDĄCE W SZCZEGÓLNEJ SYTUACJI NA RYNKU PRACY W 2012 ROKU								
	Razem		w tym do 25 roku życia do 25 roku życia		długotrwale bezrobotni		pow. 50 roku życia roku życia	
	Liczba osób	%	Liczba osób	%	Liczba osób	%	Liczba osób	%
BRZÓW	2259	39,0	608	38,3	1736	38,4	530	42,9
DOMARADZ	577	10,0	149	9,4	458	10,1	119	9,6
DYDNIA	827	14,3	215	13,6	655	14,5	191	15,5
HACZÓW	731	12,6	188	11,9	585	12,9	162	13,1
JASZENICA R	693	12,0	193	12,2	528	11,7	135	10,9
NOZDRZEC	699	12,1	233	14,7	558	12,3	98	7,9
RAZEM POWIAT	5786	100	1586	100,0	4520	100,0	1235	100,0

OSOBY BĘDĄCE W SZCZEGÓLNEJ SYTUACJI NA RYNKU PRACY W 2014 ROKU								
	Razem		w tym do 25 roku życia do 25 roku życia		długotrwale bezrobotni		pow. 50 roku życia roku życia	
	Liczba osób	%	Liczba osób	%	Liczba osób	%	Liczba osób	%
BRZÓW	2352	38,4	435	36,5	1704	38,2	567	41,5
DOMARADZ	602	9,8	115	9,6	431	9,7	126	9,2
DYDNIA	892	14,6	174	14,6	673	15,1	214	15,7
HACZÓW	769	12,6	145	12,2	553	12,4	163	11,9
JASZENICA R	754	12,3	151	12,7	529	11,9	145	10,6
NOZDRZEC	758	12,4	172	14,4	567	12,7	152	11,1
RAZEM POWIAT	6127	100,0	1192	100,0	4457	100,0	1367	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z PUP

W Powiatowym Urzędzie Pracy w Brzozowie dla osób bezrobotnych i poszukujących pracy, realizowane jest poradnictwo zawodowe, polegające na udzielaniu pomocy przez pracownika urzędu pracy w rozwiązywaniu problemów zawodowych osób

zgłaszających się po taką pomoc do urzędu. W ramach usługi poradnictwa zawodowego pracownicy urzędu prowadzą również grupowe spotkania w formie warsztatów z osobami potrzebującymi pomocy.

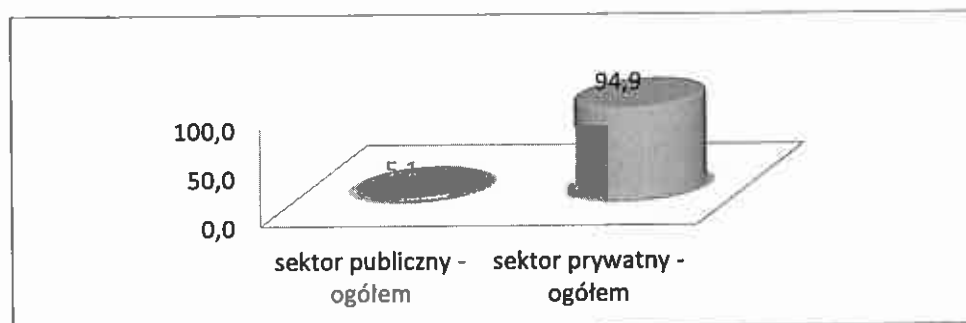
Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2015 r., poz. 149 z późn. zm.) określa zadania państwa w zakresie promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia oraz aktywizacji zawodowej m.in. klientów urzędów pracy oraz wprowadza różnego rodzaju formy wsparcia, wśród których można wyróżnić m.in.: pośrednictwo pracy, poradnictwo zawodowe, formy wpierające podnoszenie kwalifikacji, świadczenia pieniężne, refundacja kosztów wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy.

Do programów i projektów aktywizacyjnych realizowanych przez PUP w Brzozowie należą: Projekt 1.1.2 POWER "Aktywizacja osób młodych pozostających bez pracy w powiecie brzozowskim", Projekt 7.2 RPO WP "Aktywizacja osób powyżej 29 roku życia pozostających bez pracy w powiecie brzozowskim", Projekt 7.2 RPO WP "Aktywizacja osób powyżej 29 roku życia pozostających bez pracy w powiecie brzozowskim", Projekt 7.2.1 "Aktywnie przeciw wykluczeniu"⁷.

Niżej zostanie przedstawiona również charakterystyka podmiotów gospodarczych znajdujących się w powiecie, wg sektorów, sekcji PKD, wielkości.

W 2014 roku w rejestrze REGON w powiecie brzozowskim zarejestrowanych było 3722 podmiotów gospodarki narodowej. Z pośród ogółu podmiotów gospodarczych, w 2014 roku 94,9% podmiotów należało do sektora prywatnego.

Wykres 6. Podmioty gospodarcze wg sektorów w powiecie brzozowskim w latach 2012-2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS

⁷ na podstawie: <http://brzozow.praca.gov.pl/>

Głównym obszarem działalności przedsiębiorstw w 2014 roku w powiecie brzozowskim był handel hurtowy i detaliczny oraz naprawa pojazdów samochodowych (sekcja G). Taki rodzaj działalności był prowadzony przez 23,9% przedsiębiorstw. Kolejno 19,6% przedsiębiorstw to firmy budowlane (sekcja F), a 10,3% przedsiębiorstw to firmy zajmujące się przetwórstwem przemysłowym (sekcja C). Nieco mniej, bo 7,8% przedsiębiorstw to firmy z sektora H – transport i gospodarka magazynowa.

Tabela 30. Podział podmiotów gospodarczych według sekcji PKD, w powiecie brzozowskim w 2014 roku

Rodzaj	Sekcja	Ogółem	%
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	Sekcja A	80	2,1
Górnictwo i wydobywanie	Sekcja B	13	0,3
Przetwórstwo przemysłowe	Sekcja C	384	10,3
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	Sekcja D	1	0,0
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	Sekcja E	5	0,1
Budownictwo	Sekcja F	731	19,6
Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	Sekcja G	890	23,9
Transport i gospodarka magazynowa	Sekcja H	291	7,8
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	Sekcja I	58	1,6
Informacja i komunikacja	Sekcja J	66	1,8
Informacja i komunikacja	Sekcja K	79	2,1
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	Sekcja L	25	0,7
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	Sekcja M	218	5,9
Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	Sekcja N	51	1,4
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	Sekcja O	68	1,8
Edukacja	Sekcja P	177	4,8
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	Sekcja Q	216	5,8
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	Sekcja R	84	2,3
Pozostała działalność usługowa oraz Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	Sekcje S i T	285	7,7
Razem Powiat		3722	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS

Najczęściej występującym typem przedsiębiorstwa pod względem jego wielkości w powiecie brzozowskim w 2014 roku były mikroprzedsiębiorstwa, zatrudniające do 9 pracowników, stanowiące 95,1% wszystkich przedsiębiorstw w powiecie. Tylko 4,2% stanowią małe przedsiębiorstwa zatrudniające od 10 do 49 pracowników. W powiecie znajduje się 1 przedsiębiorstwo zatrudniające ponad 1000 pracowników.

Tabela 31. Podział przedsiębiorstw wg ich wielkości w powiecie brzozowskim w 2014 roku

Wielkość przedsiębiorstwa	liczba pracowników	liczba przedsiębiorstw	%
Mikroprzedsiębiorstwa	0 - 9	3541	95,1
Małe przedsiębiorstwa	10 - 49	156	4,2
Średnie przedsiębiorstwa	50 - 249	24	0,6
Duże przedsiębiorstwa	250 - 999	0	0,0
	1000 i więcej	1	0,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS

7. Wspieranie rodziny i system pieczy zastępczej

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej podzieliła kompetencje między samorząd gminny i powiatowy. Praca z rodziną biologiczną należy do zadań własnych gmin, a pieczę zastępczą organizuje powiat.

Ważne jest, aby położyć szczególny nacisk na pracę z rodziną biologiczną, przeżywającą trudności opiekuńczo-wychowawcze, bowiem umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej powinno być ostatecznością. Gminy powinny wykorzystać wszystkie możliwe formy wsparcia dla rodzin biologicznych, nieradzących sobie opiekuńczo - wychowawczo. Rodzina jest podstawową komórką społeczną, w której zaspokajane są potrzeby biologiczne i psychologiczne. Czynnikiem chroniącym dzieci przed agresją czy zażywaniem środków uzależniających jest silna więź z rodzicami. Na rodzicach ciąży obowiązek stworzenia warunków do prawidłowego rozwoju i wychowania dzieci. W przypadku kiedy rodzice nie wypełniają prawidłowo swoich funkcji opiekuńczo-wychowawczych, dochodzi do zaniedbań, a rolą państwa jest pomoc rodzinie i stworzenie warunków do prawidłowego rozwoju dziecka. Taka pomoc, może odbywać się w formie pracy z rodziną lub pomocy w opiece i wychowaniu dziecka. Oprócz tego, rodziny wymagające pomocy mogą zostać objęte pomocą asystenta. Asystent prowadzi pracę z rodziną poprzez realizację planu pracy we współpracy z członkami rodziny i w konsultacji z pracownikiem socjalnym, udzielaniem pomocy w poprawie sytuacji życiowej rodziny – zwłaszcza w prowadzeniu gospodarstwa domowego, udzielaniem pomocy rodzinom w rozwiązywaniu problemów socjalnych, psychologicznych, wychowawczych oraz wspieraniem aktywności społecznej rodziny, udzielaniem pomocy w poszukiwaniu, podejmowaniu i utrzymywaniu pracy zarobkowej, motywowaniu do udziału w zajęciach grupowych mających na celu kształtowanie prawidłowych wzorców rodzicielskich i umiejętności psychospołecznych, udzielanie wsparcia dzieciom, podejmowanie działań interwencyjnych i zaradczych w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa dzieci.

W celu wsparcia rodziny dziecko może zostać objęte opieką i wychowaniem w placówce wsparcia dziennego. Placówki wsparcia dziennego współpracują z rodzicami, opiekunami prawnymi a także placówkami oświatowymi i podmiotami leczniczymi. Pobyt w placówce jest dobrowolny i bezpłatny. Placówka wsparcia dziennego może być prowadzona w formie opiekuńczej, specjalistycznej lub pracy podwórkowej realizowanej przez wychowawcę. Placówka wsparcia dziennego prowadzona w formie opiekuńczej

zapewnia dziecku opiekę i wychowanie, pomoc w nauce, organizację czasu wolnego, zabawę i zajęcia sportowe oraz rozwój zainteresowań.

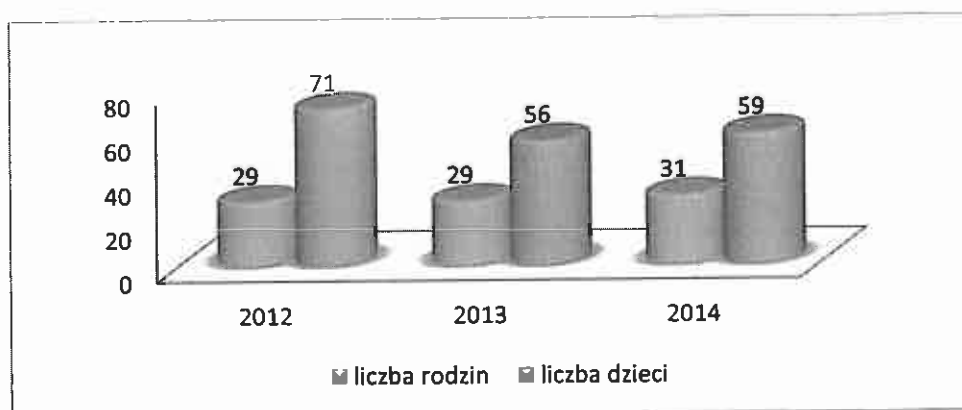
W sytuacji gdy dziecko pozbawione zostało opieki rodzicielskiej, należy mu zapewnić opiekę w rodzinnej formie pieczy zastępczej. Zgodnie z ustawą z dnia 9 czerwca 2011 roku, o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej (Dz.U. z 2015r., poz. 332), System Pieczy zastępczej to zespół osób, instytucji i działań mających na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców. W myśl w/w ustawy, piecza zastępcza sprawowana jest w formie rodzinnej (rodzina zastępcza) i instytucjonalnej (placówki opiekuńczo-wychowawcze). Rodzinna piecza zastępcza jest formą zapewnienia opieki dziecku pozbawionemu całkowicie lub częściowo opieki rodzicielskiej. Umieszczenie dziecka w rodzinie zastępczej następuje na podstawie orzeczenia sądu i po uzyskaniu zgody rodziców zastępczych.

Formami rodzinnej pieczy zastępczej są:

- 1) rodzina zastępcza:
 - a. spokrewniona
 - b. niezawodowa
 - c. zawodowa, w tym zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego i zawodowa specjalistyczna
- 2) rodzinny dom dziecka

W 2012 roku na terenie powiatu brzozowskiego funkcjonowało 29 rodzin zastępczych, tyleż samo było ich w 2013 roku, a w roku 2014 liczba ich wynosiła 31.

Wykres 7. Ogólna liczba rodzin zastępczych w powiecie brzozowskim w latach 2012-2014.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z PCPR

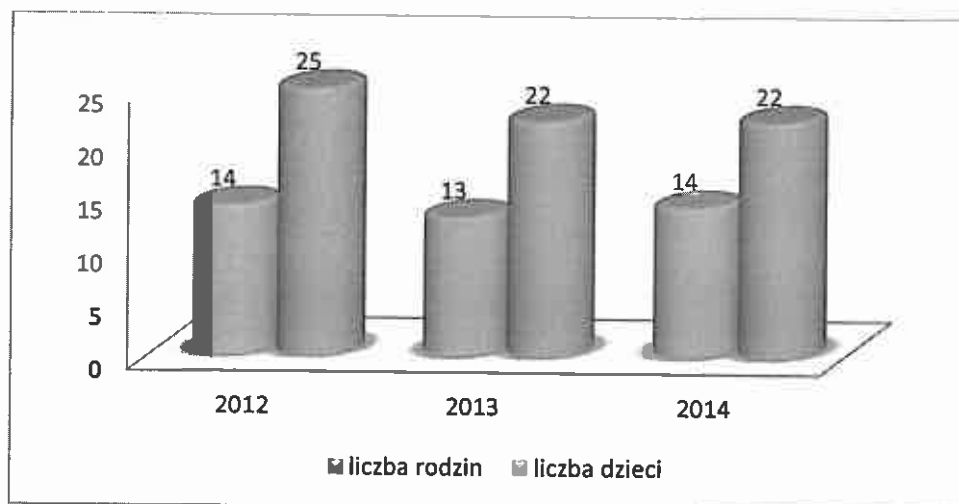
Łącznie w rodzinach zastępczych w latach 2012-2014 przebywało: 71 dzieci w 2012 roku, 56 dzieci w 2013 roku i 59 dzieci w 2014 roku.

Dane ze sprawozdania z działalności i efektów pracy organizatora rodzinnej pieczy zastępczej w Brzozowie w 2014 roku wskazują, iż z łącznej liczby rodzin zastępczych w powiecie, najwięcej pochodziło z terenu Gminy Brzozów (9 rodzin) oraz z Gminy Haczów i Dydnia (po 6 rodzin).

Rodzinna piecza zastępcza jest formą tymczasowej opieki nad dzieckiem. W sytuacji, kiedy dziecko nie może wychowywać się w swojej rodzinie biologicznej, najlepszym wyjściem jest zapewnienie mu opieki rodzinnej w rodzinie zastępczej: spokrewnionej, niezawodowej lub zawodowej. Dziecko może pozostać w rodzinie zastępczej do osiągnięcia pełnoletniości, a w przypadku podjęcia dalszego kształcenia – nie dłużej niż do 25 roku życia. Rodzinę zastępczą lub rodzinny dom dziecka tworzą małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim, u których umieszczono dziecko w celu sprawowania nad nim pieczy zastępczej. Rodzinę zastępczą zawodową lub rodzinę zastępczą niezawodową tworzą małżonkowie lub osoba, o których mowa w ust. 1, niebędący wstępniymi lub rodzeństwem dziecka.

Liczba rodzin zastępczych spokrewnionych z dzieckiem w powiecie brzozowskim w 2012 roku wynosiła 14, w 2013 roku 13 i w 2014 roku 14 rodzin. Liczba umieszczonych dzieci w tych rodzinach wynosiła odpowiednio: w 2012 roku 25, w 2013 roku 22 i w 2014 roku również 22.

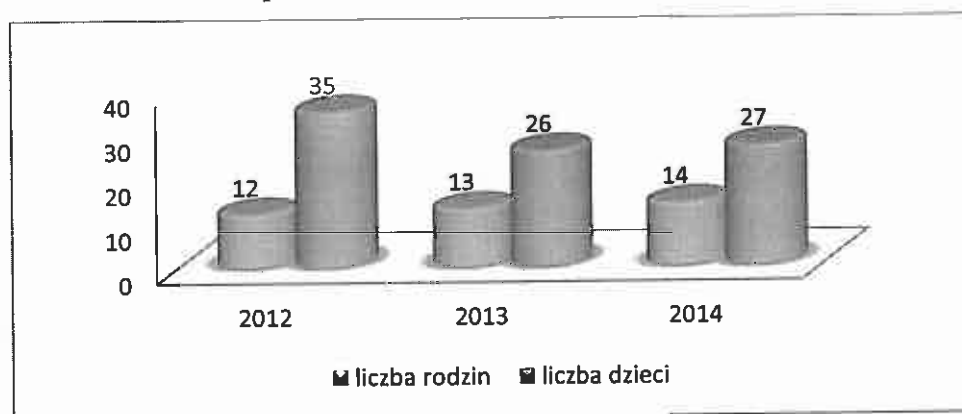
Wykres 8. Liczba rodzin spokrewnionych z dzieckiem oraz umieszczonych w nich dzieci w powiecie brzozowskim w latach 2012-2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z PCPR

Liczba rodzin zastępczych niezawodowych w badanym czasookresie zwiększała się o rok rocznie o jedną. W 2012 roku wynosiła 12, w 2013 roku 13 a w 2014 roku 14. Łącznie przebywało w tych rodzinach 35 dzieci w 2012 roku, 26 dzieci w 2013 roku oraz 27 dzieci w ostatnim roku badania.

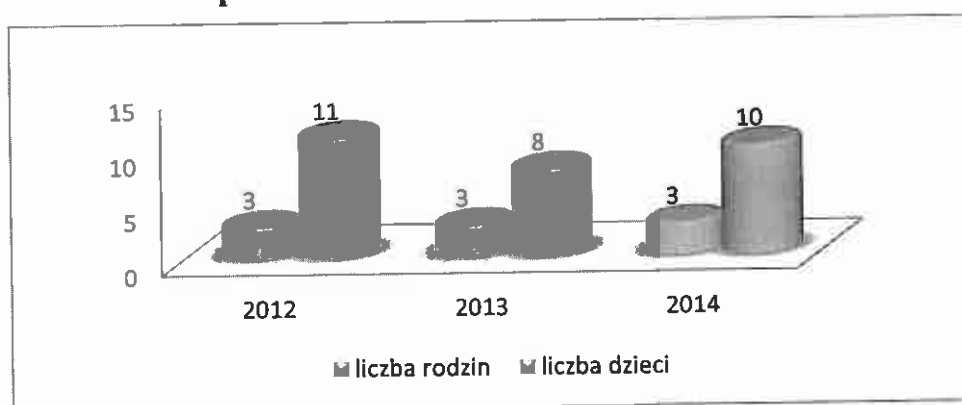
Wykres 9. Liczba rodzin zastępczych niezawodowych oraz umieszczonych w nich dzieci w powiecie brzozowskim w latach 2012-2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z PCPR

Najmniejszą liczbę w powiecie stanowiły rodziny zastępcze zawodowe. W zawodowej rodzinie zastępczej umieszcza się dzieci na pobyt długoterminowy lub – w przypadku rodziny zastępczej zawodowej pełniącej funkcję pogotowia rodzinnego – na pobyt okresowy, do czasu unormowania sytuacji dziecka. Liczba rodzin zastępczych zawodowych w powiecie w latach 2012-2014 wynosiła 3. Liczba dzieci w tego typu rodzinach wynosiła w 2012 roku 11 a w 2014 roku 10.

Wykres 10. Liczba rodzin zastępczych zawodowych oraz umieszczonych w nich dzieci w powiecie brzozowskim w latach 2012-2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z PCPR

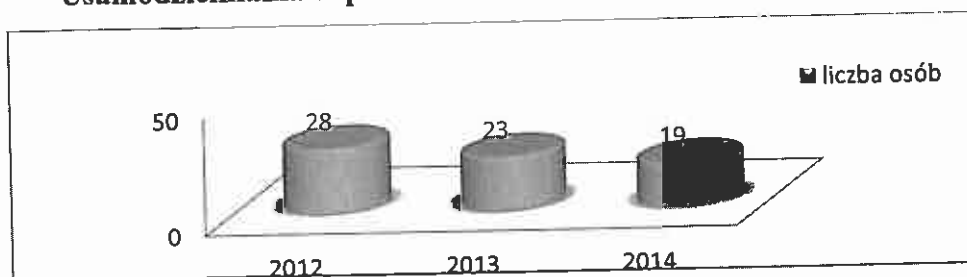
Brak w powiecie rodzin zastępczych specjalistycznych, obejmujących opieką w szczególności dzieci niedostosowane społecznie oraz dzieci legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności.

W 2014 roku w rodzinach zastępczych spokrewnionych przebywało 10 dzieci w wieku 7-13 lat, 7 dzieci w wieku 14-17 lat, 1 dziecko w wieku 4-6 lat oraz 4 osób dorosłych w wieku 18-24 lat. Powodem umieszczenia dzieci w rodzinach zastępczych było najczęściej: uzależnienia rodziców od alkoholu oraz sieroctwo. W rodzinach zastępczych niezawodowych zostały umieszczone dzieci w wieku 7-13 lat (13 dzieci), 14-17 lat (6 dzieci) 1 dziecko w wieku 4-6 lat, 2 dzieci do 12 miesiąca życia oraz 5 osób dorosłych w wieku 18-24 lat. Najczęstszym powodem umieszczenia tych dzieci w pieczy była bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (oraz inne powody niewymienione). Z kolei w rodzinach zastępczych zawodowych przebywały dzieci, których rodzice borykali się z uzależnieniem od alkoholu oraz będący bezradni w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Również w placówkach opiekuńczo-wychowawczych najczęściej umieszczono dzieci z powodu bezradności rodziców, uzależnienia rodziców od alkoholu oraz w 2 przypadkach w wyniku długotrwałej lub ciężkiej choroby co najmniej jednego z rodziców.

Na terenie powiatu brzozowskiego funkcjonuje 1 Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza typu rodzinnego. W czasookresie 2012-2014 posiadała 8 miejsc. W latach 2012-2013 przebywało w niej 5 dzieci, a w 2014 roku 6 dzieci.

W ramach wspierania osób opuszczających rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka oraz placówki opiekuńczo - wychowawcze, w powiecie brzozowskim organizowany jest proces usamodzielniania tych osób, w postaci pomocy pieniężnej na usamodzielnienie oraz na kontynuowanie nauki. Jest to szansa dla osób, które są w trudnej sytuacji życiowej, ale starają się współpracować z instytucją pomocy społecznej w kwestii swojego usamodzielnienia i stopniowo rozwiązywać problemy wiążące się z uzyskaniem samodzielności. Warunkiem uzyskania pomocy jest posiadania zatwierdzonego indywidualnego programu usamodzielniania oraz złożenie wniosku. W 2012 roku przygotowano w ramach pieczy zastępczej plany pomocy dla 28 osób, w 2013 roku dla 23 osób a w 2014 roku dla 19 osób.

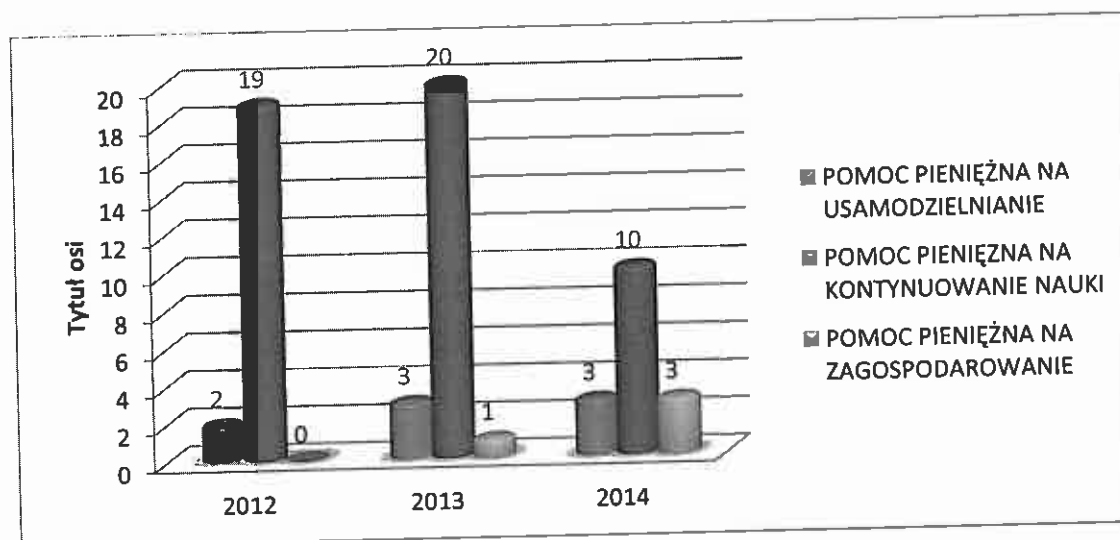
Wykres 11. Liczba osób, dla których przygotowano Indywidualny Program Usamodzielniania w powiecie brzozowskim w latach 2012-2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z PCPR

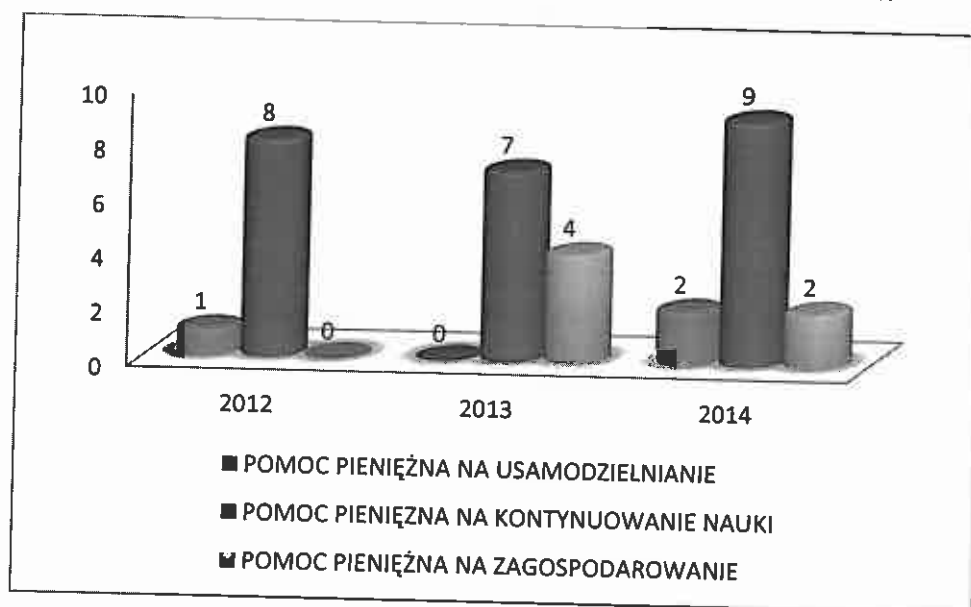
W latach 2012-2014 udzielono pomocy dla pełnoletnich osób opuszczających rodziny zastępcze, łącznie dla 21 osób w 2012 roku, 24 osób w 2013 roku i 16 osób w 2014 roku. Większość z tych osób otrzymało pomoc pieniężną na kontynuowanie nauki. Poniższy wykres przedstawia formę udzielonej pomocy dla osób opuszczających rodziny zastępcze, w tym: pomoc na usamodzielnienie, pomoc na kontynuowanie nauki oraz na zagospodarowanie.

Wykres 12. Pomoc dla pełnoletnich osób opuszczających rodziny zastępcze w powiecie brzozowskim w latach 2012-2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z PCPR

Wykres 13. Pomoc dla pełnoletnich osób opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze w powiecie brzozowskim w latach 2012-2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z PCPR

W latach 2012-2014 udzielono pomocy dla osób opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze, łącznie dla 9 osób w 2012 roku, 11 osób w 2013 roku i 13 osób w 2014 roku. Większość z tych osób otrzymała pomoc pieniężną na kontynuowanie nauki. Powyższy wykres przedstawia formę udzielonej pomocy dla osób opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze, w tym: pomoc na usamodzielnienie, pomoc na kontynuowanie nauki oraz na zagospodarowanie.

8. Zjawiska i problemy w pomocy społecznej

Zadania pomocy społecznej w gminach wchodzących w skład powiatu brzozowskiego wykonuje 6 ośrodków pomocy społecznej w tym: Miejsko - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Brzozowie oraz Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej w Domaradzu, Dydni, Haczowie, Jasienicy Rosielnej i Nozdrzcu.

Do zadań ośrodków pomocy społecznej należy udzielanie pomocy osobom, rodzinom i grupom społecznym, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej.

Do pomocy osobom/rodzinom wymagającym wsparcia społecznego w rozwiązywaniu ich problemów Ustawodawca (Ustawa o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 roku) upoważnił ośrodki pomocy społecznej oraz określił zadania tych ośrodków względem mieszkańców, których należy wesprzeć świadczeniami socjalnymi oraz pracą socjalną. Osoby/rodziny ubiegające się o świadczenia z pomocy społecznej, w tym wsparcie finansowe (udzielenie zasiłku w postaci pomocy finansowej) powinny spełniać warunki określone w Ustawie o Pomocy Społecznej. Mowa tu o narzuconym przez Ustawodawcę kryterium dochodowym na osobę w gospodarstwie domowym w rozumieniu ustawy oraz kryterium dochodowym na osobę samotnie prowadzącą gospodarstwo domowe. Ustawodawca określił również inne przesłanki, które uprawniają do korzystania z systemu pomocy społecznej – zostały wskazane przyczyny przyznania pomocy. Innymi słowy, Ustawodawca określił problemy społeczne, które uprawniają do korzystania ze świadczeń socjalnych.

Zgodnie z art. 7 Ustawy o pomocy społecznej udzielana jest pomoc osobom/rodzinom w szczególności z powodu: 1) ubóstwa; 2) sieroctwa; 3) bezdomności; 4) bezrobocia; 5) niepełnosprawności; 6) długotrwałej lub ciężkiej choroby; 7) przemocy w rodzinie; 7a) potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi; 8) potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności; 9) bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych; 10) (uchylony) 11) trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy udzielone w związku z okolicznością, o której mowa w art. 159 ust. 1 pkt 1 lit. c lub d ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach; 12) trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego; 13) alkoholizmu lub

narkomanii; 14) zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej; 15) klęski żywiołowej lub ekologicznej.

Poniższe dane pochodzą ze sprawozdań MPiPS ośrodków pomocy społecznej w powiecie brzozowskim. Zagadnienie dotyczące problemów społecznych, wiąże się z uwagą metodologiczną, iż udział procentowy rodzin, wyliczany był na podstawie danych dotyczących liczby rodzin z danym problemem w stosunku do ogółu rodzin korzystających w ośrodka pomocy społecznej w danej gminie. Należy pamiętać, iż w danej rodzinie może występować kilka problemów społecznych.

Liczba rodzin korzystających z pomocy ośrodków pomocy społecznej w poszczególnych gminach była zróżnicowana. Najwięcej rodzin wymagających wsparcia obsługiwał w latach 2012-2014 GOPS w Gminie Nozdrzec – w 2012 roku 997 rodzin (29,8%), a w 2014 roku 837 rodzin (24,9%). Widać wyraźnie, iż liczba rodzin w badanym okresie zmniejszyła się. Drugim ośrodkiem, pod względem liczby korzystających rodzin był MGOPS w Brzozowie. Liczba rodzin korzystających z pomocy wynosiła w 2012 roku 704 (21,0%), a w 2014 roku 741 (22,1%). W Gminie Dydnia liczba rodzin, które korzystały z ośrodka pomocy społecznej wyniosła w 2012 roku 502 (15,0%), a w 2014 roku 567 (16,9%). Na czwartym miejscu znalazł się GOPS Jasienica, z liczbą rodzin 493 (14,7%) w 2012 roku oraz 543 (16,2%) w 2014 roku. Na piątym miejscu zakwalifikowano GOPS w Domaradzu. Liczba omawianych rodzin wyniosła 360 (10,7%) w 2012 roku i 386 (11,5%) w 2014 roku. Najmniejszą liczbę rodzin obsługuje GOPS w Haczowie. Z tutejszego ośrodka korzystało łącznie 294 rodziny (8,8%) w 2012 roku i 284 (8,5%) w 2014 roku.

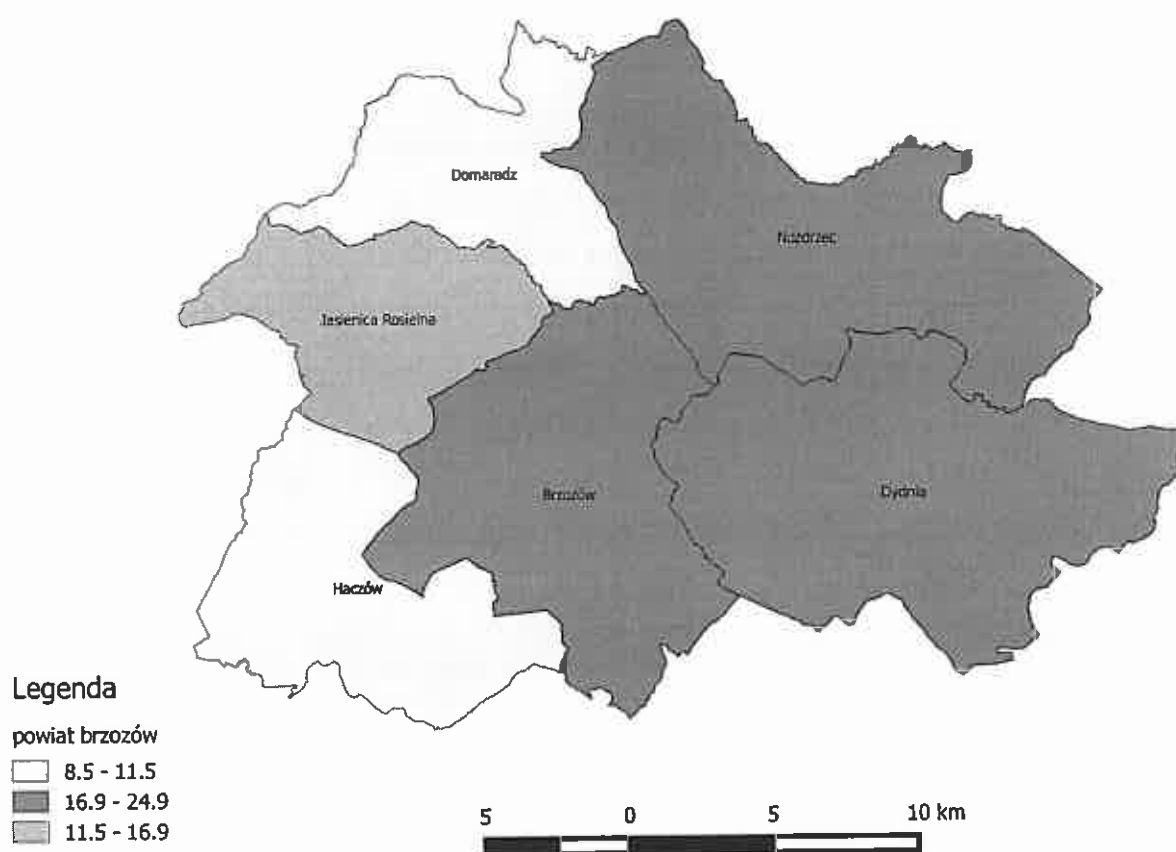
Dokonana analiza dynamiki udziału procentowego osób korzystających ze wsparcia ośrodków pomocy społecznej w latach 2012-2014 pokazała, że spadek tego udziału dokonał się w Gminie Nozdrzec o 4,8 punktów procentowych oraz w Gminie Haczów tj. o 0,3 punktów procentowych. Wzrost udziału dokonał się w pozostałych gminach, największy w Gminie Dydnia (o 1,9 punktów procentowych) i Gminie Jasienica Rosielna (o 1,5 punktów procentowych). Łączna liczba rodzin objęta wsparciem pomocy społecznej w powiecie brzozowskim wynosiła w 2012 roku 3350 rodzin i w 2014 roku pozostawała na podobnym poziomie tj. 3358 rodzin.

Tabela 32. Liczba rodzin ogółem objętych pomocą społeczną w ośrodkach pomocy społecznej na terenie powiatu brzozowskiego w latach 2012-2014

	2012		2014	
	LICZBA RODZIN	%	LICZBA RODZIN	%
BRZOSZÓW	704	21,0	741	22,1
DOMARADZ	360	10,7	386	11,5
DYDNIA	502	15,0	567	16,9
HACZÓW	294	8,8	284	8,5
JASZENICA ROSIELNA	493	14,7	543	16,2
NOZDRZEC	997	29,8	837	24,9
RAZEM POWIAT	3350	100	3358	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z MPiPS

Mapa 13. Udział procentowy rodzin objętych pomocą społeczną w ośrodkach pomocy społecznej na terenie powiatu brzozowskiego w 2014 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z MPiPS

W ogólnej liczbie rodzin korzystających z pomocy społecznej, liczba rodzin z dziećmi wynosiła w 2012 roku 2289, co stanowiło 68,3% ogółu rodzin. W 2014 roku liczba rodzin

z dziećmi zmniejszyła się do 2162 rodzin, stanowiąc 64,4% ogółu rodzin. Najwięcej rodzin z dziećmi odnotowano w Gminie Nozdrzec (37,7% w 2012 roku i 34,1% w 2014 roku).

Tabela 33. Liczba rodzin z dziećmi objętych pomocą społeczną w ośrodkach pomocy społecznej na terenie powiatu brzozowskiego w latach 2012-2014

	2012		2014	
	LICZBA RODZIN	%	LICZBA RODZIN	%
BRZÓW	339	14,8	335	15,5
DOMARADZ	235	10,3	236	10,9
DYDNIA	354	15,5	373	17,3
HACZÓW	185	8,1	159	7,4
JASIELNA ROSIELNA	312	13,6	321	14,8
NOZDRZEC	864	37,7	738	34,1
RAZEM POWIAT	2289	100	2162	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z MPiPS

Kolejną cechą, która została poddana analizie statystyczno-socjologicznej jest skład gospodarstwa domowego, uznawany za jeden z zasadniczych determinant sytuacji życiowej dziecka. W tym przypadku szczególną uwagę zwrócono na to, czy rodzina jest pełna, czy niepełna podkreślając znaczenie socjalizacji do ról rodzinnych (ojca, matki). Łączna liczba rodzin niepełnych w powiecie brzozowskim wynosiła 213 w 2012 roku, co stanowiło 6,4% ogółu rodzin korzystających z pomocy społecznej. W 2014 roku analizowana grupa zwiększyła się do 234 rodzin, stanowiąc 7,0% ogółu. W podziale na miejsce zamieszkania tych rodzin, największa ich liczba mieszkała w Gminie Brzozów, stanowiąc 34,3% w 2012 roku i 37,6% w 2014 roku.

Tabela 34. Liczba rodzin niepełnych objętych pomocą społeczną w ośrodkach pomocy społecznej na terenie powiatu brzozowskiego w latach 2012-2014

	2012		2014	
	LICZBA RODZIN	%	LICZBA RODZIN	%
BRZÓW	73	34,3	88	37,6
DOMARADZ	28	13,1	36	15,4
DYDNIA	33	15,5	34	14,5
HACZÓW	23	10,8	20	8,5
JASIELNA ROSIELNA	28	13,1	27	11,5
NOZDRZEC	28	13,1	29	12,4
RAZEM POWIAT	213	100	234	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z MPiPS

Problemy społeczne.

Kolejnym elementem przeprowadzonej diagnozy jest próba określenia, w jakim stopniu odnotowane w ustawie o pomocy społecznej dysfunkcje i problemy społeczne dotyczyły mieszkańców powiatu brzozowskiego. Dokonana analiza problemów społecznych polegała na opisie głównych dysfunkcji rodzin korzystających z pomocy społecznej w podziale na miejsce zamieszkania tych rodzin w gminach powiatu brzozowskiego w latach 2012 i 2014. Zaprezentowana poniżej tabela, zawiera wybrane problemy społeczne i udział rodzin borykających się z danym problemem, w stosunku do ogółu rodzin korzystających z pomocy społecznej. Poniższa tabela będzie stanowiła odnośnik do wszystkich opisanych (wybranych) problemów społecznych.

Tabela 35. Liczba oraz udział procentowy rodzin korzystających z pomocy społecznej wg wybranych problemów społecznych w ogólnej liczbie rodzin korzystających z GOPS i MOPS w powiecie brzozowskim w latach 2012-2014.

	2012		2014	
	LICZBA RODZIN	%	LICZBA RODZIN	%
UBÓSTWO	1745	52,1	1920	57,2
BEZDOMNOŚĆ	7	0,2	4	0,1
POTRZEBA OCHRONY MACIERZYŃSTWA	357	10,7	387	11,5
BEZROBOCIE	1743	52,0	1839	54,8
NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ	657	19,6	641	19,1
DŁUGOTRWAŁA CHOROBA	926	27,6	991	29,5
BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZYCH	131	3,9	191	5,7
PRZEMOC	17	0,5	17	0,5
ALKOHOLIZM	69	2,1	79	2,4

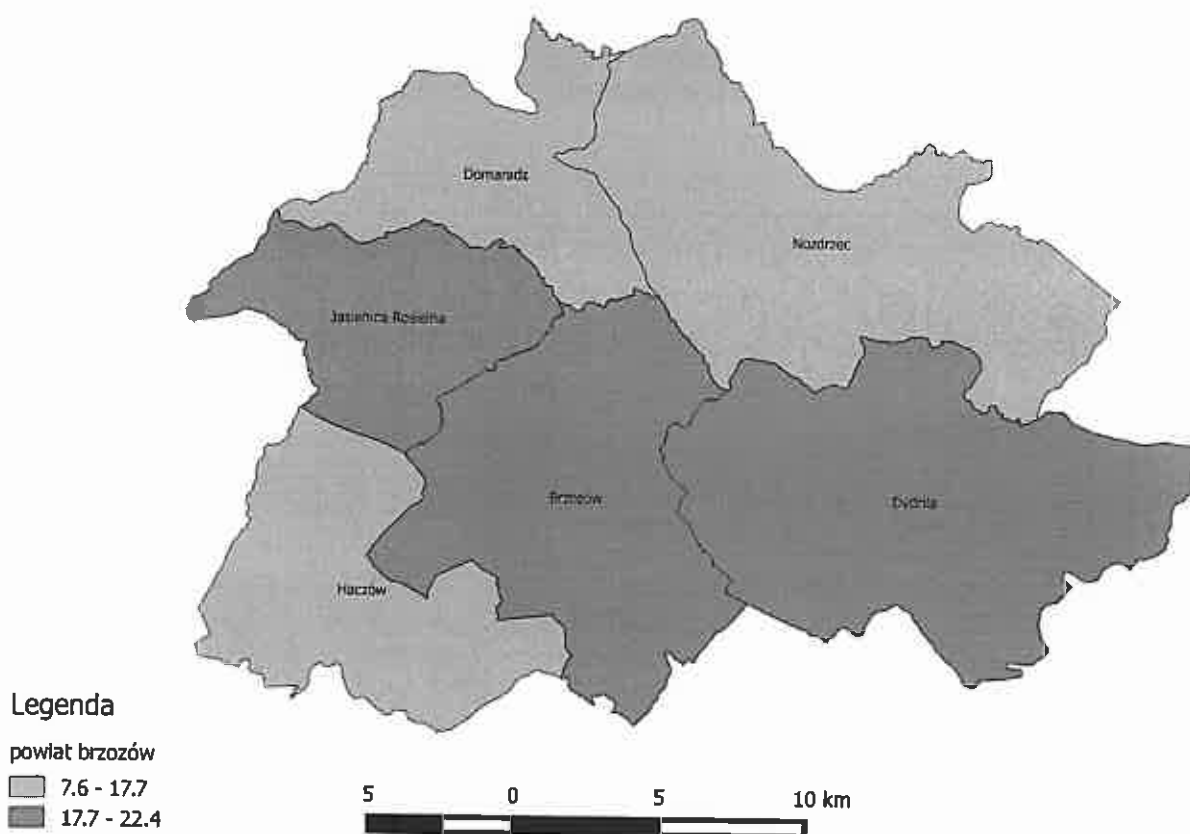
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z MPiPS

Ubóstwo.

Kwestia ubóstwa – jego zasięgu, przyczyn, konsekwencji i sposobów przeciwdziałania – jest jednym z najpoważniejszych wyzwań rozwojowych współczesnego świata. Ustawa o pomocy społecznej definiuje ten termin jako nieosiągnięcie określonego kryterium dochodowego, co oznacza w praktyce biedę i brak możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb. Niewątpliwie, jest to również jedna z podstawowych przyczyn ubiegania się o pomoc społeczną rodzin.

Łączna liczba rodzin które otrzymały pomoc z tego tytułu w powiecie brzozowskim wynosiła w 2012 roku 1745, stanowiąc 52,1% ogółu rodzin, a w 2014 roku liczba ich wynosiła 1920 (57,2%). Widać więc na obszarze powiatu wzrastającą liczbę ubogich rodzin. Gminą o największej liczbie rodzi ubogich była Dydnia. Udział rodzin ubogich mieszkających w tej gminie wynosił 22,5% w ogólnej liczbie ubogich rodzi powiatu. Taka sytuacja pozostawała również w 2014 roku. Niepokojącym faktem jest także wzrost udziału procentowego rodzin ubogich z Gmin: Brzozów (z 19,3% do 21,3%) i Jasienica Rosielna (z 20,6% do 21,4%).

Mapa 14. Udział procentowy rodzin, w których występuje problem ubóstwa. Ośrodki Pomocy Społecznej powiatu brzozowskiego w 2014 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z MPiPS

Tabela 36. Liczba rodzin oraz udział procentowy rodzin, w których występuje problem ubóstwa. Ośrodki Pomocy Społecznej powiatu brzozowskiego w latach 2012-2014

	UBÓSTWO			
	2012		2014	
	LICZBA RODZIN	%	LICZBA RODZIN	%
BRZÓZÓW	337	19,3	409	21,3
DOMARADZ	181	10,4	184	9,6
DYDNIA	392	22,5	430	22,4
HACZÓW	137	7,9	146	7,6
JASZENICA ROSIELNA	360	20,6	411	21,4
NOZDRZEC	338	19,4	340	17,7
RAZEM POWIAT	1745	100	1920	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z MPiPS

Bezdomność.

Bezdomność to skrajny przejaw wykluczenia społecznego. Związana jest z wieloma występującymi równocześnie przyczynami takimi jak utrata pracy, utrata mieszkania, przemoc, uzależnienia czy rozpad rodziny. Może to również być świadomy wybór innego sposobu życia lub braku zgody na obowiązujący system wartości.

W powiecie brzozowskim brak jest noclegowni i schronisk dla osób bezdomnych. Ogólna liczba rodzin, którzy uzyskali pomoc z tytułu bezdomności, wynosiła w 2012 roku 7 a w 2014 roku 4.

Potrzeba ochrony macierzyństwa.

Jest to zagadnienie niedookreślone, bowiem nie ma jednoznacznej definicji jak i unormowań prawnych. Ustawa o pomocy społecznej wskazuje potrzebę ochrony macierzyństwa, jako jeden z powodów przyznania takiej pomocy, czyli pomoc ta de facto jest kierowana do kobiet posiadających dzieci. Z tego tytułu rodziny otrzymują świadczenia takie jak zasiłek rodzinny plus dodatki (np. z tytułu urodzenia dziecka czy samotnego wychowywania dziecka) lub świadczenia pielęgnacyjne z tytułu sprawowania opieki nad niepełnosprawnym dzieckiem.⁸

Z tytułu potrzeby macierzyństwa w powiecie brzozowskim o pomoc społeczną zwracało się łącznie 357 rodzin (10,7%) w 2012 roku, 243 i 387 rodzin (11,5%) w 2014

⁸ „Prawo do pomocy społecznej w polskim systemie prawnym”, Stanisław Nitecki, 2008, wyd. Oficyna

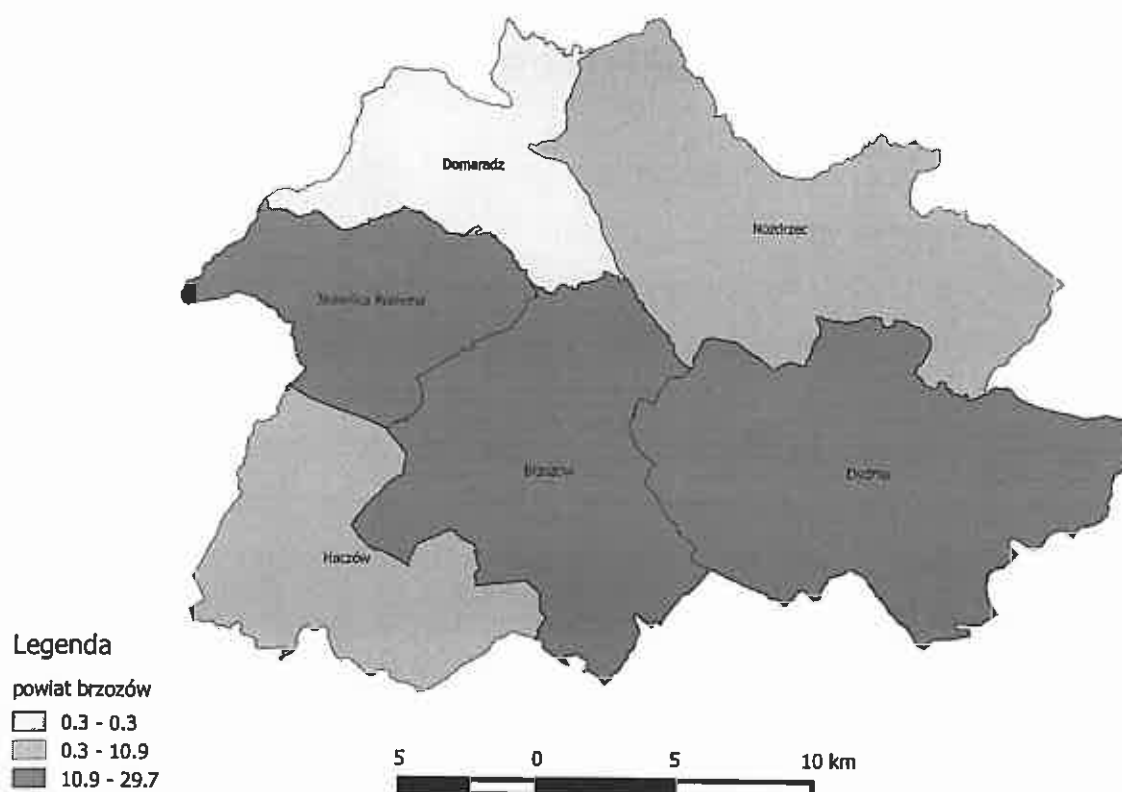
roku. Najwięcej rodzin, korzystających z pomocy społecznej z tego tytułu odnotowano w Gminie Brzozów (38,9% w 2012 roku i 29,7% w 2014 roku) i Gminie Jasienica Rosielna (25,8% w 2012 roku i 26,1% w 2014 roku).

Tabela 37. Liczba rodzin oraz udział procentowy rodzin, w których występuje potrzeba ochrony macierzyństwa. Ośrodki Pomocy Społecznej powiatu brzozowskiego w latach 2012-2014

	POTRZEBA OCHRONY MACIERZYŃSTWA			
	2012		2014	
	LICZBA RODZIN	%	LICZBA RODZIN	%
BRZÓZÓW	139	38,9	115	29,7
DOMARADZ	0	0,0	1	0,3
DYDNIA	48	13,4	94	24,3
HACZÓW	35	9,8	42	10,9
JASIELICA ROSIELNA	92	25,8	101	26,1
NOZDRZEC	43	12,0	34	8,8
RAZEM POWIAT	357	100	387	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z MPiPS

Mapa 15. Udział procentowy rodzin w których występuje problem potrzeby ochrony macierzyństwa Ośrodki Pomocy Społecznej powiatu brzozowskiego w 2014 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z MPiPS

Bezrobocie.

Bezrobocie to problem społeczny, który należy uznać za systemowy. Przenosi się on na wszystkie sfery życia społecznego i rodzinnego. U bezrobotnego, zwłaszcza u długotrwale bezrobotnego obniża się poczucie własnej wartości, zmniejsza się motywacja do działania w tym do poszukiwania pracy oraz wzrasta się bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Wpływa także na stan zdrowia psychicznego takiej osoby. Bezrobocie w rodzinie powoduje zmniejszenie dochodów członków rodziny co powoduje, że problem ten występuje zazwyczaj łącznie z ubóstwem.

Wg danych, łączna liczba rodzin, które otrzymały pomoc z ośrodków pomocy społecznej w powiecie brzozowskim z tytułu bezrobocia wynosiła w 2012 roku 1743 rodziny, stanowiące (podobnie jak problem ubóstwa) 52,0% ogółu rodzin w 2012 roku i 54,8% w 2014 roku. Ogólna liczba rodzin, w których istniał problem bezrobocia w badanym czasokresie uległa zwiększeniu. Tylko w Gminach: Domaradz, Haczów i Nozdrzec liczby te utrzymywały się na podobnym poziomie. Najwyższy udział bezrobotnych osób, które otrzymały pomoc społeczną z tego tytułu odnotowano w Gminie Brzozów (26,1% w 2012 roku i 25,8% w 2014 roku).

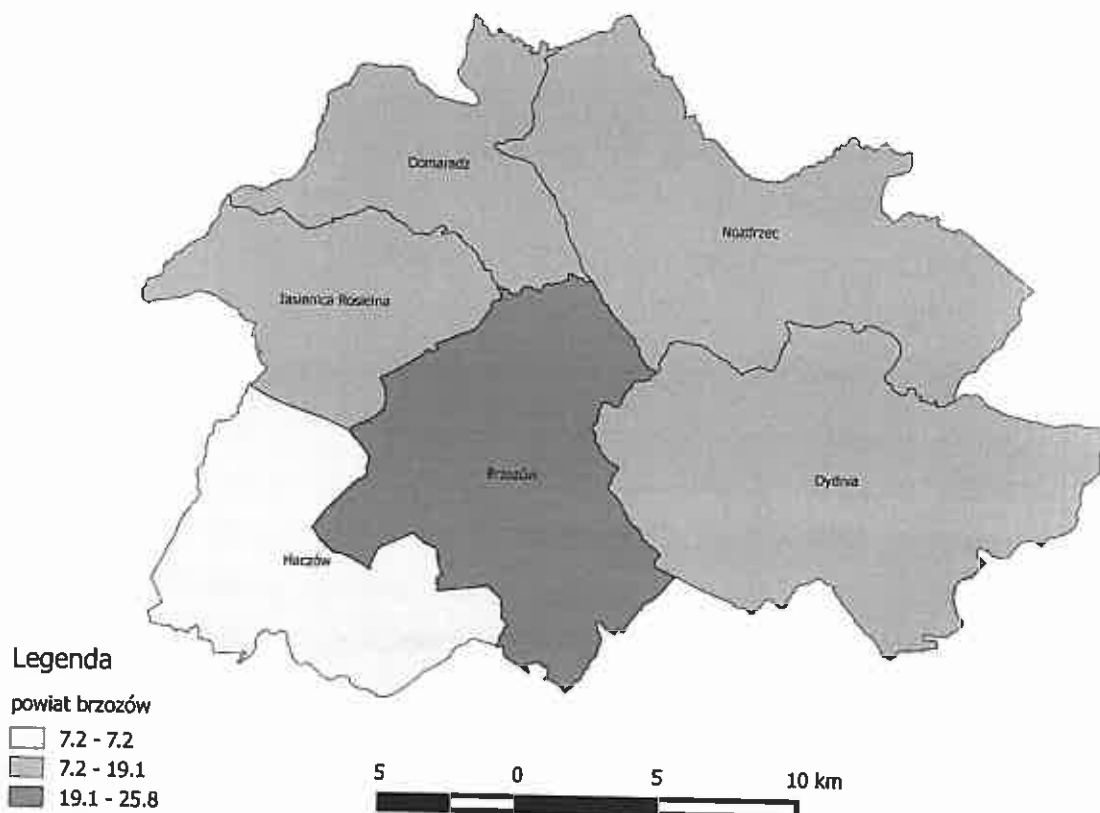
Tabela 38. Udział procentowy rodzin, w których występuje problem bezrobocia.

Ośrodki Pomocy Społecznej powiatu brzozowskiego w latach 2012-2014

	BEZROBOCIE			
	2012		2014	
	LICZBA RODZIN	%	LICZBA RODZIN	%
BRZOSZÓW	455	26,1	475	25,8
DOMARADZ	268	15,4	276	15,0
DYDNIA	338	19,4	351	19,1
HACZÓW	134	7,7	132	7,2
JASZENICA ROSIELNA	276	15,8	335	18,2
NOZDRZEC	272	15,6	270	14,7
RAZEM POWIAT	1743	100	1839	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z MPiPS

**Mapa 16. Udział procentowy rodzin, w których występuje problem bezrobocia.
Ośrodki Pomocy Społecznej powiatu brzozowskiego w 2014 roku**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z MPiPS

Niepełnosprawność.

Niepełnosprawność w niniejszej analizie jest rozumiana jako przyczyna ubiegania się o pomoc społeczną, bowiem istnieje wiele definicji niepełnosprawności w nauce i prawie. Poniższy tekst opiera się na danych zastanych, jakimi dysponują ośrodki pomocy społecznej MPiPS, wykazujące rodziny, w których występują osoby niepełnosprawne starające się o pomoc społeczną.

Liczba rodzin, w których występował problem niepełnosprawności, łącznie w powiecie brzozowskim w czasookresie 2012-2014 wynosiła ponad 600 rodzin (19,6% w 2012 roku i 19,1% w 2014 roku). Najwięcej rodzin ubiegało się o pomoc społeczną z tego tytułu w Gminie Brzozów (34,6% -35,3% ogółu rodzin korzystających z pomocy społecznej

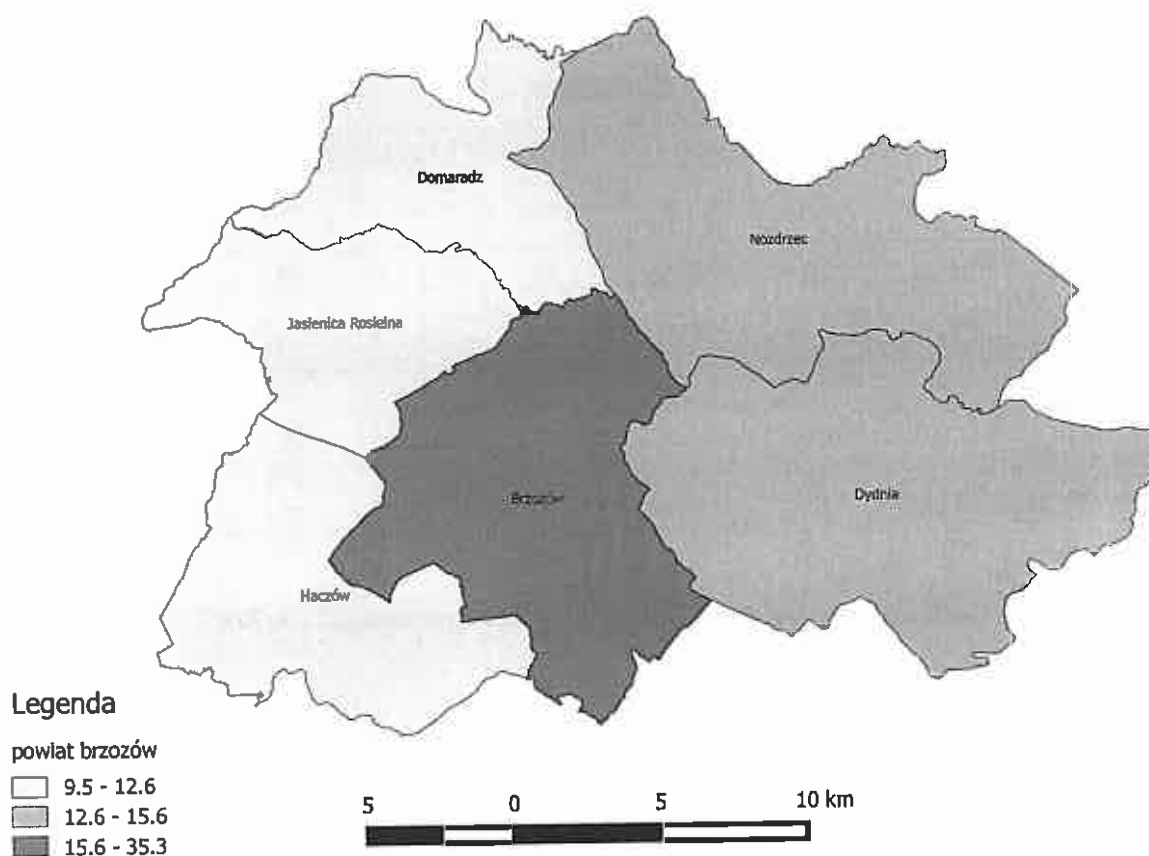
w powiecie). W pozostałych gminach wartości udziałów procentowych nie przekroczyły 16%.

Tabela 39. Udział procentowy rodzin, w których występuje problem niepełnosprawności. Ośrodki Pomocy Społecznej powiatu brzozowskiego w latach 2012-2014

	NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ			
	2012		2014	
	LICZBA RODZIN	%	LICZBA RODZIN	%
BRZOSZÓW	227	34,6	226	35,3
DOMARADZ	90	13,7	81	12,6
DYDNIA	103	15,7	98	15,3
HACZÓW	71	10,8	61	9,5
JASIEŃCA	74	11,3	75	11,7
NOZDRZEC	92	14,0	100	15,6
RAZEM POWIAT	657	100	641	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z MPiPS

Mapa 17. Udział procentowy rodzin w których występuje problem niepełnosprawności. Ośrodki Pomocy Społecznej powiatu brzozowskiego w latach 2012-2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z MPiPS

Długotrwała lub ciężka choroba.

Istotnym powodem korzystania ze świadczeń ośrodków pomocy społecznej jest również długotrwała choroba, określana z medycznego punktu widzenia jako choroba przewlekła. Natężenia występowania tego problemu społecznego było również wysokie w powiecie brzozowskim, a jego skutki są dużo trudniejsze do wyeliminowania (niż np. bezrobocie), ponieważ w znacznie mniejszym stopniu zależą od samej osoby, a ponadto wymagają znacznych nakładów finansowych przez dłuższy czas. W wielu przypadkach długotrwała choroba utrzymuje się latami i kończy się zaliczeniem osoby do stopnia niepełnosprawności przez organy do tego uprawnione.

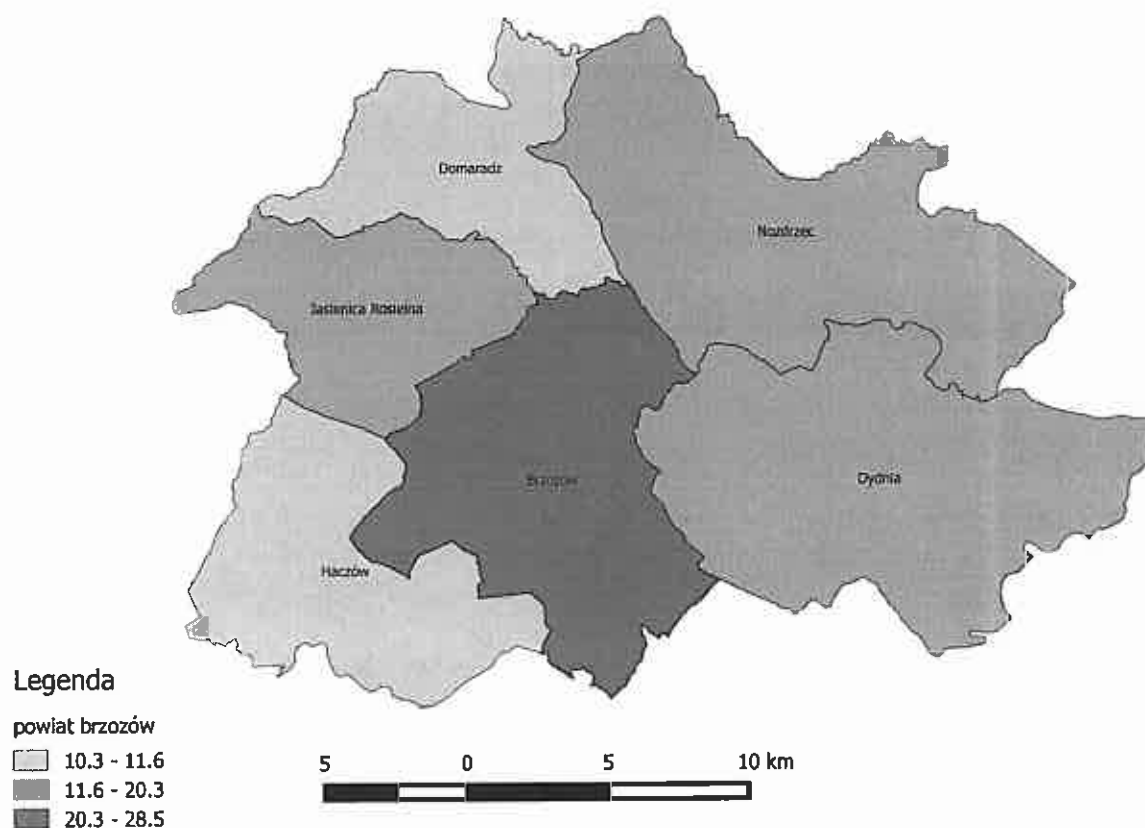
W powiecie brzozowskim, łączna liczba rodzin, które są beneficjentami ośrodków pomocy społecznej wynosiła 926 rodzin (27,6%) w 2012 roku i 991 rodzin (26,9%) w 2014 roku. Największy odsetek rodzin ubiegających się o pomoc społeczną z tego tytułu było w Gminach: Brzozów oraz Dydnia.

Tabela 40. Udział procentowy rodzin w których występuje problem długotrwałej lub ciężkiej choroby. Ośrodki Pomocy Społecznej powiatu brzozowskiego w latach 2012-2014

	DŁUGOTRWAŁA CHOROBA			
	2012		2014	
	LICZBA RODZIN	%	LICZBA RODZIN	%
BRZOSÓW	256	27,6	282	28,5
DOMARADZ	112	12,1	115	11,6
DYDNIA	186	20,1	201	20,3
HACZÓW	102	11,0	102	10,3
JASZENICA ROSIELNA	135	14,6	149	15,0
NOZDRZEC	135	14,6	142	14,3
RAZEM POWIAT	926	100	991	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z MPiPS

Mapa 18. Udział procentowy rodzin w których występuje problem długotrwałej lub ciężkiej choroby. Ośrodki Pomocy Społecznej powiatu brzozowskiego w 2014 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z MPiPS

Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego (ogółem).

Bezradność opiekuńczo-wychowawcza rodzin, wiąże się z innymi problemami społecznymi. Jest to zatem niejako skutek uzależnień, przemocy w rodzinie, niepełnosprawności któregoś z członków rodziny bądź też może być przyczyną niedojrzałości emocjonalnej, problemów wychowawczych czy konfliktów i trudności adaptacyjnych. Ważnym zagadnieniem staje się w tej sytuacji opieka nad dziećmi, w czasie rozwiązywania tych problemów. Bezradność ta bowiem, często jest skutkiem odbierania dzieci z rodzin biologicznych i umieszczania ich w formach rodzinnej pieczy zastępczej. Liczba rodzin, w których występował problem bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w powiecie wynosiła 131 (3,9%) w 2012 roku oraz 191 rodzin (5,7%)

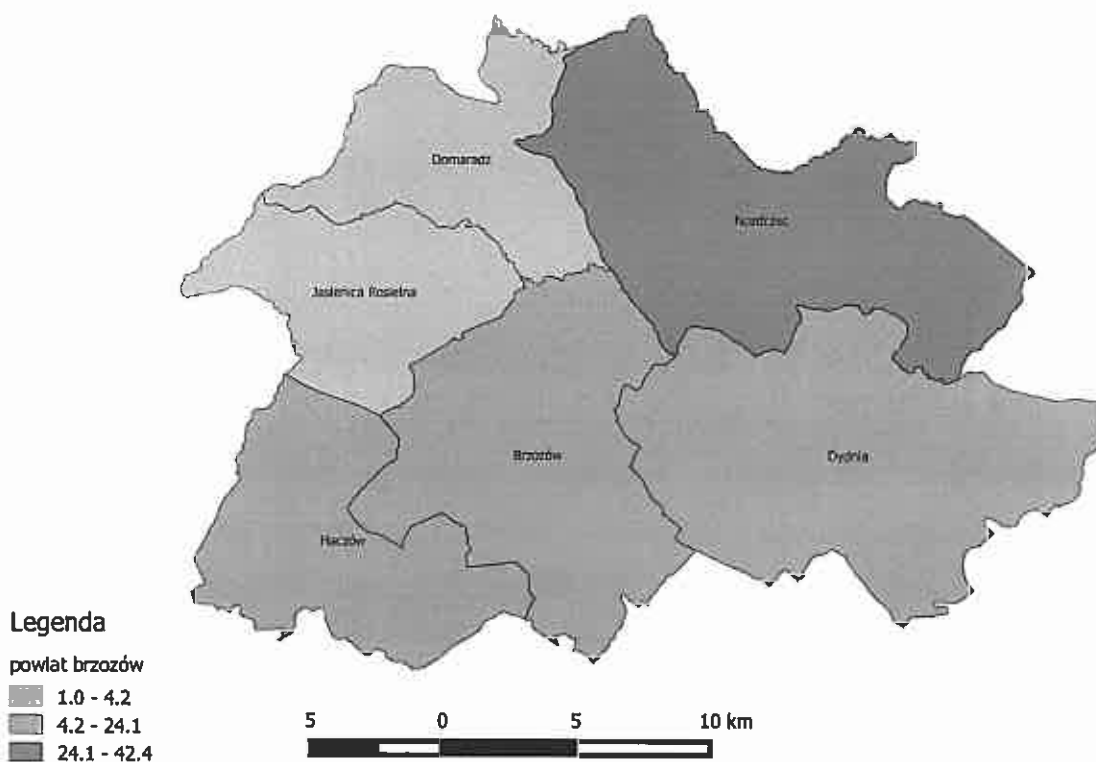
w 2014 roku. Największa liczba bezradnych rodzin z całego powiatu wystąpiła w Gminie Nozdrzec (36,6% w 2012 roku i 42,4% w 2014 roku).

Tabela 41. Udział procentowy rodzin w których występuje problem bezradności w sprawach opiekuńczo- wychowawczych. Ośrodki Pomocy Społecznej powiatu brzozowskiego w latach 2012-2014

	BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEKUŃCZO- WYCHOWAWCZYCH (OGÓŁEM)			
	2012		2014	
	LICZBA RODZIN	%	LICZBA RODZIN	%
BRZOSZÓW	25	19,1	46	24,1
DOMARADZ	0	0,0	2	1,0
DYDNIA	27	20,6	29	15,2
HACZÓW	28	21,4	25	13,1
JASZENICA ROSIELNA	3	2,3	8	4,2
NOZDRZEC	48	36,6	81	42,4
RAZEM POWIAT	131	100	191	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z MPiPS

Mapa 19. Udział procentowy rodzin w których występuje problem bezradności w sprawach opiekuńczo- wychowawczych. Ośrodki Pomocy Społecznej powiatu brzozowskiego w 2014 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z MPiPS

Przemoc w rodzinie i alkoholizm.

Problem przemocy w rodzinie jest wyjątkowo trudny, ponieważ u jego podstaw leży więź rodzinna oraz wartości którymi rodzina się kieruje. Ważna jest tu zatem pomoc psychologiczna dla tych rodzin, profilaktyka i terapia rodziny oraz edukacja, która powinna być skierowana nie tylko do służb przeciwdziałających zjawisku przemocy ale również do społeczeństwa – promocja instytucji i organów zajmujących się zawodowo tym zjawiskiem. Jednym z czynników powodujących przemoc w rodzinie są uzależnienia - głównie od alkoholu. Liczba rodzin, w których występował problem przemocy domowej w powiecie w latach 2012 i 2014 wynosiła 17. Odsetek tych rodzin był największy w Gminie Jasienica Rosielna zarówno w 2012 jak i w 2014 roku oraz w 2014 roku również z Gminie Brzozów. Z kolei z powodu alkoholizmu w rodzinie, o pomoc społeczną ubiegało się znacznie więcej rodzin tj. 69 rodzin (2,1%) z terenu powiatu w 2012 roku i 79 rodzin (2,4%) w 2014 roku. Problem alkoholowy nie zawsze jest widoczny, często pozostaje w sferze domniemania pracownika socjalnego, jest trudny do zdiagnozowania. Rodzina również niechętnie przyznaje się do występowania problemu uzależnienia jednego z jej członków.

Z powodu występującego alkoholizmu, największa liczba osób, które ubiegały się o pomoc społeczną to mieszkańcy Gminy Brzozów (33,3% w 2012 roku i 50,6% w 2014 roku). Zauważono, iż znacząco zmniejszyła się liczba mieszkańców Gminy Nozdrzec, którzy ubiegali się o pomoc w ośrodku pomocy społecznej z tytułu alkoholizmu, bowiem ich liczba w 2012 roku wynosiła 19 osób (stanowiąc 27,5% ogółu) a w 2014 roku spadła do 7 (stanowiąc 8,9% ogółu).

Tabela 42. Udział procentowy rodzin w których występuje problem przemocy w rodzinie. Ośrodki Pomocy Społecznej powiatu brzozowskiego w latach 2012-2014

	PRZEMOC			
	2012		2014	
	LICZBA RODZIN	%	LICZBA RODZIN	%
BRZOSZÓW	4	23,5	7	41,2
DOMARADZ	4	23,5	1	5,9
DYDNIA	0	0,0	0	0,0
HACZÓW	0	0,0	0	0,0
JASIELNA ROSIELNA	7	41,2	8	47,1
NOZDRZEC	2	11,8	1	5,9
RAZEM POWIAT	17	100	17	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z MPiPS

Tabela 43. Udział procentowy rodzin w których występuje problem alkoholizmu.
Ośrodki Pomocy Społecznej powiatu brzozowskiego w latach 2012-2014

	ALKOHOLIZM			
	2012		2014	
	LICZBA RODZIN	%	LICZBA RODZIN	%
BRZOSZÓW	23	33,3	40	50,6
DOMARADZ	0	0,0	0	0,0
DYDNIA	13	18,8	16	20,3
HACZÓW	6	8,7	3	3,8
JASZENICA ROSIELNA	8	11,6	13	16,5
NOZDRZEC	19	27,5	7	8,9
RAZEM POWIAT	69	100	79	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z MPiPS

Inne przyczyny ubiegania się o pomoc.

Analiza przyczyn ubiegania się o pomoc społeczną w ośrodkach pomocy społecznej zlokalizowanych na terenie powiatu brzozowskiego wykazała w dalszej kolejności takie przyczyny jak: narkomania, trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego oraz zdarzenia losowe, sytuację kryzysową i klęskę żywiołową lub ekologiczną.

Aktywne formy pracy socjalnej.

Praca socjalna to działalność zawodowa mająca na celu pomoc osobom i rodzinom we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi a także rozwinięcia lub wzmocnienia aktywności i samodzielności życiowej. Zgodnie z Ustawą o pomocy społecznej praca socjalna może być prowadzona w oparciu o kontrakt socjalny.

W powiecie brzozowskim w 2012 roku zawarto łącznie 158 kontraktów, a łączna liczba osób nimi objętych wynosiła 409. Najwięcej kontraktów zostało zawartych w GOPS w Nozdrzcu (72 kontrakty), a łączna liczba osób nimi objęta, stanowiła niemal 70% wszystkich osób objętych kontraktami w powiecie. W 2012 roku łączna liczba zawartych kontaktów na terenie powiatu wyniosła 114, a liczba osób nimi objęta 181. Najwięcej kontraktów zawarto w GOPS Nozdrzec. Z kolei najwięcej osób objętych kontaktami było w GOPS Jasienica Rosielna, których udział wyniósł 33,7% ogółu osób objętych tą formą z terenu powiatu.

Wykres 14. Aktywne formy pracy socjalnej w ośrodkach pomocy społecznej w powiecie brzozowskim w latach 2012 i 2014

	AKTYWNE FORMY PRACY SOCJALNEJ					
	2012			2014		
	LICZBA KONTRAKTÓW	LICZBA OSÓB OBJĘTYCH KONTRAKTAMI	%	LICZBA KONTRAKTÓW	LICZBA OSÓB OBJĘTYCH KONTRAKTAMI	%
BRZOSZÓW	44	47	11,5	41	41	22,7
DOMARADZ	1	1	0,2	0	0	0,0
DYDNIA	16	50	12,2	10	29	16,0
HACZÓW	13	13	3,2	11	11	6,1
JASZENICA ROSIELNA	12	12	2,9	13	61	33,7
NOZDRZEC	72	286	69,9	39	39	21,5
RAZEM POWIAT	158	409	100	114	181	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z MPiPS

Liczba rodzin objęta pracą socjalną w powiecie brzozowskim w 2012 roku wyniosła 1686 rodzin, z czego największy udział przypadł na Gminę Nozdrzec, w której pracownicy socjalni prowadzili pracę socjalną z 836 rodzinami, co stanowiło połowę osób z powiatu. W 2014 roku liczba rodzin, u których prowadzona była praca socjalna zmniejszyła się do 1556 rodzin.

Tabela 44. Liczba rodzin, u których prowadzona była praca socjalna w gminach powiatu brzozowskiego w latach 2012-2014

	PRACA SOCJALNA			
	2012		2014	
	LICZBA RODZIN	%	LICZBA RODZIN	%
BRZOSZÓW	321	19,0	325	20,9
DOMARADZ	19	1,1	18	1,2
DYDNIA	317	18,8	423	27,2
HACZÓW	149	8,8	170	10,9
JASZENICA ROSIELNA	44	2,6	8	0,5
NOZDRZEC	836	49,6	612	39,3
RAZEM POWIAT	1686	100	1556	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z MPiPS

Program Państwa w zakresie dożywiania.

O skali zagrożenia wykluczeniem społecznym świadczy także liczba dzieci i młodzieży objętych programem „Pomoc Państwa w Zakresie Dożywiania”. Pomoc

w dożywianiu skierowana jest w szczególności do: dzieci do siódmego roku życia i uczniów do czasu ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej.

Łączna liczba rodzin objęta w/w programem w całym powiecie brzozowskim wynosiła w 2012 roku 5255 osób, a w 2014 roku zwiększyła się do 5361 osób. Z ogółu osób korzystających z posiłku w ramach programu, 617 dzieci do 7 roku życia zostało objętych tą formą wsparcia w 2012 roku i ich liczba wzrosła do 641 dzieci w 2014 roku. Zmniejszyła się natomiast liczba uczniów do czasu ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej korzystająca z programu, gdyż w 2012 roku było objętych 2223 uczniów a w 2014 roku 2152 uczniów. Poniżej zostały przedstawione dane, obrazujące liczbę dzieci korzystających z posiłku wg poszczególnych gmin powiatu brzozowskiego.

Tabela 45. Liczba rodzin / osób objęta programem Pomoc Państwa w Zakresie Dożywiania w powiecie brzozowskim w latach 2012-2014

DOŻYWIANIE w 2012 roku						
	liczba rodzin objęta programem razem		liczba osób korzystająca z posiłku			
	RAZEM	%	dzieci do 7 r.ż	%	uczniowie	%
BRZOSZÓW	1653	31,5	143	23,2	504	22,7
DOMARADZ	1011	19,2	88	14,3	319	14,3
DYDNIA	680	12,9	67	10,9	449	20,2
HACZÓW	319	6,1	64	10,4	149	6,7
JASIENICA	901	17,1	151	24,5	386	17,4
NOZDRZEC	691	13,1	104	16,9	416	18,7
RAZEM POWIAT	5255	100	617	100	2223	100,0
DOŻYWIANIE w 2014 roku						
	liczba rodzin objęta programem razem		liczba osób korzystająca z posiłku			
	RAZEM	%	dzieci do 7 r.ż	%	uczniowie	%
BRZOSZÓW	1796	33,5	169	26,4	509	23,7
DOMARADZ	1042	19,4	77	12,0	304	14,1
DYDNIA	739	13,8	117	18,3	384	17,8
HACZÓW	269	5,0	50	7,8	124	5,8
JASIENICA	926	17,3	153	23,9	397	18,4
NOZDRZEC	589	11,0	75	11,7	434	20,2
RAZEM POWIAT	5361	100	641	100	2152	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MPiPS

9. Przemoc w rodzinie

Definicja zawarta w ustawie z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, posiada brzmienie: „*jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób najbliższych, a w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą*”. Zjawisko przemocy w rodzinie ma charakter złożony i rozpatrywane jest zarówno w aspekcie prawnym, psychologicznym jak i społecznym.

Powiat brzozowski realizuje zadania własne z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, do których należą: opracowanie Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy na lata 2011 – 2015, opracowywanie i realizacja programów służących działaniom profilaktycznym, opracowanie i realizacja programów oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie, prowadzenie grupy wsparcia dla ofiar przemocy.

W 2011 roku Rada Powiatu w Brzozowie przyjęła Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w rodzinie na lata 2011-2015. Głównym celem programu było „Zwiększenie skuteczności działań na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie” W ramach realizacji Programu, wyznaczono 5 celów szczegółowych.

Poniższa diagnoza zjawiska przemocy w powiecie brzozowskim została oparta na badaniu źródeł: sprawozdania z Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za 2012 rok (MPiPS), sprawozdanie z działalności Punktu Interwencji Kryzysowej za 2014 rok, dane z Komendy Powiatowej Policji oraz dokumentów wewnętrznych PCPR.

Na terenie powiatu brzozowskiego najważniejszą jednostką działającą w ramach przeciwdziałania przemocy w rodzinie jest Punkt interwencji Kryzysowej, prowadzony przez Powiatowe Centrum Pomocy w Rodzinie w Brzozowie. W tej placówce prowadzone są formy pomocy, do których należą: doraźna pomoc w nagłych sytuacjach kryzysowych: porady, wsparcie psychologiczne dla osób poszkodowanych i członków ich rodzin, praca socjalna i poradnictwo, porady prawne w podstawowym zakresie (dla klientów PCPR), pomoc w zakresie redagowania pism urzędowych, udzielanie informacji o przysługujących

prawach i uprawnieniach, udzielanie schronienia w mieszkaniu interwencyjnym. W mieszkaniu interwencyjnym może uzyskać schronienie maksymalnie 4 osobowa rodzina, w czasie do 3 miesięcy.

Wg danych ze sprawozdania PIK, z pomocy tej placówki skorzystało w 2014 roku ogółem 13 osób, z tego prawie 85% stanowiły kobiety (11 kobiet i 2 mężczyzn w tym 1 niepełnosprawny). Osobą została udzielona specjalistyczna pomoc.

W ramach udzielonej pomocy dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie instytucja realizowała pomoc w formie poradnictwa psychologicznego, prawnego, socjalnego, zawodowego i rodzinnego.

Tabela 46. Liczba osób objętych pomocą w formie poradnictwa w ramach działania PIK w powiecie brzozowskim w 2014 roku.

	liczba osób	%
Liczba osób dotkniętych przemocą i objętych wsparciem w formie poradnictwa (N=13)	13	100
poradnictwo psychologiczne	10	76,9
poradnictwo prawne	1	7,7
poradnictwo socjalne	1	7,7
poradnictwo zawodowe i rodzinne	5	38,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z PCPR

Zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 roku w sprawie procedury „Niebieskie Karty” uregulowany został sposób postępowania służb odpowiedzialnych za przeciwdziałanie przemocy w rodzinie. Wg danych z Komendy Powiatowej Policji w Brzozowie, dotyczących zjawiska przemocy rodzinie, łączna liczba wypełnionych „Niebieskich Kart” (zwanych dalej NK), wynosiła 163, z czego największy udział dotyczył Gminy Brzozów tj. 49,7% wypełnionych NK, następnie w Gminach Dydnia, Nozdrzec i Domaradz.

Policja udostępniła również dane określające liczbę osób, wobec których istnieje podejrzenie, że są ofiarami przemocy w rodzinie (wg NK). Łączna liczba tych osób w powiecie wynosiła 254, z czego najwięcej pochodziło z terenu Gminy Brzozów (co druga). Natomiast liczba osób wobec których istnieje podejrzenie że dopuszczają się przemocy wynosiła 163. Szczegółowe dane zawiera poniższa tabela.

Tabela 47. Przemoc w rodzinie wg Komendy Powiatowej Policji w powiecie brzozowskim w 2014 roku

	Postępowania przygotowawcze w sprawach o przestępstwa znęcania się nad osobą najbliższą		Przestępstwa stwierdzone znęcania się nad osobą najbliższą		wypełnione NK		Osoby, wobec których istnieje podejrzenie że są ofiarami przemocy w rodzinie wg NK		Osoby, wobec których istnieje podejrzenie, że dopuszczają się przemocy wg danych NK	
	Liczba postępowań	%	Liczba przestępstw	%	Liczba NK	%	Liczba osób	%	Liczba osób	%
Brzozów	14	41,2	13	48,1	81	49,7	119	46,9	81	49,7
Domaradz	3	8,82	2	7,41	12	7,36	21	8,27	12	7,36
Dydnia	6	17,6	5	18,5	32	19,6	61	24	32	19,6
Haczów	3	8,82	1	3,7	10	6,13	19	7,48	10	6,13
Jasienica										
Rosielna	3	8,82	3	11,1	8	4,91	12	4,72	8	4,91
Nozdrzec	5	14,7	3	11,1	20	12,3	22	8,66	20	12,3
Razem	34	100	27	100	163	100	254	100	163	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z KPP w Brzozowie.

Powyższa tabela zawiera także dane dotyczące postępowań przygotowawczych w sprawach o przestępstwa znęcania się nad osobą najbliższą. Wg nich, łączna liczba postępowań przygotowawczych wynosiła 34. Natomiast stwierdzono 27 przypadków znęcania się nad osobą najbliższą.

10. Uzależnienie od alkoholu.

Alkoholizm, narkomania i przemoc w rodzinie należą do najpoważniejszych problemów społecznych. Zjawiska te powodują szkody we wszystkich sferach życia człowieka, mając istotny wpływ zarówno na poczucie bezpieczeństwa społecznego, jak również na ogólny stan zdrowia, zdolność do konkurencji na coraz bardziej wymagającym rynku pracy oraz relacje rodzinne i międzyludzkie. Szczęólnego znaczenia w rodzinach objętych takim problemem nabiera wzorzec picia alkoholu, brak kontroli rodziców i stosowanie niewłaściwych metod wychowawczych. W wielu środowiskach daje się zauważyć zjawisko „dziedziczenia” alkoholizmu. Problem nadużywania alkoholu przez podopiecznych pomocy społecznej jest bardzo skomplikowany ponieważ obok alkoholizmu występują zaburzenia komunikacji między członkami rodziny, ubóstwo, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, a także przemoc. Praca z tą dysfunkcyjną grupą jest bardzo trudna, długotrwała i często skazana na niepowodzenie z uwagi na brak środków przymusu.

Do przyczyn popadania w alkoholizm można zaliczyć uwarunkowania społeczne, nieprawidłowe wzorce rodzinne, brak celów życiowych, jak również utratę zatrudnienia.

Narodowy Program Profilaktyki Rozwiązywania Problemów Alkoholowych definiuje uzależnienie od alkoholu jako kompleks zjawisk fizjologicznych, behawioralnych i poznawczych, wśród których picie alkoholu dominuje nad innymi zachowaniami, które miały dla pacjenta poprzednio większą wartość. Głównym objawem zespołu uzależnienia jest pragnienie alkoholu. Na ostateczne rozpoznanie uzależnienia, pozwala identyfikacja trzech lub więcej następujących cech lub objawów występujących łącznie przez pewien czas w ciągu ostatniego roku (picia):

1. Silne pragnienie lub poczucie przymusu picia („głód alkoholowy”).
2. Upośledzona zdolność kontrolowania zachowań związanych z piciem (trudności w unikaniu rozpoczęcia picia, trudności w zakończeniu picia do wcześniej założonego poziomu, nieskuteczność wysiłków zamierzających do zmniejszenia lub kontrolowania picia).
3. Fizjologiczne objawy stanu odstawienia pojawiającego się, gdy picie alkoholu jest ograniczone lub przerywane albo używanie alkoholu lub pokrewnie działających substancji (np. leków) w celu złagodzenia ww. objawów, uwolnienie się od nich lub uniknięcia ich.

4. Zmieniona (najczęściej zwiększona) tolerancja alkoholu, potrzeba spożycia większych dawek dla wywołania oczekiwanego efektu.
5. Z powodu picia alkoholu narastające zaniedbywanie alternatywnych źródeł przyjemności lub zainteresowań, zwiększona ilość czasu przeznaczona na zdobywanie alkoholu lub jego picie, bądź uwolnienia się od następstw jego działania.
6. Uporczywe picie alkoholu mimo oczywistych dowodów występowania szkodliwych następstw picia.⁹

Głównym źródłem danych zawartych w niniejszym rozdziale, są roczne sprawozdania z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 z poszczególnych gmin w latach 2012 i 2014.

Gminne Komisje Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, zwane dalej GKRPA działają na podstawie ustawy z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2012 r. poz. 1356, z późn. zm.). Łączna liczba członków GKRPA wynosiła w badanych czasookresie 45. W 2012 roku najwięcej członków posiadała GKRPA w Haczowie wynosząc 10, ale w 2014 roku zmniejszyła się do 8. Największą liczbę członków w 2014 roku posiadała Gmina Brzozów tj. 9, a następnie wymieniona już Gmina Haczów oraz Jasienica Rosielna tj. po 8 członków.

Tabela 48. Liczba członków GKRPA w podziale na gminy powiatu brzozowskiego w latach 2012-2014

	Liczba członków GKRPA			
	Liczba osób 2012	%	Liczba osób 2014	%
BRZOSZÓW	9	20,0	9	20,0
DOMARADZ	6	13,3	6	13,3
DYDNIA	7	15,6	7	15,6
HACZÓW	10	22,2	8	17,8
JASIENICA R.	9	20,0	8	17,8
NOZDRZEC	4	8,9	7	15,6
RAZEM POWIAT	45	100,0	45	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych: sprawozdania PARPA – G1

Wg danych ze sprawozdań za rok 2014 gminne komisje przeprowadzały rozmowy z członkami rodzin osób z problemem alkoholowym. Bowiem problem alkoholizmu dotyczy uzależnionego członka rodziny oraz pozostałych jej członków w różnych aspektach.

⁹ http://www.parpa.pl/images/image/NP%202011_2015_11_011.pdf

Diagnoza jest zatem bardzo ważnym elementem, gdyż uzależnienie od alkoholu jest często ukrywane przez rodzinę i nie można w pełni rozpoznać przypadków gdzie problem ten ma miejsce. W powiecie brzozowskim ilość przeprowadzonych tego typu rozmów wynosiła w 2012 roku 107 a w 2014 roku 87. Największą liczbę rozmów przeprowadzono w placówkach na terenie Gminy Brzozów oraz Haczów (2012 rok) oraz Domaradz (2014 rok).

Tabela 49. Udział procentowy oraz liczba członków rodzin osób z problemem alkoholowym, z którymi Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych przeprowadziła rozmowy w latach 2012 i 2014 w powiecie brzozowskim

	Liczba członków rodzin osób z problemem alkoholowym - rozmowy			
	2012		2014	
	Liczba osób	%	Liczba osób	%
BRZOSZÓW	44	41,1	15	17,2
DOMARADZ	10	9,3	18	20,7
DYDNIA	8	7,5	15	17,2
HACZÓW	20	18,7	20	23,0
JASIENICA ROSIELNA	15	14,0	11	12,6
NOZDRZEC	10	9,3	8	9,2
RAZEM POWIAT	107	100,0	87	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych: sprawozdania PARPA – GI

Uszczegółowieniem będzie informacja dotycząca liczby osób, z którymi gminna komisja przeprowadziła rozmowy interwencyjno-motywujące w związku z używaniem alkoholu. Analiza wynika iż liczba tego typu rozmów zmniejszyła się w całym powiecie ze 130 do 89. W badanych latach najwięcej rozmów interwencyjno - motywujących zostało przeprowadzonych na terenie Gminy Brzozów.

Tabela 50. Liczba osób, z którymi Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych przeprowadziła rozmowy interwencyjno - motywujące w związku z nadużywaniem alkoholu w latach 2012 i 2014 w powiecie brzozowskim.

	Liczba członków rodzin osób z problemem alkoholowym - rozmowy interwencyjno-motywuujące			
	2012		2014	
	Liczba osób	%	Liczba osób	%
BRZÓW	35	26,9	30	33,7
DOMARADZ	24	18,5	14	15,7
DYDNIA	13	10,0	15	16,9
HACZÓW	22	16,9	6	6,7
JASIEŃCA ROSIELNA	12	9,2	11	12,4
NOZDRZEC	24	18,5	13	14,6
RAZEM POWIAT	130	100,0	89	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych: sprawozdania PARPA – G1

Gminne komisje prowadzą postępowania zmierzające do orzeczenia obowiązku leczenia odwykowego wobec osób uzależnionych od alkoholu. Ilość przeprowadzonych rozmów w poszczególnych placówkach gminnych oraz na terenie powiatu przedstawia poniższa tabela.

Tabela 51. Udział procentowy oraz liczba osób, w stosunku do których Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych podjęła czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w placówce leczenia uzależnienia od alkoholu w latach 2012 i 2014 w powiecie brzozowskim

	Liczba członków rodzin osób z problemem alkoholowym - czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej obowiązku poddania się leczeniu w placówce leczenia uzależnień od alkoholu			
	2012		2014	
	liczba osób	%	liczba osób	%
BRZÓW	50	35,0	56	48,7
DOMARADZ	9	6,3	6	5,2
DYDNIA	26	18,2	5	4,3
HACZÓW	27	18,9	11	9,6
JASIEŃCA ROSIELNA	7	4,9	11	9,6
NOZDRZEC	24	16,8	26	22,6
RAZEM POWIAT	143	100,0	115	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych: sprawozdania PARPA – G1

Gminne komisje występowały także do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego, co przedstawia poniższa tabela

Tabela 52. Udział procentowy oraz liczba osób, wobec których Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wystąpiła do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego w latach 2012 i 2014 w powiecie brzozowskim

	Liczba członków rodzin osób z problemem alkoholowym - wnioski o leczenie odwykowe			
	2012		2014	
	liczba osób	%	liczba osób	%
BRZOSZÓW	31	33,3	43	56,6
DOMARADZ	1	1,1	1	1,3
DYDNIA	16	17,2	7	9,2
HACZÓW	27	29,0	8	10,5
JASZENICA ROSIELNA	3	3,2	1	1,3
NOZDRZEC	15	16,1	16	21,1
RAZEM POWIAT	93	100,0	76	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych: sprawozdania PARPA – GI

Na terenie powiatu brzozowskiego dla osób uzależnionych od alkoholu funkcjonowała w 2014 roku Grupa AA w Brzozowie oraz Punkt Konsultacyjny dla Osób Uzależnionych i Współuzależnionych od Alkoholu w Haczowie.

Wg danych z Komendy Powiatowej Policji w Brzozowie (analiza za 2013 rok) działania KPP w ramach Narodowego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2011-2015 koncentrowały się „na zapobieganiu przestępczości kryminalnej wśród nieletnich, eliminowaniu zagrożeń związanych ze spożywaniem alkoholu, przeciwdziałaniu zjawiskom patologicznym wśród młodzieży szkolnej, działaniach prewencyjnych w miejscach publicznych ukierunkowanych na bezpieczeństwo dzieci i młodzieży oraz działalności edukacyjnej w zakresie problemów dotyczących alkoholizmu, przestępczości oraz innych patologii środowisk nieletnich. Prowadzona była bieżąca współpraca z GKRPA z terenu powiatu.” Dalsza część sprawozdania dotyczącego zjawiska alkoholizmu na terenie powiatu, informuje iż skontrolowano 401 placówek posiadających pozwolenie na sprzedaż wyrobów alkoholowych, rozdając przy tym materiały informacyjno-edukacyjne. Sporządzono 20 wniosków do komisji o zajęcie stanowiska w przedmiocie skierowania osób nadużywających alkoholu na leczenie. Na temat szkodliwości spożywania

alkoholu przeprowadzono 29 prelekcji w szkołach. Ujawniono 27 nieletnich znajdujących się pod działaniem alkoholu, 3 nieletnich doprowadzono do izby wytrzeźwień.

Nie mniej ważnym zagadnieniem poruszonym w niniejszym rozdziale, była profilaktyka szkolna i środowiskowa dotycząca problemów alkoholowych. Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wprowadziła do środowisk szkolnych w całej Polsce nowoczesne programy profilaktyczne, które stanowią przeciwwagę dla tradycyjnych, słabych pod względem merytorycznym i nisko ocenianych przez młodzież pogadanek i konkursów trzeźwości. Nowoczesna wiedza na temat problemów alkoholowych oraz sposobów radzenia sobie z tymi problemami nie jest ograniczona jedynie do wąskich, elitarnych grup, skupionych wokół niewielkiej liczby specjalistów realizujących eksperymentalne i pilotażowe programy edukacyjne. Jednak najważniejszym powodem, dla którego zdecydowano się na tak szeroki rozwój szkolnych programów profilaktycznych było przekonanie, że staną się one załącznikiem lub podstawą przyszłych lokalnych koalicji trzeźwościowych, skupiających nie tylko nauczycieli, pedagogów czy psychologów pracujących z dziećmi i młodzieżą, ale również rodziców tej młodzieży.¹⁰

Wg danych, nie wszystkie gminy powiatu brzozowskiego realizowały programy profilaktyczne w latach 2012-2014. W 2012 roku łączna liczba uczniów biorących udział w tych programach wyniosła 2088, z terenu Gmin: Brzozów, Domaradz, Haczów Jasienica Rosielna. Z analizy dokumentów wynika, iż w szkołach prowadzone są również inne programy profilaktyczne dotyczące przeciwdziałania zjawiskowi alkoholizmu przeznaczone dla uczniów, nauczycieli oraz rodziców, w których wzięło udział w 2014 roku łącznie 3397 uczniów, 279 nauczycieli i 724 rodziców.

¹⁰ <http://www.parpa.pl/index.php/alkohol-i-mlodzi-polacy/rekomendowane-programy-profilaktyczne>

10. Bezpieczeństwo publiczne

Zapewnienie poczucia bezpieczeństwa społeczności lokalnej jest jednym z podstawowych mierników ocenianych działań podejmowanych przez Policję. Działania muszą być oparte o współpracę wszystkich instytucji, organizacji i podmiotów uczestniczących i odpowiedzialnych za zapewnienie bezpieczeństwa, a w szczególności samorządów terytorialnych, społeczności lokalnych, organizacji pozarządowych i wymiaru sprawiedliwości.

Za bezpieczeństwo publiczne na terenie powiatu brzozowskiego odpowiada Komenda Powiatowa Policji. Na terenie powiatu znajdują się posterunki Policji w Domaradzu, Dydni, Haczowie i Nozdrzcu.

Wg danych otrzymanych z KPP dotyczących struktury przestępstw na terenie powiatu liczba stwierdzonych przestępstw kryminalnych ogółem wynosiła 609. Liczba postępowań przygotowawczych w przypadku przestępstw kryminalnych wynosiła 409. Liczba przestępstw kryminalnych dokonanych na terenie Gminy Brzozów wynosiła 331, stanowiąc 54,4% ogólnych przestępstw kryminalnych w powiecie. Liczba stwierdzonych przestępstw: uszczerbek na zdrowiu wynosiła 12, w tym 58,3% dokonano na terenie Gminy Brzozów. Łączna liczba gwałtów dokonanych na terenie powiatu wynosiła 6, w tym 83,3% dokonanych zostało na terenie Gminy Haczów. Liczba kradzieży wynosiła 89, w tym 61,8% dokonano w Gminie Brzozów.

Tabela 53. Liczba stwierdzonych, wybranych przestępstw dokonanych na terenie powiatu brzozowskiego (KPP Brzozów).

	Przestępstwa kryminalne		uszczerbek na zdrowiu		gwałty		przestępstw a rozbójnicze		kradzież		kradzieże z włamaniem		uszkodzeni e mienia	
	L.B	%	L.B	%	L.B	%	L.B	%	L.B	%	L.B	%	L.B	%
BRZOSÓW	331	54,4	7	58,3	1	16,7	3	60,0	55	61,8	31	47,7	19	46,3
DOMARADZ	60	9,9	1	8,3	0	0,0	2	40,0	4	4,5	4	6,2	8	19,5
DYDNIA	53	8,7	2	16,7	0	0,0	0	0,0	8	9,0	12	18,5	3	7,3
HACZÓW	73	12,0	2	16,7	5	83,3	0	0,0	8	9,0	9	13,8	8	19,5
JASZENICA R	50	8,2	0	0,0	0	0,0	0	0,0	7	7,9	3	4,6	3	7,3
NOZDRZEC	42	6,9	0	0,0	0	0,0	0	0,0	7	7,9	6	9,2	0	0,0
RAZEM POWIAT	609	100	12	100	6	100	5	100	89	100	65	100,0	41	100

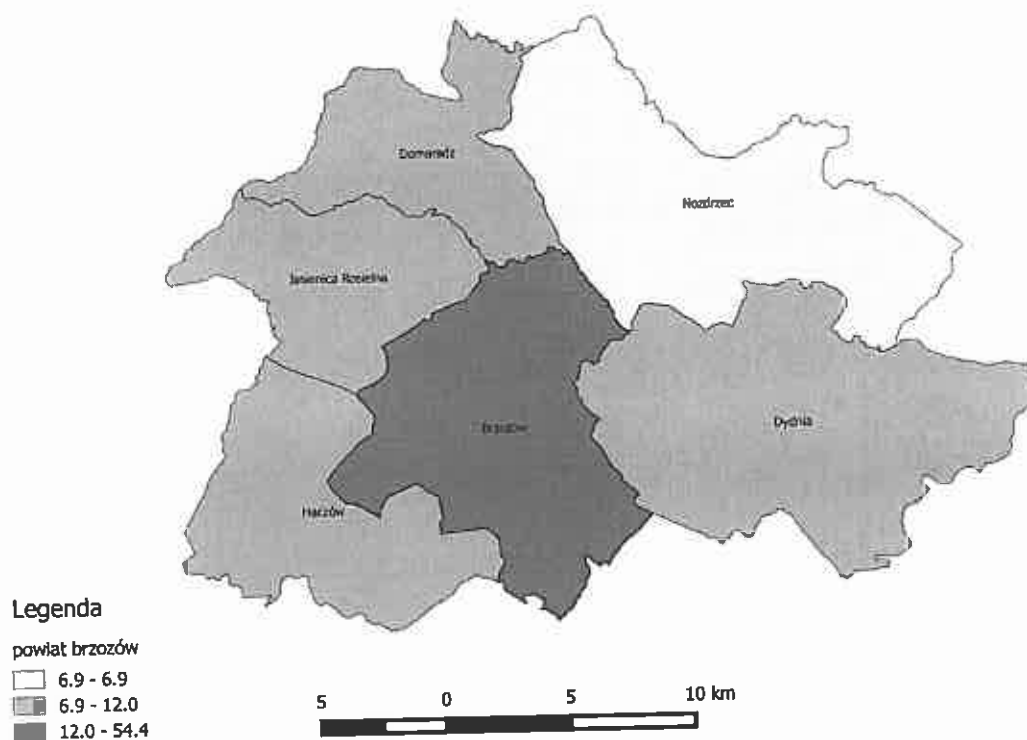
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z KPP

Tabela 54. Liczba wybranych postępowań przygotowawczych, na terenie powiatu brzoszowskiego (KPP Brzozów).

	liczba postępowań przygotowawczych													
	Przestępstw a kryminalne		uszczerbek na zdrowiu		gwałty		przestępst wa rozbójnicz e		kradzież		kradzieże z włamanie m		uszkodzen ie mienia	
	L.B	%	L.B	%	L.B	%	L.B	%	L.B	%	L.B	%	L.B	%
BRZOZÓ W	229	56,0	7	58,3	1	50,0	5	83,3	59	62,1	30	50,8	24	53,3
DOMARA DZ	31	7,6	0	0,0	0	0,0	1	16,7	7	7,4	4	6,8	7	15,6
DYDNIA	51	12,5	3	25,0	0	0,0	0	0,0	11	11,6	11	18,6	4	8,9
HACZÓW	38	9,3	2	16,7	1	50,0	0	0,0	9	9,5	7	11,9	6	13,3
JASIENIC A	31	7,6	0	0,0	0	0,0	0	0,0	4	4,2	2	3,4	4	8,9
NOZDRZE C	29	7,1	0	0,0	0	0,0	0	0,0	5	5,3	5	8,5	0	0,0
RAZEM POWIAT	409	100	12	100	2	100	6	100	95	100	59	100	45	100

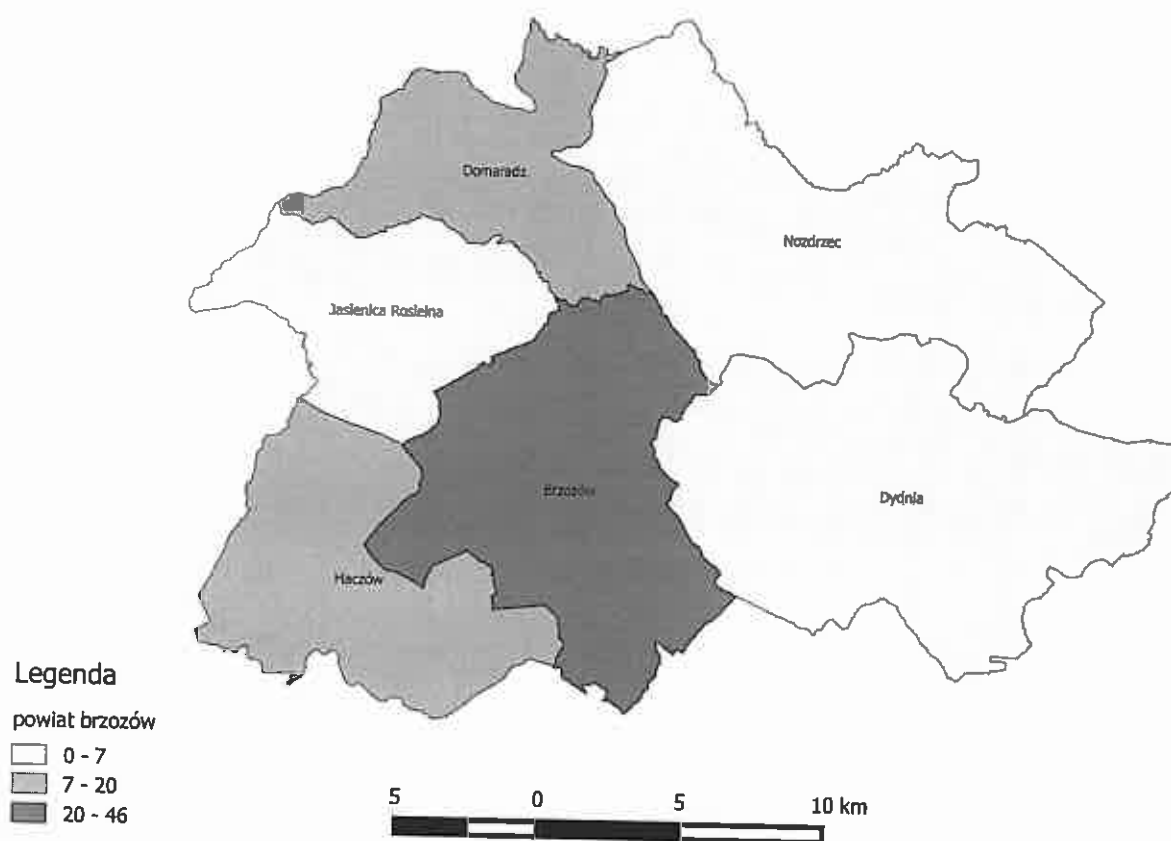
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z KPP

Mapa 20. Udział procentowy przestępstw kryminalnych dokonanych na terenie powiatu brzoszowskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z KPP

Mapa 21. Udział procentowy przestępstw: uszkodzenie mienia dokonanych na terenie powiatu brzosowskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z KPP

11. Ogólna charakterystyka problematyki zdrowotnej

Zdrowie jest jednym z podstawowych wartości w życiu człowieka, chronioną przez państwo poprzez narzędzia polityki społecznej w zakresie ochrony zdrowia, stanowi ono wartość indywidualną, ale również dobro społeczne, postrzegane jest jako kapitał i najlepsza inwestycja. Zdrowe społeczeństwo jest wizytówką samorządu lokalnego, dlatego dobrze funkcjonująca, odpowiadająca potrzebom społeczności lokalnej opieka zdrowotna jest priorytetem całej polityki społecznej.

Planowanie społeczne w obszarze polityki zdrowotnej wymaga rzetelnej, profesjonalnej diagnozy sytuacji zdrowotnej mieszkańców, jak również analizy dostępności usług medycznych, w tym specjalistycznych w powiecie brzozowskim. Wykorzystane dane pochodzą z raportów: „Sytuacja demograficzna i stan zdrowia ludności w woj. podkarpackim w latach 2011-2013” (Podkarpacki Urząd Wojewódzki w Rzeszowie, Wydz. Polityki Społecznej, J. Jagiełło-Kotwica, H. Zięba), Ambulatoryjna opieka zdrowotna w woj. podkarpackim w latach 2012-2013 ((Podkarpacki Urząd Wojewódzki w Rzeszowie, Wydz. Polityki Społecznej, J. Kwolek, Ł. Malec, B. Pomykała) oraz z Głównego Urzędu Statystycznego.

Ludność objęta podstawową opieką zdrowotną w województwie podkarpackim w 2013 roku stanowiła 94,7% ogółu ludności a w powiecie brzozowskim 86,1%.

Pierwszym obszarem analizy, który został przeprowadzony na potrzeby niniejszej strategii jest zachorowalność mieszkańców powiatu brzozowskiego, w latach 2012-2013 na wybrane choroby ujęte w danych statystycznych.

Wg danych liczba zachorowań na choroby zakaźne i zatrucia wynosiła dla całego powiatu w 2012 roku 685 a w 2013 roku zmniejszyła się do 325. Z tej liczby najwięcej zachorowań dotyczyło ospy wietrznej w 2012 roku (65%) oraz biegunki u dzieci do 2 roku życia (24% w 2013 roku).

Tabela 55. Zachorowania na choroby zakaźne i zatrucia w powiecie brzozowskim w latach 2012 i 2013

	2012		2013	
	liczba	%	liczb	%
Biegunka u dzieci do lat 2	66	9,6	78	24,0
Salmoneloza	7	1,0	9	2,8
Wirusowe zakażenia jelitowe	92	13,4	54	16,6
Styczność i narażenie na wściekliznę	48	7,0	42	12,9
Borelioza	27	3,9	65	20,0
Ospa wietrzna	445	65,0	77	23,7
	685	100	325	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportu Wydziału Polityki Społecznej

Dane dotyczące zachorowań na nowotwory złośliwe w 2012 roku wskazują liczbę 187 osób, w tym 55% to zachorowania wśród mężczyzn.

Z kolei liczba osób leczonych po raz pierwszy z zaburzeniami psychicznymi (bez uzależnień) w powiecie brzozowskim wynosiła 226 w 2012 roku i zwiększyła się do 265 w 2013 roku. Ze względu na wiek tych osób, największą liczbą tych chorób zostało objętych osób w wieku 30-64 lata stanowiąc 69,0% ogółu w 2012 roku i 66,4% w 2013 roku.

Tabela 56. Leczeni po raz pierwszy z zaburzeniami psychicznymi (bez uzależnień), wg wieku tych osób w powiecie brzozowskim w latach 2012-2013

wiek	2012		2013	
	liczba	%	liczba	%
0-18	9	4,0	1	0,4
19-29	36	15,9	43	16,2
30-64	156	69,0	176	66,4
65 i więcej	25	11,1	45	17,0
	226	100,0	265	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportu Wydziału Polityki Społecznej

Łączna liczba osób leczonych z zaburzeniami psychicznymi w powiecie wynosiła 1588 w 2012 roku i 1683 osoby w 2013 roku.

Uszczegółowieniem tej analizy było wskazanie leczonych osób z zaburzeniami psychicznymi spowodowanymi uzależnieniem od alkoholu. Łączna liczba tych osób wynosiła 93 w 2012 roku i 101 w 2014 roku. Największy udział procentowy stanowiły osoby między 30 a 64 rokiem życia.

Tabela 57. leczenia po raz pierwszy z zaburzeniami psychicznymi spowodowanymi uzależnieniem od alkoholu, wg wieku w powiecie brzozowskim w latach 2012 i 2013.

wiek	2012		2013	
	liczba	%	liczba	%
19-29	12	12,9	19	18,8
30-64	78	83,9	79	78,2
65 i więcej	3	3,2	3	3,0
	93	100	101	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportu Wydziału Polityki Społecznej

Zachorowalność mieszkańców powiatu brzozowskiego na różne choroby była wysoka. Wśród powiatów województwa podkarpackiego charakteryzujących się najwyższym wskaźnikiem zachorowalności dzieci młodzieży (0-18 lat), będących pod opieką lekarza podstawowej opieki zdrowotnej, powiat brzozowski znajdował się na 2 miejscu: 1. pow. bieszczadzki 8 788,8, 2. pow. brzozowski 5 508,2.

Współczynnik zachorowań z powodu alergii (dychawica oskrzelowa; skórna; pokarmowa) na 100 tys. ludności w 2013 roku w 9 powiatach był wyższy od wojewódzkiego (województwo 966,0), w tym powiat brzozowski znajdował się również na 2 miejscu ze wskaźnikiem 1 820,3 (1 miejsce pow. bieszczadzki 2 163,7). Podobną sytuację odnotowano w przypadku zachorowań z powodu zniekształceń kręgosłupa na 100 tys. ludności w 2013 roku. W tym przypadku wskaźnik dla powiatu brzozowskiego był wyższy od wojewódzkiego wynosząc 724,0 (województwo 451,7). Współczynnik zachorowań z powodu niedokrwistości na 100 tys. ludności w 2013 roku w 8 powiatach był wyższy od wojewódzkiego (województwo 359,3). Najwyższy był w powiatach: bieszczadzkim 1 026,1; rzeszowskim (ziemski + grodzki) 523,7; krośnieńskim (ziemski + grodzki) 478,3; dębickim 465,2; brzozowskim 433,1. Współczynnik zachorowań z powodu otyłości na 100 tys. ludności w 2013 roku w 8 powiatach był wyższy od wojewódzkiego (województwo 267,0). Najwyższy był w powiatach: bieszczadzkim 1 159,9; brzozowskim – 622,5;

Liczba zachorowań ludności w wieku powyżej 19 roku życia, w powiecie wg chorób, została przedstawiona w poniższej tabeli. Wśród niżej wymienionych chorób, największą liczbę w 2012 i 2013 roku stanowiły zachorowania na choroby układu krążenia. Znaczący wzrost zachorowań mieszkańców powiatu w badanym czasookresie odnotowano w przypadku chorób układu nerwowego, chorób układu mięśniowo-kostnego i tkanki łącznej oraz cukrzycy.

Tabela 58. Zachorowalność ludności w wieku pow. 19 lat w powiecie brzozowskim w latach 2012 i 2013

	l. ludności	
	2012	2013
Choroby obwodowego układu nerwowego	240	300
Przewlekły nieżyt oskrzeli	111	138
Przewlekłe choroby układu trawiennego	242	246
Choroby układu mięśn-kostnego i tkanki łącznej	300	441
Choroby układu krążenia	930	874
Przewlekła choroba reumatyczna	23	9
Choroba nadciśnieniowa	602	434
Choroby naczyń mózgowych	107	89
Niedokrwienność serca	270	265
Cukrzyca	219	302

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportu Wydziału Polityki Społecznej

Liczba łóżek szpitalnych w szpitalach ogólnych stanowiła 4,7% wszystkich łóżek w województwie. Z danych statystycznych uzyskano informację dotyczącą hospitalizacji leczonych osób w szpitalach ogólnych. Łączna liczba leczonych osób wynosiła w 2012 roku 11 360 osób i w 2013 roku zwiększyła się do 11 709 osób. Największą liczbę stanowiły osoby z układami krążenia a w dalszej kolejności z nowotworami i chorobami układu nerwowego.

Tabela 59. Hospitalizacje leczonych w szpitalach ogólnych w powiecie brzozowskim w latach 2012 i 2013

	l. ludności	
	2012	2013
Niektóre choroby zakaźne i pasożytnicze	356	382
Nowotwory	1071	1062
Choroby układu nerwowego i narządów zmysłów	1035	1021
Choroby układu krążenia	2218	2294
Choroby układu oddechowego	969	1047
Choroby układu trawiennego	867	905
Choroby układu kostno-stawowego, mięśniowego i tkanki łącznej	644	645
Choroby układu moczowo-płciowego	901	972
Ciąża, poród i połóg	676	690
Urazy, zatrucia i inne określone skutki działania czynników zewnętrznych	819	865
Inne	1804	1826
RAZEM	11360	11709

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportu Wydziału Polityki Społecznej

Niepokojącym faktem jest duży wskaźnik umieralności mieszkańców powiatu brzozowskiego w wyniku chorób układu krążenia (51,6%) oraz nowotworów (23,6%).

Tabela 60. Przyczyny zgonów mieszkańców powiatu brzozowskiego w 2013 roku

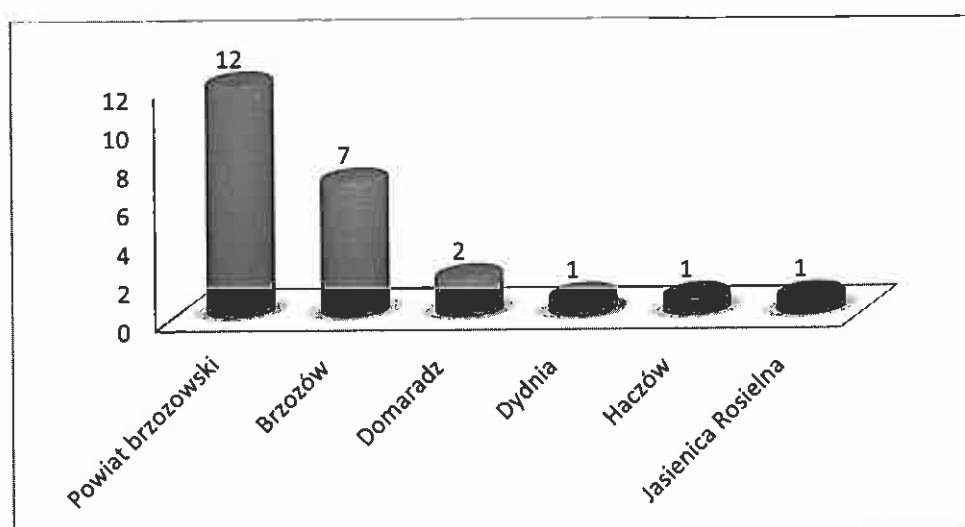
	:%
Nowotwory	23,6
Choroby układu krążenia	51,6
Przyczyny zewnętrzne	5,4
Inne	19,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportu Wydziału Polityki Społecznej

Najwyższą umieralność z powodu nowotworów zaobserwowano w powiatach: m. Krosno wskaźniki na 100 tys. mieszkańców 249,5; leskim 245,4; krośnieńskim 234,3; łańcuckim 227,0; strzyżowskim 223,3; brzozowskim 216,5.

Istotnym elementem systemu ochrony zdrowia są apteki i punkty apteczne zaopatrujące ludność w leki i środki medyczne. Punkty apteczne, zgodnie z zamiarem ustawodawcy, działają niemal w całości na terenach wiejskich (99%) i uzupełniają sieć aptek. Ich oferta jest węższa niż aptek, gdyż mogą sprzedawać wyłącznie leki gotowe. W całym powiecie zlokalizowanych jest 12 aptek i punktów aptecznych, w tym 7 w Gminie Brzozów i 2 w Gminie Domaradz.

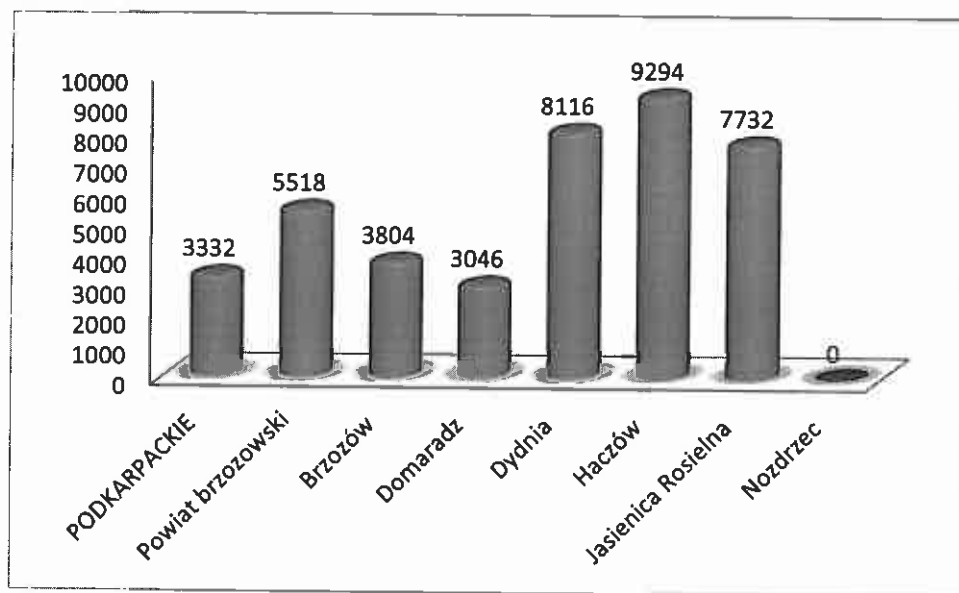
Wykres 15. Liczba aptek i punktów aptecznych w powiecie brzozowskim w 2014 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS

Wg danych statystycznych liczba ludności na aptekę ogólnodostępną wynosiła w powiecie 5 518. W podziale na gminy, najwyższy wskaźnik osiągnięto w Gminie Haczów oraz Dydnia, co przedstawia poniższy wykres.

Wykres 16. Liczba ludności na aptekę ogólnodostępną w powiecie brzozowskim w 2014 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS

12. Sytuacja osób niepełnosprawnych

Współczesne ujęcie niepełnosprawności można rozważać w ramach podejścia medycznego oraz społecznego. W modelu medycznym bariery doświadczane przez osoby niepełnosprawne stanowią konsekwencje choroby lub uszkodzenia, a przyczyna niepełnosprawności jest lokowana w jednostce, w ujęciu społecznym bariery są skutkiem ograniczeń w sferze społecznej lub ekonomicznej (w tym w dostępie do rynku pracy). Ujęcie łączące podejście medyczne i społeczne znalazło odzwierciedlenie w kluczowych aktach prawnych w obszarze niepełnosprawności. W ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych, zgodnie z którą niepełnosprawność oznacza trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy. W ramach systemu rentowego nie używa się natomiast pojęcia niepełnosprawność. Operuje się pojęciami niezdolności do pracy i niezdolności do samodzielnej egzystencji – można więc mówić w tym przypadku o podejściu ściśle społecznym, które koncentruje się na możliwości wypełniania ról zawodowych w kontekście możliwości samodzielnego utrzymania się jednostki.

Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych koncentruje się na rehabilitacji osób niepełnosprawnych. W myśl tej ustawy (art. 7, ust.1) rehabilitacja osób niepełnosprawnych oznacza zespół działań w szczególności organizacyjnych, leczniczych, psychologicznych, technicznych, szkoleniowych, edukacyjnych i społecznych zmierzających do osiągnięcia, przy aktywnym uczestnictwie tych osób, możliwie najwyższego poziomu ich funkcjonowania, jakości życia i integracji społecznej.

W tej samej ustawie Ustawodawca wskazuje na trzy stopnie niepełnosprawności:

- Znaczny - zalicza się do niego osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej i wymagającą, w celu pełnienia ról społecznych, stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innych osób w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji.
- Umiarkowany – zalicza się do niego osobę o naruszonej sprawności organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej lub wymagającą czasowej albo częściowej pomocy innych osób, w celu pełnienia ról społecznych

- Lekki - zalicza się do niego osobę o naruszonej sprawności organizmu, powodującej w sposób istotny obniżenie zdolności do wykonywania pracy w porównaniu do zdolności, jaką wykazuje osoba o podobnych kwalifikacjach zawodowych, z pełną sprawnością psychiczną i fizyczną lub mającą ograniczenia w pełnieniu ról społecznych, dające się kompensować przy pomocy wyposażenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze lub środki techniczne.

Osoby, które nie ukończyły 16 roku życia zaliczane są do osób niepełnosprawnych, jeżeli mają naruszoną sprawność fizyczną lub psychiczną, o przewidywanym okresie trwania powyżej 12 miesięcy, z powodu wady wrodzonej, długotrwałej choroby lub uszkodzenia organizmu, powodującą konieczność zapewnienia im całkowitej opieki lub pomocy w zaspakajaniu podstawowych potrzeb życiowych w sposób przewyższający wsparcie potrzebne osobie w danym wieku.

Na podstawie Rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 lipca 2003 r. w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności (Dz. U. Nr 139, poz. 1328, ze zm.) rozróżnia się symbole przyczyny niepełnosprawności:

- 01-U – upośledzenie umysłowe,
- 02-P – choroby psychiczne,
- 03-L – zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu,
- 04-O – choroby narządu wzroku,
- 05-R – upośledzenie narządu ruchu,
- 06-E – epilepsja,
- 07-S – choroby układu oddechowego i krążenia,
- 08-T – choroby układu pokarmowego,
- 09-M – choroby układu moczowo-płciowego,
- 10-N – choroby neurologiczne,
- 11-I – inne, w tym schorzenia: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego,
- 12-C – całościowe zaburzenia rozwojowe.

Symbol przyczyny niepełnosprawności zawarty w orzeczeniu odzwierciedla rozpoznanie uszkodzenia lub choroby, która niezależnie od przyczyny jej powstania powoduje

zaburzenia funkcji organizmu oraz ograniczenia w wykonywaniu czynności życiowych i aktywności społecznej dziecka.¹¹

Osoby poniżej 16 roku życia wg przyczyn niepełnosprawności, wieku, płci w 2012 i 2014 roku.

Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Brzozowie przekazał dane statystyczne na temat liczby osób w wieku do 16 roku życia w stosunku do których wydał pozytywne orzeczenie o ustaleniu niepełnosprawności. Przekazał również dane w zakresie symbolu niepełnosprawności czyli inaczej mówiąc przyczyn niepełnosprawności oraz wieku i płci.

Pierwszym obszarem zainteresowań badawczych była liczba wydanych orzeczeń (pozytywnych) oraz przyczyna orzeczenia niepełnosprawności. Prezentują ten fakt społeczny poniższe tabele.

Tabela 61. Liczba osób przed 16 rokiem życia wobec których Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności wydał orzeczenie w 2012 i 2014 roku, wg przyczyny niepełnosprawności

Przyczyny niepełnosprawności	2012		2014	
	Liczba osób	%	Liczba osób	%
01-U	22	5,5	23	6,0
02-P	11	2,8	13	3,4
03-L	17	4,3	12	3,1
04-O	25	6,3	25	6,6
05-R	27	6,8	19	5,0
06-E	31	7,8	36	9,4
07-S	97	24,4	66	17,3
08-T	8	2,0	3	0,8
09-M	13	3,3	9	2,4
10-N	51	12,8	49	12,9
11-I	84	21,1	101	26,5
12-C	12	3,0	25	6,6
RAZEM	398	100,0	381	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z PCPR

¹¹ <http://www.niepelnosprawni.gov.pl>

Przeprowadzona analiza danych zastanych wskazuje, iż w 2012 roku Powiatowy Zespół wydał pozytywne orzeczenia w stosunku do 398 osób w wieku do 16 lat. W roku 2014 sytuacja nie uległa zasadniczej zmianie, bowiem 381 osób otrzymało pozytywne orzeczenia Powiatowego Zespołu.

Analiza wskazuje, że w 2012 roku najczęstszym powodem orzeczenia niepełnosprawności były choroby układu oddechowego i krążenia. Odsetek osób z tym zespołem chorobowym wynosił 24,4%. Natomiast w 2014 roku odnotowano spadek udziału osób z chorobami układu oddechowego i krążenia, wynosił on bowiem 17,3%. Natomiast osoby z innymi schorzeniami, w tym schorzenia: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego w 2014 roku stanowiły największy odsetek wynoszący 26,5% ogółu.

Choroby neurologiczne występowały również często wśród przyczyn przyznania niepełnosprawności. W 2012 roku odnotowano udział procentowy na poziomie 12,8%, podobnie w 2014 roku. Epilepsja jako przyczyna przyznania niepełnosprawności w 2012 roku występowała równie często, w 2012 roku udział procentowy osób z tą chorobą wynosił 7,8%. Natomiast w roku 2014 udział procentowy z tym zespołem chorobowym wzrósł do 9,4%.

W zbiorowości objętej analizą w roku 2012, jak i w 2014 roku wśród klientów Powiatowego Zespołu najliczniejszą grupą były osoby w wieku 8-16 lat. W 2012 roku procentowy udział osób w wieku 8-16 lat wynosił 59,8% i wzrósł do 61,7% w 2014 roku. Osoby wieku 0-3 lat w latach 2012 i 2014 stanowiły ponad 16% ogółu. W grupie wiekowej 4-7 lat udział procentowy tej grupy w 2012 roku wynosił 23,9%, zaś w 2014 roku 21,5%.

Tabela 62. Liczba osób przed 16 rokiem życia wobec których Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności wydał orzeczenie w latach 2012-2014

	0-3 lat	%	4-7 lat	%	8-16 lat	%	RAZEM
2012	65	16,3	95	23,9	238	59,8	398
2014	64	16,8	82	21,5	235	61,7	381

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z PCPR

W podziale tej grupy osób niepełnosprawnych ze względu na wiek oraz przyczynę niepełnosprawności, w 2012 roku wśród dzieci do 3 lat dominowały choroby neurologiczne, wśród dzieci od 4 do 7 roku życia dominowały choroby układu oddechowego i krążenia oraz inne a wśród osób od 8 do 16 roku życia główna przyczyna niepełnosprawności były

choroby układu oddechowego i krążenia. W 2014 roku wśród wszystkich kategorii osób do 16 lat dominowały choroby zaliczane jak inne.

Tabela 63. Liczba osób przed 16 rokiem życia wobec, których Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności wydał orzeczenie w 2012 roku, wg wieku i przyczyny niepełnosprawności

przyczyny niepełnosprawności	2012					
	0-3 lat		4-7 lat		8-16 lat	
	liczba osób	%	liczba osób	%	liczba osób	%
01-U	1	1,5	4	4,2	17	7,1
02-P	0	0,0	0	0,0	11	4,6
03-L	2	3,1	2	2,1	13	5,5
04-O	4	6,2	7	7,4	14	5,9
05-R	5	7,7	5	5,3	17	7,1
06-E	3	4,6	8	8,4	20	8,4
07-S	11	16,9	23	24,2	63	26,5
08-T	1	1,5	2	2,1	5	2,1
09-M	4	6,2	3	3,2	6	2,5
10-N	17	26,2	13	13,7	21	8,8
11-I	15	23,1	23	24,2	46	19,3
12-C	2	3,1	5	5,3	5	2,1
RAZEM	65	100	95	100	238	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z PCPR

Tabela 64. Liczba osób przed 16 rokiem życia wobec, których Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności wydał orzeczenie w 2014 roku wg wieku i przyczyny niepełnosprawności

przyczyny niepełnosprawności	0-3 lat		4-7 lat		8-16 lat	
	liczba osób	%	liczba osób	%	liczba osób	%
01-U	0	0,0	3	3,7	20	8,5
02-P	0	0,0	1	1,2	12	5,1
03-L	3	4,7	0	0,0	9	3,8
04-O	3	4,7	9	11,0	13	5,5
05-R	2	3,1	2	2,4	15	6,4
06-E	6	9,4	8	9,8	22	9,4
07-S	13	20,3	14	17,1	39	16,6
08-T	0	0,0	1	1,2	2	0,9
09-M	4	6,3	2	2,4	3	1,3
10-N	11	17,2	11	13,4	27	11,5
11-I	20	31,3	22	26,8	59	25,1
12-C	2	3,1	9	11,0	14	6,0
RAZEM	64	100	82	100	235	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z PCPR

Analiza danych statystycznych Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności za lata 2012 i 2014 wskazuje, że najliczniejszą grupą wśród badanej zbiorowości byli chłopcy. W 2012 roku udział procentowy chłopców w wieku do 16 roku życia wynosił 58,5%, zaś w 2014 roku ich odsetek wyniósł 59,6%. Natomiast procentowy udział dziewcząt w 2012 roku wyniósł 41,5%, a w 2014 roku 40,4%.

Tabela 65. Liczba osób przed 16 rokiem życia wobec, których Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności wydał orzeczenie w latach 2012 i 2014, wg płci

	dziewczeta	%	chłopcy	%
2012	165	41,5	233	58,5
2014	154	40,4	227	59,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z PCPR

Z danych wynika, iż w 2012 roku największy udział procentowy wśród chłopców posiadała grupa młodych osób z chorobami układu oddechowego i krążenia stanowiąc 27,9% ogółu. Z kolei wśród dziewcząt dominowały inne choroby, stanowiąc 23,0% ogółu.

W 2014 roku sytuacja nieco uległa zmianie, gdyż w przypadku chłopców, liczba osób z chorobami krążenia i układu oddechowego zmniejszyła się, a dominowała grupa osób z chorobami zaliczanymi jako inne, stanowiąc 22,5% ogółu chłopców. W przypadku dziewcząt, liczba osób innymi chorobami zdecydowanie uległa zwiększeniu stanowiąc 32,5% ogółu.

Tabela 66. Liczba osób przed 16 rokiem życia wobec, których Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności wydał orzeczenie w 2012 i 2014 roku, wg płci i przyczyny niepełnosprawności

przyczyny niepełnosprawności	2012				2014			
	dziewczeta		chłopcy		Dziewczeta		chłopcy	
	Liczba osób	%	Liczba osób	%	Liczba osób	%	Liczba osób	%
01-U	12	7,3	10	4,3	13	8,4	10	4,4
02-P	5	3,0	6	2,6	6	3,9	7	3,1
03-L	8	4,8	9	3,9	6	3,9	6	2,6
04-O	13	7,9	12	5,2	11	7,1	14	6,2
05-R	13	7,9	14	6,0	9	5,8	10	4,4
06-E	13	7,9	18	7,7	16	10,4	20	8,8
07-S	32	19,4	65	27,9	21	13,6	45	19,8
08-T	2	1,2	6	2,6	1	0,6	2	0,9
09-M	5	3,0	8	3,4	2	1,3	7	3,1
10-N	24	14,5	27	11,6	18	11,7	31	13,7
11-I	38	23,0	46	19,7	50	32,5	51	22,5
12-C	0	0,0	12	5,2	1	0,6	24	10,6
RAZEM	165	100,0	233	100,0	154	100,0	227	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z PCPR

Osoby powyżej 16 roku życia z orzeczoną stopniem niepełnosprawności przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w 2012 i 2014 roku.

Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Brzozowie przekazał dane statystyczne na temat liczby osób, ze względu na posiadany stopień niepełnosprawności oraz symbol przyczyny niepełnosprawności.

Pierwszą cechą określającą zbiorowość niepełnosprawnych klientów Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności była płeć.

Analiza klientów Powiatowego Zespołu ds. Orzekania O Stopniach Niepełnosprawności w powiecie brzozowskim ze względu na płeć wskazała, iż w 2012 roku kobiety stanowiły 50,8%. Natomiast mężczyźni w badanej grupie stanowili 48,6%. W 2014 roku udział procentowy kobiet wynosił 47,7%, mężczyźni stanowili 52,3%. Odnotowano zatem spadek udziału kobiet o 3,1 punktów procentowych oraz wzrost udziału mężczyzn o 3,7 punktów procentowych.

Tabela 67. Liczba osób powyżej 16 roku życia wobec których Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności wydał orzeczenie w latach 2012 i 2014, wg płci

	kobiety	%	mężczyźni	%
2012	690	50,8	667	48,6
2014	564	47,7	618	52,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z PCPR

Tabela 68. Liczba wydanych orzeczeń wg płci i symboli niepełnosprawności osób powyżej 16 roku życia w 2012 i 2014 roku

przyczyny niepełnosprawności	2012				2014			
	kobiety		mężczyźni		kobiety		mężczyźni	
	Liczba osób	%	Liczba osób	%	Liczba osób	%	Liczba osób	%
01-U	19	2,8	34	5,1	17	3,0	28	4,5
02-P	108	15,7	78	11,7	115	20,4	103	16,7
03-L	16	2,3	30	4,5	28	5,0	36	5,8
04-O	23	3,3	27	4,0	27	4,8	24	3,9
05-R	127	18,4	94	14,1	87	15,4	82	13,3
06-E	20	2,9	13	1,9	13	2,3	13	2,1
07-S	130	18,8	139	20,8	78	13,8	136	22,0
08-T	7	1,0	17	2,5	15	2,7	17	2,8
09-M	9	1,3	20	3,0	17	3,0	15	2,4
10-N	134	19,4	144	21,6	99	17,6	113	18,3
11-I	97	14,1	71	10,6	68	12,1	51	8,3
12-C	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
RAZEM	690	100,0	667	100,0	564	100,0	618	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z PCPR

Przeprowadzona analiza wtórna danych zastanych Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w 2012 roku wskazuje, iż zespół wydał najwięcej orzeczeń przyznających mieszkańcom powiatu **umiarkowany stopień niepełnosprawności** - osoby

z tym stopniem stanowiły 40,0% (543 osoby). W 2014 roku udział procentowy badanej zbiorowości wynosił 45,8% (541 osób). Liczebność tej grupy nie zmieniła się znacząco. **Znaczny stopień niepełnosprawności** w 2012 roku zespół przyznał 443 osobom zamieszkałym na obszarze powiatu. Stanowili oni 32,6% badanej zbiorowości. Natomiast w 2014 roku udział procentowy badanej zbiorowości wynosił 28,1% (332 osoby). Nastąpił zatem spadek o 4,6 punktów procentowych względem 2012 roku. **Lekki stopień niepełnosprawności** w 2012 roku przyznano 371 osobom, co stanowiło 27,3% ogółu klientów Powiatowego Zespołu. W 2014 roku liczebność badanej zbiorowości wynosiła 309 osób, co stanowiło 26,1%. Odnotowano zatem zmniejszenie się tej zbiorowości o 1,2 punkty procentowe.

Tabela 69. Liczba wydanych orzeczeń wg symboli oraz przyczyn niepełnosprawności osób powyżej 16 roku życia w 2012 roku

symbole	znaczny		umiarkowany		lekki	
	Liczba osób	%	Liczba osób	%	Liczba osób	%
01-U	16	3,6	27	5,0	10	2,7
02-P	68	15,3	83	15,3	35	9,4
03-L	2	0,5	20	3,7	24	6,5
04-O	14	3,2	18	3,3	18	4,9
05-R	63	14,2	79	14,5	79	21,3
06-E	2	0,5	10	1,8	21	5,7
07-S	68	15,3	139	25,6	62	16,7
08-T	10	2,3	7	1,3	7	1,9
09-M	17	3,8	9	1,7	3	0,8
10-N	85	19,2	101	18,6	92	24,8
11-I	98	22,1	50	9,2	20	5,4
12-C	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Suma	443	100,0	543	100,0	371	100,0

Źródło: Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności

Przyznanie **znacznego stopienia niepełnosprawności** w 2012 roku związane było najczęściej innymi chorobami określanymi jako symbol 11-I. Zbiorowość osób z tymi schorzeniami, którym jednocześnie przyznano znaczny stopień niepełnosprawności w 2012 roku stanowiła 22,1% ogółu. Nieco mniej osób otrzymało znaczny stopień niepełnosprawności z powodu chorób neurologicznych, stanowiąc 19,2% ogółu. W 2014 roku udział procentowy tej grupy beneficjentów (10-N) był największy i stanowił 20,2%

ogółu. Kolejną grupą chorobową wartą odnotowania były osoby z chorobami układu oddechowego i krążenia oraz osoby z chorobami psychicznymi, które stanowiły w 2012 roku po 15,3% ogółu. W 2014 roku zwiększył się udział procentowy osób z chorobami układu oddechowego i krążenia do 16,0% a osób w chorobami psychicznymi do 19,6% (niepokojącym faktem jest ich udział na 2 miejscu). Osoby z chorobami narządów ruchu w 2012 roku stanowiły 14,2%, a w 2014 roku udział ich zmniejszył się do 12,0%.

Zarejestrowane osoby niepełnosprawne o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, to przede wszystkim osoby z chorobami układu oddechowego i krążenia. W 2012 roku stanowiły one 25,6%, a w 2014 roku ich udział wyniósł 19,8%. W 2014 roku, wśród osób o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności dominowały te, które posiadały choroby psychiczne. Stanowiły one 23,5% ogółu zbiorowości. Osoby z upośledzeniem narządu ruchu, posiadające umiarkowany stopień niepełnosprawności w 2012 roku stanowiły 14,5%, a w 2014 roku 15,2%. Natomiast osoby z chorobami neurologicznymi stanowiły w 2012 roku 18,6%, a w 2014 wartość procentowa zmniejszyła się do 12,8%.

Tabela 70. Liczba wydanych orzeczeń wg symboli oraz przyczyn niepełnosprawności osób powyżej 16 roku życia w 2014 roku

symbole	znaczny		umiarkowany		lekki	
	Liczba osób	%	Liczba osób	%	Liczba osób	%
01-U	10	3,0	28	5,2	7	2,3
02-P	65	19,6	127	23,5	26	8,4
03-L	3	0,9	22	4,1	39	12,6
04-O	13	3,9	19	3,5	19	6,1
05-R	40	12,0	82	15,2	47	15,2
06-E	1	0,3	11	2,0	14	4,5
07-S	53	16,0	107	19,8	54	17,5
08-T	20	6,0	10	1,8	2	0,6
09-M	21	6,3	6	1,1	5	1,6
10-N	67	20,2	69	12,8	76	24,6
11-I	39	11,7	60	11,1	20	6,5
12-C	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Suma	332	100,0	541	100,0	309	100,0

Źródło: Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności

Trzecią grupą, która została poddana analizie były osoby z **lekkim stopniem niepełnosprawności**. Analiza wskazała, iż dominowały tu osoby z chorobami neurologicznymi - w 2012 roku stanowiły one 24,8% i w 2014 roku wartości procentowe zasadniczo nie uległy zmianie. Osoby z upośledzeniem narządów ruchu w 2012 roku stanowiły 21,3% natomiast w 2014 roku ich udział procentowy wynosił 15,2%. Osoby z chorobami układu oddechowego i krążenia w 2012 roku stanowiły 16,7%, a w 2014 roku 17,5%. Osoby z chorobami psychicznymi (z lekkim stopniem niepełnosprawności) w 2012 stanowiły 9,4%, a w 2014 roku 8,4%.

Kolejną cechą, która została poddana analizie jest wiek osób niepełnosprawnych, którzy pozostają w rejestrze Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności. **Osoby niepełnosprawne w wieku 16-24 lata** w roku 2012 stanowiły 15,8%. Natomiast w roku 2014 osoby w wieku 16-24 stanowiły 13,2%.

Tabela 71. Liczba osób powyżej 16 roku życia wobec których Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności wydał orzeczenie w latach 2012 i 2014, wg wieku

	16-25 lat	%	26-40 lat	%	41-60 lat	%	60 lat i więcej	%
2012	214	15,8	148	10,9	428	31,5	567	41,8
2014	156	13,2	168	14,2	443	37,5	415	35,1

Źródło: Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności

Tabela 72. Liczba wydanych orzeczeń wg wieku i symboli niepełnosprawności osób powyżej 16 roku życia w 2012 roku

Symbole	16-25 Lat		26-40 Lat		41-60 Lat		60 Lat i więcej	
	liczba osób	%	liczba osób	%	liczba osób	%	liczba osób	%
01-U	40	18,7	8	5,4	4	0,9	1	0,2
02-P	30	14,0	41	27,7	90	21,0	25	4,4
03-L	4	1,9	3	2,0	14	3,3	25	4,4
04-O	11	5,1	8	5,4	17	4,0	14	2,5
05-R	25	11,7	23	15,5	70	16,4	103	18,2
06-E	16	7,5	9	6,1	7	1,6	1	0,2
07-S	24	11,2	13	8,8	68	15,9	164	28,9
08-T	1	0,5	2	1,4	14	3,3	7	1,2
09-M	4	1,9	0	0,0	18	4,2	7	1,2
10-N	38	17,8	26	17,6	84	19,6	130	22,9
11-I	21	9,8	15	10,1	42	9,8	90	15,9
12-C	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
RAZEM	214	100,0	148	100,0	428	100,0	567	100,0

Źródło: Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności

Osoby w wieku 16-25 lat, którym został przyznany stopień niepełnosprawności, to najczęściej osoby z upośledzeniem umysłowym. W 2012 roku udział procentowy tych osób wynosił 18,7%. Natomiast w 2014 roku ich udział wzrósł do 19,9%. Również wysoki udział osób odnotowano przypadku chorób neurologicznych. Udział procentowy osób z tymi chorobami w 2012 roku wynosił 17,8% i w 2014 roku wartość jego wynosiła 15,4%. Natomiast osoby z chorobami psychicznymi w roku badania podstawowego (2012) stanowiły 14,0%, a w 2014 roku ich udział wzrósł do 19,2%

Tabela 73. Liczba wydanych orzeczeń wg wieku i przyczyny niepełnosprawności osób powyżej 16 roku życia w 2014 roku

Symbole	16-25 Lat		26-40 Lat		41-60 Lat		60 Lat i więcej	
	liczba osób	%	liczba osób	%	liczba osób	%	liczba osób	%
01-U	31	19,9	9	5,4	3	0,7	2	0,5
02-P	30	19,2	52	31,0	115	26,0	21	5,1
03-L	2	1,3	5	3,0	12	2,7	45	10,8
04-O	9	5,8	9	5,4	19	4,3	14	3,4
05-R	11	7,1	20	11,9	65	14,7	73	17,6
06-E	4	2,6	15	8,9	6	1,4	1	0,2
07-S	24	15,4	10	6,0	56	12,6	124	29,9
08-T	3	1,9	2	1,2	15	3,4	12	2,9
09-M	4	2,6	2	1,2	16	3,6	10	2,4
10-N	24	15,4	25	14,9	88	19,9	75	18,1
11-I	14	9,0	19	11,3	48	10,8	38	9,2
12-C	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
RAZEM	156	100,0	168	100,0	443	100,0	415	100,0

Źródło: Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności

Kolejną grupą wiekową, której dotyczyła analiza były **osoby niepełnosprawne w wieku 26-40 lat**. Poprowadzona analiza za rok 2012 wskazała, że odsetek osób w tym wieku wynosił 10,9%. Natomiast w 2014 roku ich udział procentowy zwiększył się do 14,2%. Najczęstszą przyczyną przyznania niepełnosprawności w tej grupie wiekowej były choroby psychiczne. W 2012 roku osoby z tymi chorobami stanowiły 27,7%, a w 2014 roku 31,0%. Choroby neurologiczne były równie częstym zespołem chorobowym decydującym o przyznaniu niepełnosprawności. Odsetek osób w 2012 roku z tym zespołem chorobowym wynosił 17,6%, a w 2014 roku 14,9%. Z kolei osoby z niepełnosprawnością narządów ruchu stanowiły w 2012 roku 15,5%, a w 2014 roku 11,9%.

Osoby niepełnosprawne w wieku 41-60 lat w 2012 roku stanowiły 31,5%. W kolejnym roku, który został podany analizie (2014) udział procentowy klientów Powiatowego Zespołu wynosił 37,5%. W tej grupie wiekowej choroby psychiczne stanowiły dominującą przyczynę przyznania stopnia niepełnosprawności. W 2012 roku ich udział procentowy wynosił 21,0%, a w 2014 roku 26,0%. Choroby neurologiczne były kolejną przyczyną przyznawania stopnia niepełnosprawności. Ich udział w 2012 roku wyniósł 19,6%, a w 2014 roku wyniósł 19,9%. Równie wysoki odsetek osób, którym przyznano stopień niepełnosprawności odnotowano wśród osób z chorobami narządów ruchu. W 2012 roku ich odsetek wynosił 16,4%, a w 2014 roku zmniejszył się do 14,7%.

Odsetek osób niepełnosprawnych w wieku 60 lat i więcej w 2012 roku wynosił 41,8%. Natomiast w 2014 roku udział tej grupy wiekowej wśród klientów Powiatowego Zespołu wynosił 35,1%. W tej grupie wiekowej dominującą przyczyną przyznania stopnia niepełnosprawności były choroby układu oddechowego i krążenia stanowiące 28,9%. W 2014 roku ich udział nieco zwiększył się wynosząc 29,9%. Równie częstą przyczyną przyznania niepełnosprawności były choroby neurologiczne stanowiące 22,9%. W 2014 roku udział osób z chorobami neurologicznymi wynosił 18,1%. Upośledzenia narządu ruchu jako przyczyna przyznania stopnia niepełnosprawności wynosiły w 2012 roku 18,2%, a w 2014 roku wartość wskaźnika wynosiła 17,6%.

Przestrzenna dystrybucja klientów Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności według zamieszkania w 2014 roku.

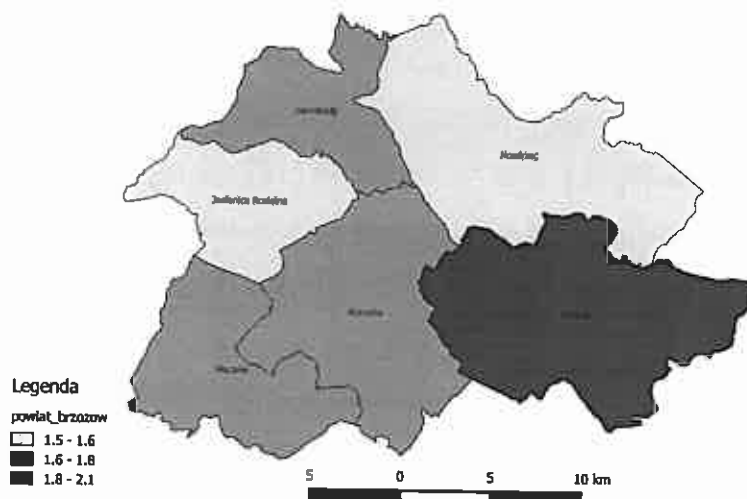
Analiza danych statystycznych Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności pozwoliła zidentyfikować przestrzenne zróżnicowanie powiatu brzozowskiego w obszarze miejsc zamieszkania klientów Powiatowego Zespołu (wg gmin). Na podstawie zebranych danych udało się zidentyfikować gminy, w których zamieszkiwali beneficjenci Powiatowego Zespołu.

Z ogółu beneficjentów Powiatowego Zespołu, największy odsetek klientów tej instytucji mieszkało w Gminie Brzozów, stanowiąc w 2012 roku 39,9% niepełnosprawnych mieszkańców powiatu, a w 2014 roku 41,3%.

Z kolei analiza liczby niepełnosprawnych osób wśród ogółu mieszkańców poszczególnych gmin wykazała, że największy udział osób niepełnosprawnych

(beneficjentów Powiatowego Zespołu) odnotowano w Gminie Domaradz tj. 2,5% w 2012 roku i w Gminie Dydnia tj. 2,1% w 2014 roku.

Mapa 22. Udział procentowy niepełnosprawnych osób po 16 roku życia względem ogólnej liczby mieszkańców gmin powiatu brzozowskiego w 2014 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności

Tabela 74. Udział procentowy osób niepełnosprawnych po 16 roku życia, względem ogólnej liczby mieszkańców powiatu w 2012 i 2014 roku, wg miejsca zamieszkania

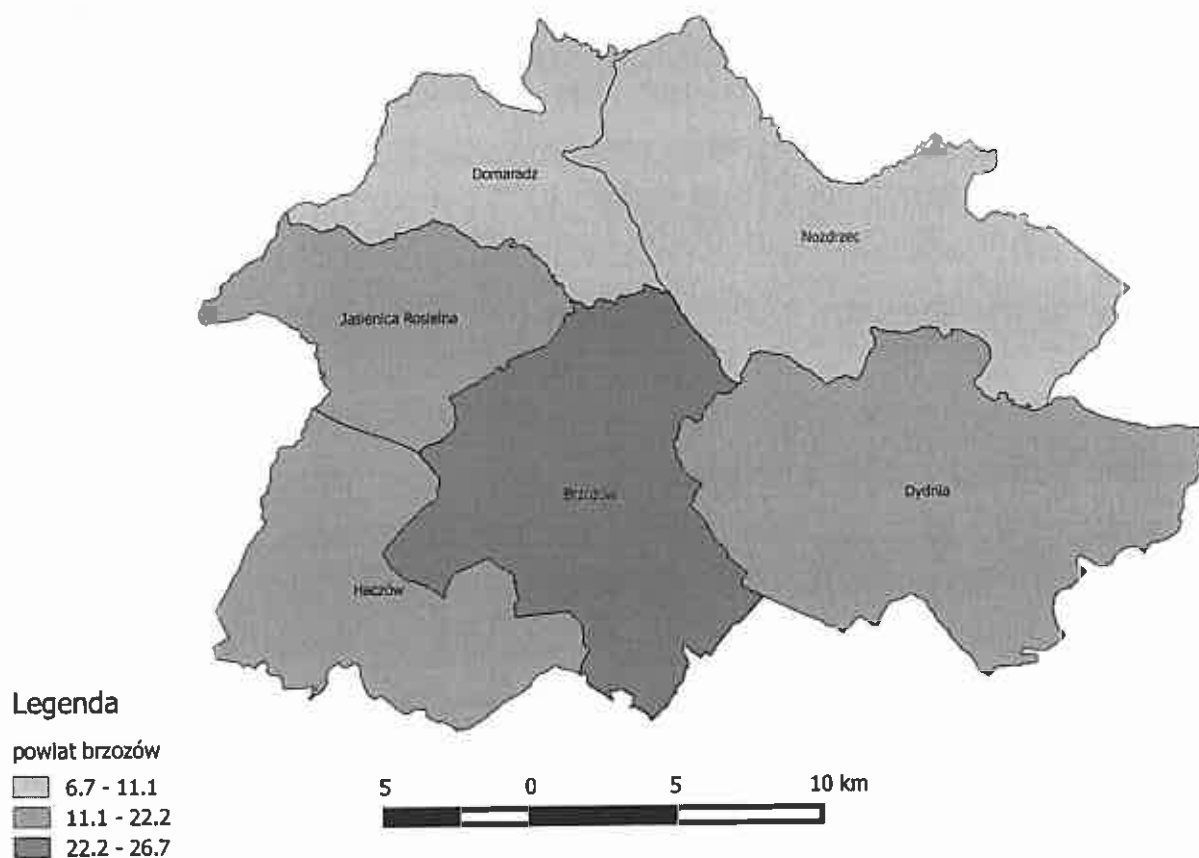
	2012	2014	2012	2014	2012	2014	2012	2014
Gmina	Liczba mieszkańców		Udział procentowy osób niepełnosprawnych względem ogólnej liczby mieszkańców danej gminy		Liczba osób niepełnosprawnych		Udział osób niepełnosprawnych względem ogółu niepełnosprawnych w powiecie	
BRZOSZÓW	27073	27032	2,0	1,8	541	488	39,9	41,3
DOMARADZ	6141	6253	2,5	1,7	152	107	11,2	9,1
DYDNIA	8168	8077	2,0	2,1	165	172	12,2	14,6
HACZÓW	9225	9432	1,9	1,8	177	166	13,0	14,0
JASIENICA R.	7755	7923	1,9	1,6	150	124	11,1	10,5
NOZDRZEC	8154	8319	2,1	1,5	172	125	12,7	10,6
Powiat	66516	67036	2,0	1,8	1357	1182	100,0	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności

**Przestrzenna dystrybucja klientów Powiatowego Zespołu ds. Orzekania
o Niepełnosprawności, według przyczyn przyznania niepełnosprawności
i miejsca zamieszkania w 2012 i 2014 roku.**

Analiza przestrzennego rozmieszczenia miejsc zamieszkania klientów Powiatowego Zespołu ze względu na występujące problemy zdrowotne wykazała przestrzenne zróżnicowanie w obszarze powiatu brzozowskiego. Pierwszym zespołem chorobowym, który został poddany szczegółowej analizie jest **upośledzenie umysłowe**.

Mapa 23. Udział procentowy niepełnosprawnych osób po 16 roku życia ze względu na przyczynę niepełnosprawności: upośledzenie umysłowe i miejsce zamieszkania w gminach powiatu brzozowskiego w 2014 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności

Tabela 75. Udział procentowy niepełnosprawnych osób po 16 roku życia ze względu na przyczynę niepełnosprawności: upośledzenie umysłowe i miejsce zamieszkania w gminach powiatu brzozowskiego w 2012 i 2014 roku.

Gmina	2012		2014	
	liczba osób	%	liczba osób	%
BRZOSZÓW	21	39,6	12	26,7
DOMARADZ	9	17,0	5	11,1
DYDNIA	6	11,3	7	15,6
HACZÓW	8	15,1	10	22,2
JASZENICA R.	7	13,2	8	17,8
NOZDRZEC	2	3,8	3	6,7
Powiat	53	100,0	45	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności

Ogólna liczba osób z **upośledzeniem umysłowym** w powiecie w 2012 roku wynosiła 53 osoby, i w 2014 roku zmniejszyła się do 45 osób. Największy udział procentowy w 2012 roku beneficjentów Powiatowego Zespołu z upośledzeniem umysłowym to mieszkańcy Gminy Brzozów. Analiza wykazała, że stanowili oni 39,6% ogółu niepełnosprawnych w tej grupie w powiecie. W 2014 roku ich udział zmniejszył się do 26,7%. Analiza dowiodła, że mieszkańcy Gminy Domaradz stanowili w 2012 roku 17,0% ogółu beneficjentów a ich udział zmniejszył się do 11,1% w 2014 roku. Udziały procentowe zwiększyły się w przypadku mieszkańców Gmin: Dydnia z 11,3% do 15,6%, Haczów z 15,1% do 22,2%, Jasienica Rosielna z 13,2% do 17,8% oraz Nozdrzec z 3,8% do 6,7%.

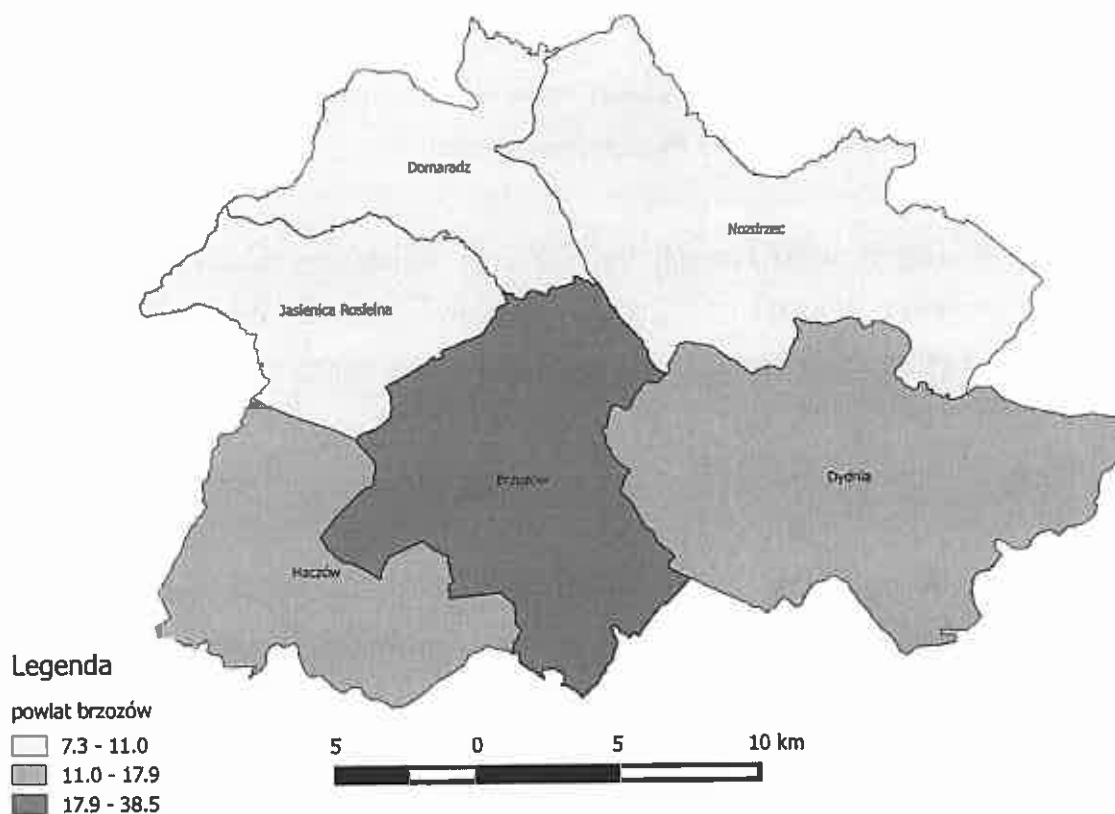
Ogólna liczba osób z **chorobami psychicznymi** w powiecie w 2012 roku wynosiła 186 osób, a w 2014 roku zwiększyła się do 218. Największy odsetek osób niepełnosprawnych z chorobami psychicznymi to mieszkańcy Gminy Brzozów, stanowiący 40,3% w 2012 roku ogółu beneficjentów oraz 38,5% w 2014 roku. Nieco niższy udział procentowy badanego zjawiska zidentyfikowano w Gminie Haczów tj. 16,7%, w 2012 roku i 17,0% w 2014 roku, a w dalszej kolejności w Gminach: Nozdrzec, Dydnia, Domaradz i najmniejszy w Jasienicy Rosielnej (wg 2012 roku).

Tabela 76. Udział procentowy niepełnosprawnych osób po 16 roku życia ze względu na przyczynę niepełnosprawności: choroby psychiczne i miejsce zamieszkania w gminach powiatu brzozowskiego w 2012 i 2014 roku

Gmina	liczba osób	%	liczba osób	%
BRZOSZÓW	75	40,3	84	38,5
DOMARADZ	19	10,2	18	8,3
DYDNIA	22	11,8	39	17,9
HACZÓW	31	16,7	37	17,0
JASIENICA R.	15	8,1	24	11,0
NOZDRZEC	24	12,9	16	7,3
Powiat	186	100,0	218	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności

Mapa 24. Udział procentowy niepełnosprawnych osób po 16 roku życia, ze względu na przyczynę niepełnosprawności: choroby psychiczne i miejsce zamieszkania w gminach powiatu brzozowskiego w 2014 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności

Kolejną grupą osób niepełnosprawnych, które zostały podane szczegółowej analizie socjologicznej były osoby z **innymi chorobami** w tym schorzenia: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego. Ogólna liczba osób niepełnosprawnych z tymi chorobami w powiecie brzozowskim wynosiła 168 osób w 2012 roku i zmniejszyła się do 119 osób w 2014 roku.

Tabela 77. Udział procentowy niepełnosprawnych osób po 16 roku życia, ze względu na przyczynę niepełnosprawności: inne choroby i miejsce zamieszkania w gminach powiatu brzozowskiego w 2012 i 2014 roku

Gmina	2012		2014	
	liczba osób	%	liczba osób	%
BRZÓZÓW	72	42,9	57	47,9
DOMARADZ	14	8,3	11	9,2
DYDNIA	15	8,9	13	10,9
HACZÓW	24	14,3	11	9,2
JASZENICA R.	20	11,9	16	13,4
NOZDRZEC	23	13,7	11	9,2
Powiat	168	100,0	119	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności

Analiza danych statystycznych dowiodła, że największy udział osób z innymi chorobami stanowili mieszkańcy Gminy Brzozów, których udział wśród ogółu beneficjentów Powiatowego Zespołu wyniósł w 2012 roku 42,9% a w 2014 roku 47,9%. W 2012 roku udział omawianej grupy mieszkańców Gminy Haczów wyniósł 14,3% i zmniejszył się w 2014 roku do 9,2%.

W oparciu o analizę zawartości miejsc mieszkania osób niepełnosprawnych z chorobami neurologicznymi w powiecie brzozowskim, można opisać przestrzenne ich zróżnicowanie w poszczególnych gminach powiatu. Ogólna liczba tej grupy osób wynosiła w 2012 roku 278 osób i zmniejszyła się do 212 w 2014 roku. Udział procentowy beneficjentów Powiatowego Zespołu z chorobami neurologicznymi mieszkających w Gminie Brzozów wynosił w 2012 roku 37,8% i zwiększył się do 41,0% w 2014 roku.

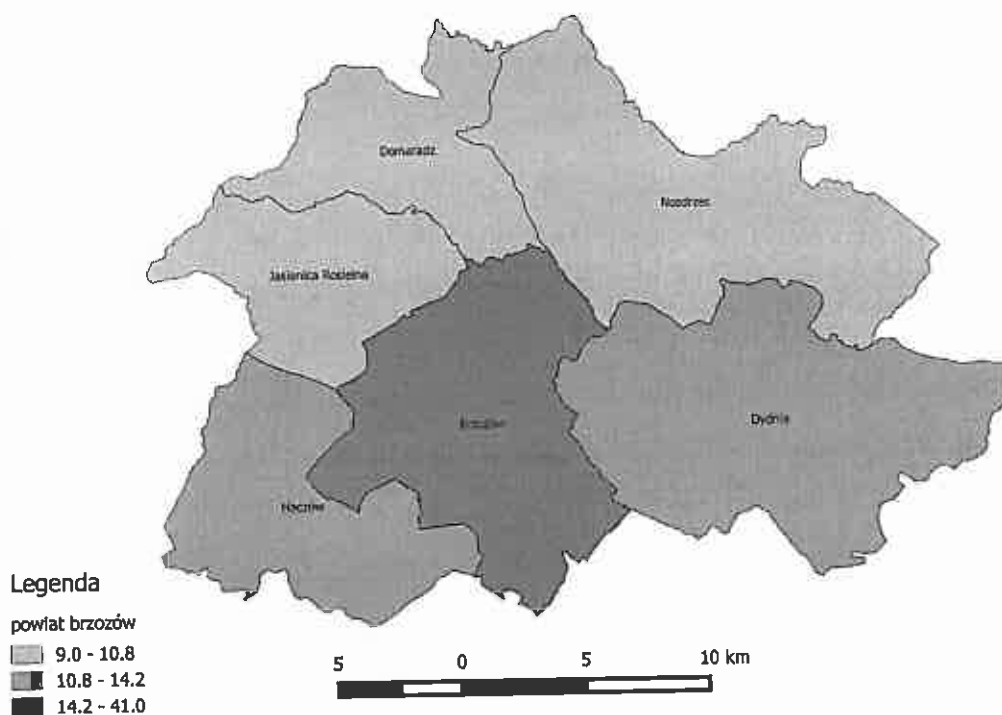
Kolejno w 2012 roku, to mieszkańcy Gminy Domaradz, stanowiący 14,0% ogółu omawianych beneficjentów w powiecie.

Tabela 78. Udział procentowy niepełnosprawnych osób po 16 roku życia, ze względu na przyczynę niepełnosprawności: choroby neurologiczne i miejsce zamieszkania w gminach powiatu brzozowskiego w 2012 i 2014 roku

Gmina	2012		2014	
	liczba osób	%	liczba osób	%
BRZÓZÓW	105	37,8	87	41,0
DOMARADZ	39	14,0	19	9,0
DYDNIA	33	11,9	30	14,2
HACZÓW	30	10,8	30	14,2
JASIENICA R.	34	12,2	23	10,8
NOZDRZEC	37	13,3	23	10,8
Powiat	278	100,0	212	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności

Mapa 25. Udział procentowy niepełnosprawnych osób po 16 roku życia, ze względu na przyczynę niepełnosprawności: choroby neurologiczne i miejsce zamieszkania w gminach powiatu brzozowskiego w 2014 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności

Kolejną kategorią chorób, które podlegały analizie badawczej na potrzeby niniejszej strategii były **choroby układu oddechowego i krążenia**. Ogólna liczba osób z tymi chorobami wynosiła 268 osób w 2012 roku i 214 osób w 2014 roku. Wśród beneficjentów Powiatowego Zespołu właśnie z tymi chorobami przeważali mieszkańcy Gminy Brzozów stanowiący 44,8% ogółu niepełnosprawnych mieszkańców powiatu w 2012 roku i 43,9% w 2014 roku. 15,7% z nich to mieszkańcy Gminy Dydnia, wg danych z 2012 roku oraz 13,6% wg danych z 2014 roku.

Tabela 79. Udział procentowy niepełnosprawnych osób po 16 roku życia, ze względu na przyczynę niepełnosprawności: choroby układu oddechowego i krążenia oraz miejsce zamieszkania w gminach powiatu brzozowskiego w 2012 i 2014 roku

Gmina	2012		2014	
	liczba osób	%	liczba osób	%
BRZOSÓW	120	44,8	94	43,9
DOMARADZ	27	10,1	19	8,9
DYDNIA	42	15,7	29	13,6
HACZÓW	25	9,3	25	11,7
JASIENICA R.	22	8,2	19	8,9
NOZDRZEC	32	11,9	28	13,1
Powiat	268	100,0	214	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności

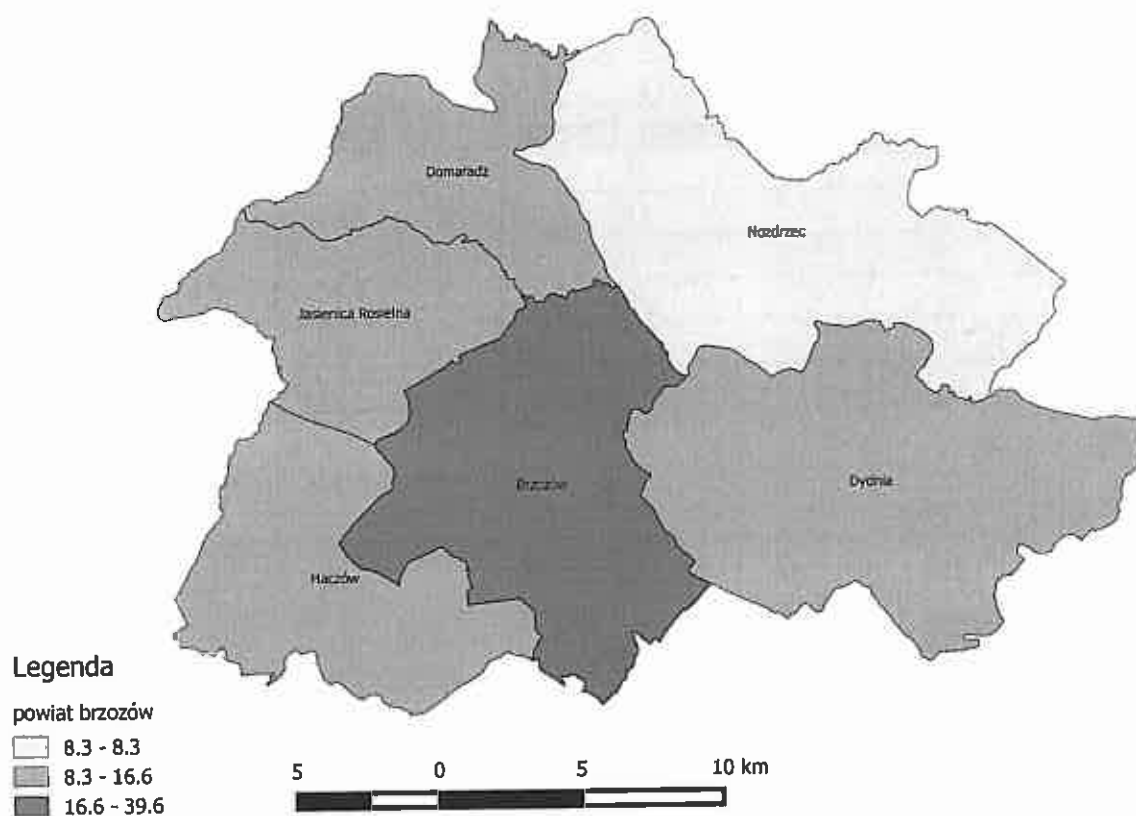
Osoby niepełnosprawne z **upośledzeniem ruchowym**, którym Powiatowy Zespół wydał pozytywne orzeczenie o niepełnosprawności najliczniej zamieszkiwały Gminę Brzozów tj. 33,5% w 2012 roku i 39,6% w 2014 roku, Gminę Jasienica Rosielna tj. 16,3 w 2012 roku i 11,8% w 2014 roku oraz Gminę Haczów tj. 15,45 w 2012 roku i 16,6% w 2014 roku. Ogólna liczba osób niepełnosprawnych z upośledzeniem ruchowym wynosiła w podstawowym roku badania 221 osób i zmniejszyła się w ostatnim roku badania do 169 osób.

Tabela 80. Udział procentowy niepełnosprawnych osób po 16 roku życia, ze względu na przyczynę niepełnosprawności: upośledzenie ruchowe oraz miejsce zamieszkania w gminach powiatu brzozowskiego w 2012 i 2014 roku

Gmina	2012		2014	
	liczba osób	%	liczba osób	%
BRZOSZÓW	74	33,5	67	39,6
DOMARADZ	24	10,9	18	10,7
DYDNIA	22	10,0	22	13,0
HACZÓW	34	15,4	28	16,6
JASZENICA R.	36	16,3	20	11,8
NOZDRZEC	31	14,0	14	8,3
Powiat	221	100,0	169	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności

Mapa 26. Udział procentowy niepełnosprawnych osób po 16 roku życia, ze względu na przyczynę niepełnosprawności: upośledzenie ruchowe oraz miejsce zamieszkania w gminach powiatu brzozowskiego w 2014 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności

Wspieranie osób niepełnosprawnych.

W ramach wsparcia osobom niepełnosprawnym mieszkającym na terenie powiatu brzozowskiego, dofinansowano w latach 2012 i 2014 wyjazdy na turnusy rehabilitacyjne oraz dofinansowano do sprzętu rehabilitacyjnego, przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych.

Wg danych z PCPR, łączna liczba dofinansowań do turnusów rehabilitacyjnych dla osób niepełnosprawnych wynosiła 103 z tego 56 dofinansowań otrzymały kobiety i 47 mężczyzn. W podziale na miejsce zamieszkania tych osób, 52,4% mieszkało w Gminie Brzozów, 16,5% w Gminie Domaradz a 11,7% to mieszkańcy Gminy Jasienica Rosielna. W 2014 roku zdecydowanie mniej osób w porównaniu z 2012 rokiem otrzymało dofinansowania, bo 58 osób (z tego 32 kobiety i 26 mężczyzn). Wg rozmieszczenia geograficznego tych osób, największy udział procentowy stanowili mieszkańcy Gminy Brzozów tj. 41,4% oraz Gminy Domaradz 20,7% i Haczów 17,2%.

Tabela 81. Liczba osób, które otrzymały dofinansowania do turnusów rehabilitacyjnych (PCPR) w powiecie brzozowskim w latach 2012 i 2014 ze względu na płeć oraz miejsce zamieszkania.

	2012				2014			
	kobiety	mężczyźni	razem	%	kobiety	mężczyźni	razem	%
BRZÓWÓW	31	23	54	52,4	14	10	24	41,4
DOMARADZ	6	11	17	16,5	8	4	12	20,7
DYDNIA	5	1	6	5,8	2	2	4	6,9
HACZÓW	5	6	11	10,7	5	5	10	17,2
JASZENICA R.	7	5	12	11,7	2	3	5	8,6
NOZDRZEC	2	1	3	2,9	1	2	3	5,2
Razem	56	47	103	100	32	26	58	100

Zródło: opracowanie własne na podstawie danych PCPR

Dokonany podział na wiek, tj. dorośli oraz dzieci i młodzież do 18 roku życia wskazuje, iż największy udział procentowy w 2012 roku wśród ogółu ludności mieszkającej w powiecie w wieku do 18 roku życia stanowili mieszkańcy Gminy Brzozów tj. 31,2% oraz Gmin: Domaradz 25,0%, Haczów 18,8%. W 2014 roku liczby te uległy zmianom bowiem największy udział wśród młodych osób stanowili mieszkańcy Gminy Domaradz tj. 55,6% a w dalszej kolejności Gmin: Haczów i Jasienica Rosielna (po 16,7%).

Wśród osób dorosłych zarówno w 2012 jak i w 2014 roku największy udział stanowili mieszkańcy Gminy Brzozów.

Tabela 82. Liczba osób, które otrzymały dofinansowania do turnusów rehabilitacyjnych (PCPR) w powiecie brzozowskim w latach 2012 i 2014 ze względu na wiek oraz miejsce zamieszkania.

	2012				2014			
	0-18	%	pow.18	%	0-18	%	pow.19	%
BRZOSÓW	5	31,3	49	56,3	1	5,6	23	57,5
DOMARADZ	4	25,0	13	14,9	10	55,6	2	5,0
DYDNIA	1	6,3	5	5,7	1	5,6	3	7,5
HACZÓW	3	18,8	8	9,2	3	16,7	7	17,5
JASZENICA R.	2	12,5	10	11,5	3	16,7	2	5,0
NOZDRZEC	1	6,3	2	2,3	0	0	3	7,5
Razem	16	100	87	100	18	100	40	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PCPR

Osoby niepełnosprawne z terenu powiatu w latach 2012 i 2014 otrzymywały dofinansowania do sprzętu rehabilitacyjnego, przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych, w liczbie 324 osób w 2012 roku i 209 osób w 2014 roku. W podziale na płeć tych osób zdecydowaną większość stanowiły kobiety, a w podziale na miejsce mieszkania tych osób 44,4% w 2012 roku to mieszkańcy Gminy Brzozów (38,3% w 2014 roku), 13,3% to mieszkańcy Gminy Haczów (w 2014 roku 13,9%), 13,0% to mieszkańcy Gminy Dydnia (15,3% w 2014 roku), 10,5% tych osób mieszkało w Gminie Nozdrzec (14,8% w 2014 roku) a 7,4% mieszkało na terenie gminy Domaradz (7,7% w 2014 roku).

Tabela 83. Liczba osób, które otrzymały dofinansowania do sprzętu rehabilitacyjnego, przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych (PCPR) w powiecie brzozowskim w latach 2012 i 2014 ze względu na płeć oraz miejsce zamieszkania.

	2012				2014			
	kobiety	mężczyźni	razem	%	kobiety	mężczyźni	razem	%
BRZOSÓW	75	69	144	44,4	42	38	80	38,3
DOMARADZ	10	14	24	7,4	10	6	16	7,7
DYDNIA	22	20	42	13,0	15	17	32	15,3
HACZÓW	18	25	43	13,3	15	14	29	13,9
JASZENICA R.	18	19	37	11,4	10	11	21	10,0
NOZDRZEC	22	12	34	10,5	20	11	31	14,8
Razem	165	159	324	100	112	97	209	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PCPR

Instytucje pomocy społecznej dla osób niepełnosprawnych.

Środowiskowy Dom Samopomocy w Bliznem.

Z oferty specjalistycznych usług ŚDS korzysta obecnie 39 podopiecznych. Są to mieszkańcy Gminy Jasienica Rosielna oraz Gminy Domaradz. W codziennych zajęciach prowadzone są specjalistyczne usługi opiekuńcze w postaci różnorodnych treningów oraz terapii indywidualnej i grupowej. Ważnym elementem jest terapia zajęciowa prowadzona w poszczególnych pracowniach naszego domu: plastyczno-witrażowej, form przestrzennych, kulinarnej, krawieckiej i różności. ŚDS świadczy także profesjonalną pomoc pielęgniarstwa i psychologiczną. Ponadto uczestnicy mają do dyspozycji sale: sensoryczną, rehabilitacji fizycznej, bilardową, tenisa stołowego, świetlicę wraz z jadalnią oraz bibliotekę. W ŚDS prowadzi się także uzupełniające formy terapii dostosowane do możliwości psycho - ruchowych uczestnika, również jego zainteresowań, są to: muzykoterapia, teatroterapia, profilaktyka zdrowotna z farmakoterapią. Terapia społeczna służy natomiast przede wszystkim relaksowi, wypoczynkowi, poznawaniu nowych turystycznie atrakcyjnych miejsc. Ośrodek zapewnia ciepły posiłek, jest możliwość korzystania z zaplecza socjalnego naszego Domu w postaci pryszniców oraz pralni. Najważniejszym celem działalności naszego Domu jest więc podnoszenie jakości życia i zapewnienie oparcia społecznego tym wszystkim, którzy mają trudności w codziennym życiu rodzinnym czy społecznym - po to by podtrzymywać, rozwijać różnorodne umiejętności, kompetencje, aktywizować i motywować do zmian zachowań akceptowalnych przez otoczenie.¹²

Środowiskowy Dom Samopomocy w Brzozowie.

Środowiskowy Dom Samopomocy im. Jana Pawła II w Brzozowie jest wyodrębnioną jednostką organizacyjną Gminy Brzozów, która realizuje zadania zlecone gminie przez administrację rządową ustawą o ochronie zdrowia psychicznego w ramach pomocy społecznej oraz zadania własne Gminy w zakresie ochrony zdrowia. Dom jest placówką o charakterze ponadlokalnym, swoim zasięgiem obejmuje gminę Brzozów oraz gminy ościennie po zawarciu stosownego porozumienia o powierzeniu realizacji zadania publicznego. Pierwszeństwo w świadczeniu usług mają osoby zamieszkałe na terenie gminy Brzozów, w dalszej kolejności mieszkańcy innych gmin. Środowiskowy Dom Samopomocy w Brzozowie jest placówką pobytu dziennego dla osób obojga płci, typu A, B i C tj. osób

¹² <http://www.sds.blizne.pl/>

przewlekłe psychicznie chorych, upośledzonych umysłowo oraz osób wykazujących inne zaburzenia czynności psychicznych., które w wyniku upośledzenia niektórych funkcji organizmu lub zdolności adaptacyjnych wymagają pomocy w funkcjonowaniu w środowisku rodzinnym i społecznym, w szczególności w celu zwiększenia zaradności i samodzielności życiowej a także integracji społecznej. Obecnie z zajęć korzysta 39 osób.¹³

Środowiskowy Dom Samopomocy w Izdebkach

Środowiskowy Dom Samopomocy powstał na mocy Uchwały Rady Gminy w Nozdrzcu w 2002r. Obecnie z pomocy placówki korzysta 33 uczestników, którzy mogą spędzać czas na zajęciach prowadzonych w pracowni ceramicznej, kulinarnej, plastycznej, rękodzieła artystycznego i stolarskiej. Dodatkowo prowadzona jest terapia ruchowa oraz realizowane są treningi umiejętności społecznych, podczas których uczestnicy rozwijają i nabywają umiejętności potrzebne do jak najpełniejszego funkcjonowania w codziennym życiu. Nabór do ośrodka prowadzony jest na podstawie orzeczenia o niepełnosprawności powiatowego Zespołu Orzekania o Niepełnosprawności oraz decyzji Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.

Warsztat Terapii Zajęciowej w Starej Wsi.

Warsztat Terapii Zajęciowej w Starej Wsi jest jednostką organizacyjną Gminy Brzozów, która jest organem prowadzącym. Ośrodek istnieje od 1999 roku. Terapia prowadzona jest w różnych pracowniach tematycznych. Aktualnie z terapii korzysta 43 uczestników w 8 pracowniach o następujących profilach: pracownia gospodarstwa domowego, pracownia rękodzieła artystycznego, pracownia plastyczna, pracownia wikliniarska, pracownia ceramiczno-ogrodnicza, pracownia różnorodności, pracownia stolarska, pracownia przygotowania do zatrudnienia. Prowadzone są zajęcia dodatkowe z muzykoterapii, teatru i rehabilitacji ruchowej. Swoją pomocą służą również pielęgniarka i psycholog. Warsztat Terapii Zajęciowej jest placówką pobytu dziennego. Realizuje zadania w zakresie rehabilitacji zawodowej i społecznej zmierzające do ogólnego rozwoju, poprawy sprawności fizycznej i psychicznej, niezbędnej do prowadzenia przez osobę niepełnosprawną niezależnego i aktywnego życia na miarę jej możliwości. Celem działania warsztatu jest rehabilitacja prowadząca do ogólnego rozwoju każdego uczestnika, poprawy sprawności psychofizycznej, zaradności osobistej oraz dążenie

¹³ <http://www.sds.brzozow.pl/index.php/o-nas>

do możliwie niezależnego życia w środowisku społecznym a w konsekwencji do podjęcia zatrudnienia na otwartym bądź chronionym rynku pracy. Dla każdego uczestnika Rada Programowa opracowuje Indywidualny Program Rehabilitacji dostosowany do rodzaju niepełnosprawności uczestnika, obejmujący terapię zawodową, społeczną i zaradność osobistą.¹⁴

Warsztat Terapii Zajęciowej w Haczowie.

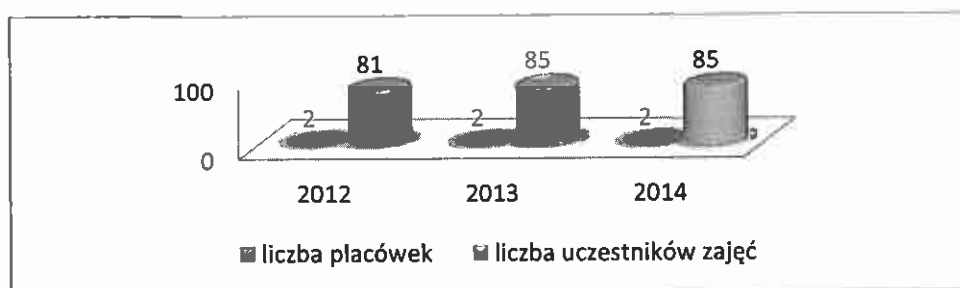
Warsztat Terapii Zajęciowej został powołany do życia przez Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym Koło w Haczowie w 1999 roku. Misją Warsztatu jest wyrównywanie szans osób niepełnosprawnych intelektualnie z terenów wiejskich Gminy Haczów i okolicznych miejscowości. Działalność ośrodka pozwala nam wyjść z domu i uczestniczyć w zorganizowanych formach zajęć, nawiązać znajomości, przyjaźnie, rozwijać zainteresowania. Głównym celem działalności Warsztatu Terapii Zajęciowej jest szeroko pojęta rehabilitacja - społeczna i zawodowa, zmierzająca do wszechstronnego rozwoju każdego z nas, naszej samodzielności, w tym zawodowej, poprawy zaradności osobistej, sprawności psychofizycznych oraz przystosowania i funkcjonowania społecznego. Od chwili powstania ośrodka uczestnicy rozwijają swoje zdolności na siedmiu pracowniach: stolarskiej, gospodarstwa domowego, ceramicznej, rękodzieła artystycznego, plastycznej, technicznej i wikliniarskiej. Oprócz codziennych zajęć na poszczególnych pracowniach prowadzone są: rehabilitacja ruchowa, ćwiczenia zespołowe na sali gimnastycznej bądź na powietrzu. Poza grupową terapią zajęciową prowadzona jest też terapia psychologiczna. Warsztat organizuje szereg zajęć rekreacyjno-sportowych i innych. Warsztaty Terapii Zajęciowej są ogromną szansą nie tylko dla osób z upośledzeniem umysłowym i ich rodzin, ale dla wszystkich, gdyż pozwalają poznać ogromne, nieznane dotąd możliwości rozwoju i talenty osób niepełnosprawnych intelektualnie. Placówka stała się dla nich prawdziwym oknem na świat, dając im możliwość wszechstronnego rozwoju, pozwalającego osiągnąć pewną samodzielność i niezależność, potrzebną do funkcjonowania w społeczeństwie. Odpowiednia rehabilitacja społeczna i zawodowa umożliwia odkrycie zdolności które nigdy by nie zaistniały, gdyby nie pobyt w Warsztacie. Tym samym wzmacnia wiarę uczestników we własne możliwości.¹⁵

¹⁴ <http://www.wtz.brzozow.pl/index.php/onas>

¹⁵ <http://psouu.haczow.pl/?warsztat-terapii-zajeciowej,5>

Wg danych ze sprawozdania „Ocena zasobów” (PCPR) w 2012 roku łączna liczba uczestników zajęć organizowanych w WTZ na terenie powiatu brzozowskiego wynosiła 81 a w 2014 roku 85.

Wykres 17. Warsztatu Terapii Zajęciowej w powiecie brzozowskim w latach 2012-2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PCR

Program „Aktywny samorząd” w latach 2012 i 2014

Pomocą w ramach programu „Aktywny Samorząd” w latach 2012 i 2014 zostały objęte osoby, którym zostało udzielone dofinansowanie na pomoc w uzyskaniu prawa jazdy kat. B dla 1 osoby w 2012 roku i 1 w 2014 roku, pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania dla 1 osoby w 2012 roku 3 osób w 2014 roku, pomoc w zakupie wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym dla 3 osób w 2012 roku i 2 osób w 2014 roku, pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego wózka o napędzie elektrycznym dla 1 osoby w 2012 roku i 1 osoby w 2014 roku. W 2014 roku udzielono pomocy w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym dla 24 osób.

13. Organizacje pozarządowe

Organizacje pozarządowe określane są jako trzeci sektor społeczeństwa. Ich walorem jest to, że działają tam, gdzie nie docierają instytucje publiczne, służą swoim zaangażowaniem, oferują fachowe, zindywidualizowane i tańsze usługi. Tworzą one część każdego efektywnego i demokratycznie funkcjonującego państwa i społeczeństwa. Realizują zadania, które wynikają z polityki państwa, lub te, których mimo istniejącego zapotrzebowania ani podmioty publiczne ani prywatne, nie podejmują. Ogromnego znaczenia zatem, nabiera potrzeba szerokiej współpracy administracji publicznej z organizacjami pozarządowymi. Współpraca ta jest fundamentem współczesnego społeczeństwa obywatelskiego.

Jedną z cech sektora pozarządowego jest jego występowanie w różnych formach organizacyjnych - sformalizowanych np. stowarzyszenia, związki, spółki, kluby, komitety oraz nieformalnych. Za najkorzystniejsze formy organizacyjno prawne organizacji pozarządowych uważa się powszechne stowarzyszenia i fundacje, których działalność regulują ustawy: Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. prawo o stowarzyszeniach (Dz.U. z 2011 r., Nr 79, poz. 855), oraz Ustawa z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach (Dz.U. z 1991 r., Nr 46, poz. 203 z późn. zm.).¹⁶ Współpraca organizacji pozarządowych z sektorem publicznym opiera się także na Ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2010 r. Nr 234, poz. 1536).

W zakresie pomocy społecznej na terenie powiatu brzozowskiego zlokalizowanych jest 12 organizacji pozarządowych:

L.p	Nazwa organizacji pozarządowej	Miejscowość	Rodzaj działalności
1	Polski Czerwony Krzyż Oddział Rejonowy	Brzozów	Cele: zapobieganie ludzkim cierpieniom i łagodzenie ich skutków oraz ochrona ludzkiej godności, bez jakiejkolwiek dyskryminacji na tle narodowości, rasy, płci, przekonań religijnych lub politycznych.
2	Koło Polskiego Związku Niewidomych	Brzozów	Samorządowa organizacja członkowska powołana, zarządzana oraz działająca na rzecz osób niewidomych i słabo widzących, zapobiegająca wykluczeniu społecznemu oraz zawodowemu niewidomych i słabo widzących, niosąca pomoc osobom dotkniętym chorobami

¹⁶ Organizacje pozarządowe w społeczeństwie obywatelskim, red. M. Załuska, J. Boczoń, BPS, Katowice 1998

			narządu wzroku oraz ich rodzinom.
3	Polski Komitet Pomocy Społecznej – Zarząd Rejonowy w Brzozowie	Brzozów	Celem organizacji jest dobrowolne i bezinteresowne niesienie pomocy osobom i rodzinom, które z różnych przyczyn niezdolne są do rozwiązywania swych życiowych problemów, w szczególności ludziom starszym, niepełnosprawnym, chorym, samotnym, zagrożonym demoralizacją, rodzinom pozbawionym środków do życia, ubogim i bezradnym.
4	Polskie Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom Chorym na Astmę i Alergię	Brzozów	Celem działania Federacji jest reprezentowanie interesów osób chorych na astmę i choroby alergiczne i przewlekłe obturacyjne choroby płuc, obrona ich praw i wolności, koordynacja działań w tym zakresie oraz tworzenie warunków dla pełnego i aktywnego udziału osób chorych na astmę i choroby alergiczne i przewlekłe obturacyjne choroby płuc w życiu społecznym.
5	Polskie Stowarzyszenie Diabetyków Koło w Brzozowie	Brzozów	Celem stowarzyszenia jest opieka i pomoc dla ludzi chorych na cukrzycę poprzez właściwe wykreowanie systemu leczenia diabetologicznego.
6	Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym Koło w Brzozowie i Haczowie	Brzozów	Celem stowarzyszenia jest działanie na rzecz wyrównywania szans osób z niepełnosprawnością intelektualną, tworzenia warunków przestrzegania wobec nich praw człowieka, prowadzenia ich ku aktywnemu uczestnictwu w życiu społecznym oraz wspieranie ich rodzin.
7		Haczów	
8	Stowarzyszenie – „Amazonki” przy Podkarpackim Ośrodku Onkologicznym w Brzozowie	Brzozów	Celem Stowarzyszenia jest wszechstronne działanie na rzecz osób z rakiem piersi.
9	Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom Specjalnej Troski	Domaradz	Przewycięzanie trudnych sytuacji życiowych, działalność wspierająca, Pomoc społeczna, w tym pomoc rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywanie ich szans, Działalność na rzecz osób niepełnosprawnych

10	Związek Emerytów i Rencistów Zarząd Rejonowy	Brzozów	Przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, działalność wspierająca, Pomoc społeczna, w tym pomoc rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywanie ich szans, Działalność na rzecz osób w wieku emerytalnym
11	Fundacja Promocji Zdrowia im. Dr. St. Langa na rzecz Szpitala Specjalistycznego Podkarpackiego Ośrodka Onkologicznego w Brzozowie	Brzozów	Celami głównymi fundacji są: ochrona i promocja zdrowia, pomoc ofiarom klęsk żywiołowych, konfliktów zbrojnych i wojen w kraju i za granicą, pomoc społeczna w tym pomoc na rzecz rodzin i osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, działania na rzecz osób niepełnosprawnych, działania na rzecz integracji europejskich oraz rozwijania międzynarodowej współpracy i kontaktów w zakresie ochrony zdrowia, organizacja i prowadzenie działalności w zakresie programów profilaktycznych, promocja i organizacja wolontariatu.
12	Fundacja Pomocy Dzieciom im. Stanisławy Bieńczyk	Brzozów	Celem Fundacji jest niesienie pomocy dzieciom ubogim, chorym, niepełnosprawnym, z rodzin patologicznych, a także wybitnie uzdolnionym. Fundacja realizuje cele poprzez dofinansowanie leczenia i rehabilitacji, prowadzenie subkont bez prowizji oraz organizowanie i przekazywanie pomocy rzeczowej dla ubogich, wielodzietnych rodzin. Ponadto wspiera naukę, rozwój i wypoczynek dzieci i młodzieży, fundując nagrody, stypendia oraz instrumenty muzyczne, a także organizując wyjazdy rekreacyjno-edukacyjne.
13	Stowarzyszenie Pomocy Osobom Niepełnosprawnym „Wśród Przyjaciół”	Brzozów	

14. Planowanie społeczne w powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych

Nowe podejście do polityki powiatowej wymaga profesjonalnego zarządzania zasobami administracji powiatowej oraz realizacji aktywnej polityki społecznej na poziomie samorządu terytorialnego. Realizacja lokalnej polityki społecznej odbywa się na podstawie dokumentów strategicznych planowania społecznego. Pierwszym z nich to strategia zintegrowanego rozwoju (ustawa o samorządach i przestrzennym zagospodarowaniu kraju). Druga to strategia rozwiązywania problemów społecznych, wyznaczająca de facto cele realizowanej przez samorząd lokalnej polityki społecznej. Za fundamentalne dziedziny polityki społecznej uznaje się zatem:

- Politykę ludnościową i rodzinną,
- Politykę w dziedzinie zatrudnienia, płac, warunków i ochrony pracy,
- Politykę mieszkaniową,
- Politykę w zakresie ochrony zdrowia,
- Politykę oświatową,
- Politykę kulturalną,
- Politykę w zakresie zabezpieczenia społecznego i pomocy społecznej,
- Politykę w zakresie bezpieczeństwa publicznego,
- Poziom zorganizowania społeczeństwa obywatelskiego, grup obywatelskich inicjatyw itp.

15. Metoda tworzenia powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych

Przy tworzeniu strategii rozwiązywania problemów społecznych w Powiecie wybrano metodę MAPS (Metodę Aktywnego Planowania Strategii) z elementami ZOPP (Planowanie Projektu Zintegrowane na Cel) jako najbardziej odpowiednich dla efektywnego i wielokierunkowego przygotowania kierunków polityki społecznej. Planowanie społeczne oparte na metodzie MAPS i ZOPP bazuje na bezpośrednich wynikach diagnozy społecznej powiatu oraz przedstawicieli gmin oraz wiedzy ekspertów. Niemniej główną metodą tworzenia strategicznych kierunków działania polityki społecznej były analizy dokumentów oraz wyniki dyskusji zwanej „burzą mózgów”. Pozwoliło to poszczególnym członkom grupy w stosunkowo krótkim czasie zorientować się w poglądach pozostałych uczestników na najważniejsze kwestie, uzgodnić najważniejsze pojęcia oraz wypracować wspólne kierunki działań strategicznych.

Proces konstruowania głównych kierunków polityki społecznej Powiatu przebiegał według omówionych poniżej czterech etapów:

1. **Analiza problemów**- której celem było zidentyfikowanie głównych grup problemów i kwestii społecznych w Powiecie w oparciu o wyniki diagnozy oraz dostępne analizy dotyczące poszczególnych działów polityki społecznej i uporządkowanie ich w związku przyczynowo – skutkowe.
2. **Analiza głównych celów polityki społecznej w Powiecie** - które umożliwiły wskazanie i identyfikację strategicznych celów i ich wzajemnej zależności zgodnie z kryterium „cel – środek do jego osiągnięcia”. Celowi Generalnemu strategii przypisano cele strategiczne oraz kierunki działań szczegółowych oraz wskazano tzw. przedsięwzięcia, które stanowią podstawę do projektowania projektów socjalnych oraz programów szczegółowych.
3. **Określenie wskaźników realizacji** - które umożliwiły wskazanie stopnia realizacji założonych celów w poszczególnych dziedzinach polityki społecznej. Wskaźniki zostały określone liczbowo oraz procentowo. Założono, iż wskaźniki realizacji wskazują zakładaną wartość do osiągnięcia w horyzoncie czasowym do 2021 roku. Niemniej monitoring i ewaluacja stopnia realizacji będzie dokonywana nie rzadziej niż raz w roku. Ze względu na fakt, że strategia będzie obowiązywała od 2016 roku pierwsza cenzura ewaluacyjna zostanie dokonana w roku 2017.

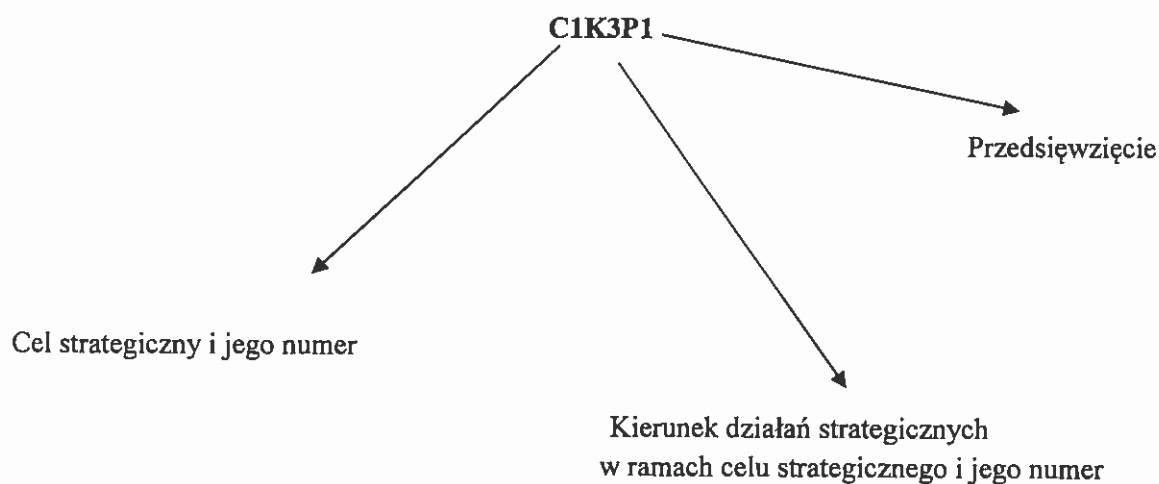
- 4. Określenie ram finansowych** - określające limit środków, które powiat zamierza przeznaczyć na realizację. Określenie ram finansowych na poziomie celów strategicznych poprzedzono analizą kosztów poszczególnych przedsięwzięć w ramach celów strategicznych, możliwych źródeł finansowania oraz prognozą finansową na poszczególne lata realizacji strategii. W rozdziale pt. ramy finansowe zawarto adnotację, iż zastrzega się możliwość dokonywania korekt ram finansowych ze względu na możliwość dostępności środków finansowych własnych oraz zewnętrznych ze względu na fakt, iż określone ramy finansowe opierają się wyłącznie na prognozie finansowej, która może ulec zmianie.

Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016-2021, to pierwszy w historii powiatu dokument programowo-wdrożeniowy z zakresu polityki społecznej. Nagromadzenie wielu zjawisk i problemów społecznych doświadczanych przez mieszkańców powiatu, to pejzaż okresu zmian społecznych trwających, w tak intensywnej postaci, od 1989 roku.

Wychodząc naprzeciw tym problemom, władze samorządowe realizujące zadania własne wynikające z wielu ustaw i rozporządzeń, przeprowadziły proces planowania społecznego: od inwentaryzacji zjawisk i problemów społecznych poprzez ich diagnozę do Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych, która stanowi wyznacznik i podstawę do dalszego planowania społecznego w postaci powiatowych programów i projektów z zakresu polityki społecznej.

Naczelną przesłanką przygotowania strategii była koncepcja zrównoważonego rozwoju społecznego i aktywnej polityki społecznej. Ta pierwsza nakazuje brać pod uwagę w trakcie planowania społecznego wszystkie obszary polityki społecznej. Natomiast aktywna polityka społeczna oznacza opracowanie i wdrażanie, wygenerowanych w procesie planowania społecznego aktywnych form oddziaływania na zidentyfikowane grupy problemowe.

W celu usprawnienia lektury strategii w rozdziale „planowanie społeczne (...)” zastosowano technikę używaną w tego typu dokumentach, polegającą na szeregowym identyfikowaniu konkretnego przedsięwzięcia. Sposób oznaczania struktury priorytetów, celów, kierunków i przedsięwzięć w Strategii (...) ukazuje schemat:

16. Identyfikacja celu generalnego i priorytetów PSRPS dla powiatu brzozowskiego

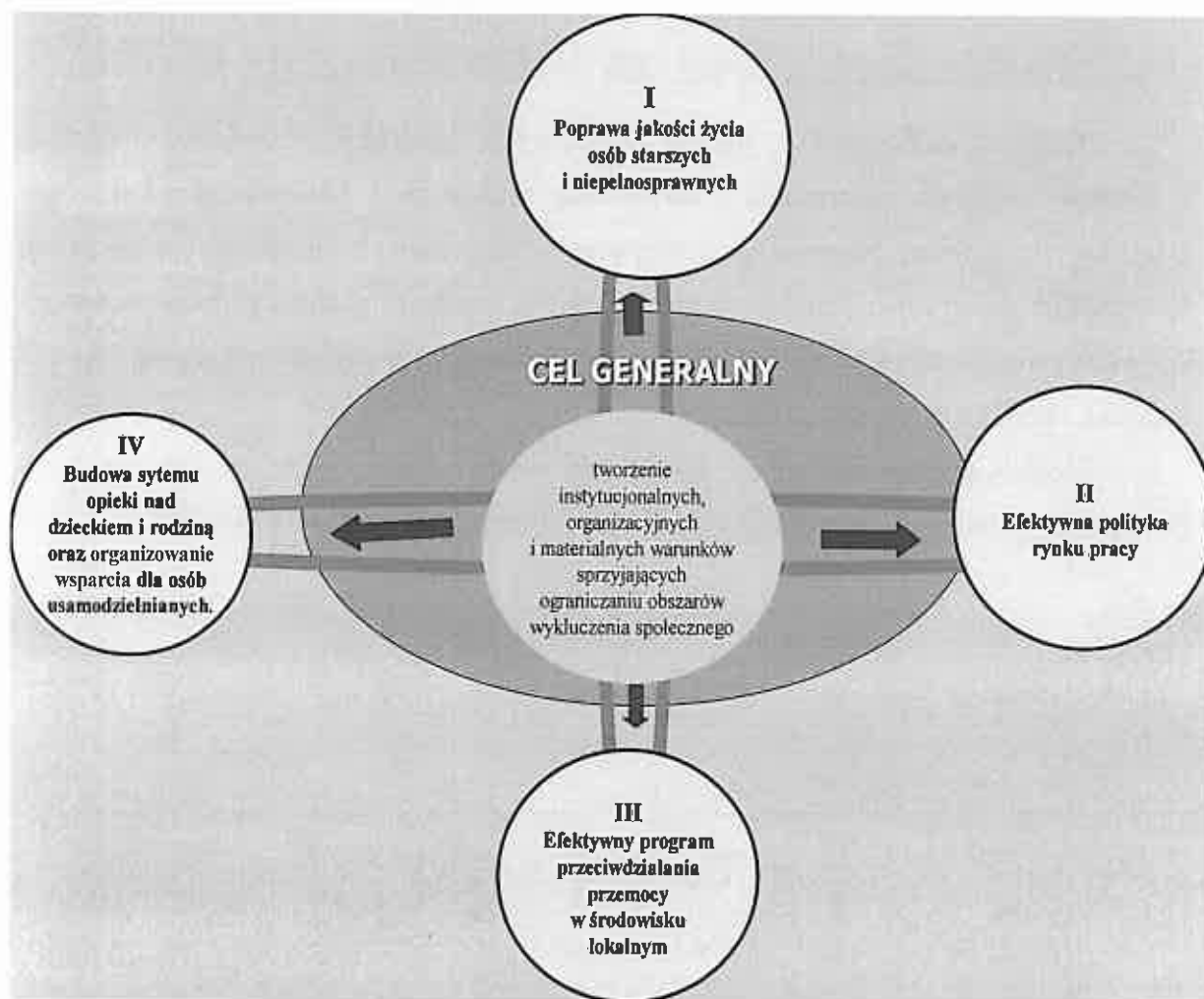
Diagnoza problemów i zjawisk społecznych, przesłanki i dyrektywy płynące z różnych poziomów planowania i zarządzania rządowego i samorządowego oraz cel generalny Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych są podstawą wyznaczania priorytetów przedmiotowej strategii w zakresie lokalnej polityki społecznej w tym i rozwiązywania kwestii i problemów społecznych, na których koncentrować się będą działania Samorządu do roku 2021.

Wyniku przeprowadzonych analiz oraz konsultacji przyjęto za cel generalny Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016-2021:

CEL GENERALNY:

**TWORZENIE INSTYTUCJONALNYCH,
ORGANIZACYJNYCH I MATERIALNYCH
WARUNKÓW SPRZYJĄCYCH OGRANICZANIU
OBSZARÓW WYKLUCZENIA SPOŁECZNEGO.**

Diagnoza zjawisk i problemów społecznych oraz wyznaczony cel generalny Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych stanowiły podstawę wyznaczania priorytetów, na których koncentrowane będą działania Samorządu Powiatu do roku 2021.

CEL STRATEGICZNY:**(C1) Poprawa jakości życia osób starszych i niepełnosprawnych****Główne kierunki działań strategicznych:**

C1K1	Monitorowanie sytuacji osób niepełnosprawnych na terenie powiatu brzozowskiego
C1K2	Monitorowanie trendów demograficznych na terenie powiatu brzozowskiego
C1K3	Kształtowanie i rozwijanie świadomości społecznej dotyczącej potrzeb oraz praw osób niepełnosprawnych oraz osób starszych
C1K4	Promowanie równych szans w życiu społecznym i zawodowym osób niepełnosprawnych oraz osób starszych
C1K5	Zwiększenie dostępu do poradnictwa socjalnego, psychologicznego oraz terapii rodzinnej dla osób niepełnosprawnych oraz osób starszych
C1K6	Integracja i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych oraz osób starszych w celu poprawy jakości ich życia

Kierunek Działan Strategicznych

C1K1	Monitorowanie sytuacji osób niepełnosprawnych na terenie powiatu brzozowskiego
------	--

Aby zrealizować cel w ramach priorytetu przyjmuje się następujące przedsięwzięcia

C1K1P1	Prowadzenie analiz, badań, ekspertyz dotyczących sytuacji osób niepełnosprawnych oraz osób starszych
C1K1P2	Zbieranie i publikowanie kompleksowych informacji o instytucjach i organizacjach działających na rzecz osób niepełnosprawnych oraz osób starszych
C1K1P3	Opracowanie we współpracy z samorządami lokalnymi, instytucjami i organizacjami pozarządowymi procedur zbierania danych z zakresu niepełnosprawności oraz osób starszych

Kierunek Działan Strategicznych

C1K2	Monitorowanie trendów demograficznych na terenie powiatu brzozowskiego
------	--

Aby zrealizować cel w ramach priorytetu przyjmuje się następujące przedsięwzięcia

C1K2P1	Prowadzenie analiz, badań, ekspertyz dotyczących sytuacji demograficznej powiatu
--------	--

Kierunek Działan Strategicznych

C1K3	Kształtowanie i rozwijanie świadomości społecznej dotyczącej potrzeb oraz praw osób niepełnosprawnych oraz osób starszych
------	---

Aby zrealizować cel w ramach priorytetu przyjmuje się następujące przedsięwzięcia

C1K3P1	Publikowanie informacji na stronie internetowej dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych oraz osób starszych
C1K3P2	Rozpowszechnienie materiałów promocyjnych i informacyjnych o realizowanych programach PCPR oraz formach wsparcia dla osób niepełnosprawnych i/lub starszych
C1K3P3	Upowszechnianie informacji na stronie internetowej PCPR dotyczących problemów osób niepełnosprawnych w zakresie ulg, obowiązujących przepisów itp.
C1K3P4	Organizacja imprez i innych działań o charakterze integracyjnym
C1K3P5	Organizacja Powiatowego Dnia Godności Osób Niepełnosprawnych

C1K3P6	Realizacja spotkań edukacyjnych w tematyce niepełnosprawności
C1K3P7	Promowanie i prezentacja twórczości artystycznej, kulturalnej i zawodowej osób niepełnosprawnych poprzez organizację wystaw, kiermaszów, festiwali, konkursów
C1K3P7	Rozpowszechnienie informacji oraz umożliwienie korzystania z pomocy i wsparcia asystenta osoby niepełnosprawnej i/lub opiekuna osoby wieku senioralnym

Kierunek Działań Strategicznych

C1K4	Promowanie równych szans w życiu społecznym i zawodowym osób niepełnosprawnych i/lub osób starych
------	---

Aby zrealizować cel w ramach priorytetu przyjmuje się następujące przedsięwzięcia

C1K4P1	Publikacje informacji na stronie internetowej dotyczących zatrudniania osób niepełnosprawnych, w tym obowiązki i przywileje dla pracodawców zatrudniających osoby niepełnosprawne
C1K4P2	Stworzenie bazy informacyjnej dla pracodawców i osób niepełnosprawnych poszukujących pracy na temat dostępnych ofert pracy oraz stworzenie systemu informacji o sytuacji na rynku pracy i możliwościach zatrudniania osób niepełnosprawnych i/lub osobach starszych 50+
C1K4P3	Upowszechnienie realizowanych programów na rzecz aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych oraz osób starszych 50+
C1K4P4	Promowanie idei i wspieranie działań zmierzających do samozatrudnienia osób niepełnosprawnych przy wykorzystaniu dofinansowania do otwarcia działalności gospodarczej.
C1K4P5	Organizacja szkoleń, kursów, warsztatów podnoszących kompetencje osób niepełnosprawnych i/lub osób w wieku starszym 50+ oraz ich konkurencyjności na rynku pracy.
C1K4P6	Umożliwienie i organizacja praktyk zawodowych, staży, prac społeczno-użytecznych itp. u potencjalnych pracodawców.
C1K4P7	Przygotowanie osób niepełnosprawnych i/lub osób starszych 50+ w kierunku umiejętności autoprezentacji i aktywnego poszukiwania pracy.
C1K4P8	Wspieranie istniejących form rehabilitacji i aktywizacji społeczno-zawodowej (WTZ i.in).
C1K4P9	Współpraca z NGO i/lub instytucjami w zakresie realizacji polityki senioralnej (np. , Kluby seniora itp.)

Kierunek Działań Strategicznych

C1K5	Zwiększenie dostępu do poradnictwa socjalnego, psychologicznego oraz terapii rodzinnej dla osób niepełnosprawnych
------	---

Aby zrealizować cel w ramach priorytetu przyjmuje się następujące przedsięwzięcia

C1K5P1	Objęcie osób niepełnosprawnych i ich rodzin specjalistycznym poradnictwem psychologicznym, asystenta osoby niepełnosprawnej i terapią oferowaną przez PCPR
C1K5P2	Sukcesywne zwiększanie oferty pomocowej w formie doradztwa, poradnictwa i terapii dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin.

Kierunek Działan Strategicznych

C1K6	Integracja i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych w celu poprawy jakości ich życia
------	---

Aby zrealizować cel w ramach priorytetu przyjmuje się następujące przedsięwzięcia

C1K6P1	Realizacja dofinansowania uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych
C1K6P2	Realizacja dofinansowania do zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, ortopedyczny i środki pomocnicze dla osób niepełnosprawnych
C1K6P3	Dofinansowanie do likwidacji barier architektonicznych, technicznych, komunikacyjnych w miejscu zamieszkania
C1K6P4	Organizowanie pomocy w sytuacji długotrwałej choroby w rodzinie, poprzez pomoc instytucjonalną – umieszczanie osób w domach pomocy społecznej
C1K6P5	Wspieranie już istniejących form kompleksowej rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych (WTZ, SDS itp.)
C1K6P6	Umożliwienie osobom niepełnosprawnym dostępu do bezpłatnych usług rehabilitacji leczniczej na obszarze powiatu
C1K6P7	Realizacja dofinansowania do organizacji wydarzeń sportowych, kulturalnych, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych
C1K6P8	Dofinansowanie do wyposażenia stanowiska pracy
C1K6P9	Promowanie zakładania działalności gospodarczej przez osoby niepełnosprawne- jednorazowe dofinansowanie rozpoczęcia działalności gospodarczej i/lub rolniczej i/lub wniesienia wkładu do spółdzielni socjalnej
C1K6P10	Doposażenie stanowisk pracy dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych w formie zwrotów kosztów wyposażenia stanowisk pracy
C1K6P11	Opracowanie i realizacja programów nakierowanych do osób niepełnosprawnych
C1K6P12	Utworzenie i realizacja działań Centrum Integracji Społecznej
C1K6P13	Likwidacja barier architektonicznych, urbanistycznych, technicznych, transportowych w instytucjach użyteczności publicznej

(C2) Efektywna polityka rynku pracy.

Główne kierunki działań strategicznych:

C2K1	Realizacja aktywnych form wsparcia na rzecz osób bezrobotnych zamieszkałych na obszarze powiatu
C2K2	Realizacja przedsięwzięć na rzecz osób bezrobotnych będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy
C2K3	Rozwijanie współpracy pomiędzy Powiatowym Urzędem Pracy oraz instytucjami pomocy społecznej, partnerami społecznymi i organizacjami pozarządowymi oraz pracodawcami
C2K4	Budowa systemu monitoringu rynku pracy
C2K5	Monitoring efektywności polityki rynku pracy

Kierunek Działan Strategicznych

C2K1	Realizacja aktywnych form wsparcia na rzecz bezrobotnych mieszkańców powiatu
------	--

Aby zrealizować cel w ramach priorytetu przyjmuje się następujące przedsięwzięcia

C2K1P1	Analiza sytuacji osób bezrobotnych w powiecie
C2K1P2	Upowszechnienie wyników analizy sytuacji osób bezrobotnych w powiecie
C2K1P3	Opracowanie i realizacja aktywnych programów/projektów rynku pracy na rzecz osób bezrobotnych w powiecie

Kierunek Działań Strategicznych

C2K2	Realizacja przedsięwzięć na rzecz osób bezrobotnych będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy
------	--

Aby zrealizować cel w ramach priorytetu przyjmuje się następujące przedsięwzięcia

C2K2P1	Analiza sytuacji osób bezrobotnych będących w szczególnej sytuacji na lokalnym rynku pracy
C2K2P2	Upowszechnienie wyników analizy sytuacji osób bezrobotnych będących w szczególnej sytuacji na lokalnym rynku pracy
C2K2P3	Opracowanie i realizacja aktywnych programów/projektów rynku pracy na rzecz osób bezrobotnych będących w szczególnej sytuacji na lokalnym rynku pracy

C2K3	Rozwijanie współpracy pomiędzy Powiatowym Urzędem Pracy oraz instytucjami pomocy społecznej, partnerami społecznymi i organizacjami pozarządowymi oraz pracodawcami.
------	--

Aby zrealizować cel w ramach priorytetu przyjmuje się następujące przedsięwzięcia

C2K3P1	Realizacja aktywizacji zawodowej w ramach współpracy/porozumienia z instytucjami pomocy społecznej, partnerami społecznymi, organizacjami pozarządowymi, pracodawcami
C2K3P2	Monitoring współpracy z Ośrodkami Pomocy Społecznej oraz Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie

Kierunek Działań Strategicznych

C2K4	Budowa systemu monitoringu rynku pracy
------	--

Aby zrealizować cel w ramach priorytetu przyjmuje się następujące przedsięwzięcia

C2K4P1	Prowadzenie bieżącej obserwacji zjawiska popytu i podaży pracy w oparciu o monitoring zawodów deficytowych i nadwyżkowych oraz analizę ofert pracy
C2K4P2	Opracowanie badań i analiz lokalnego rynku pracy w zakresie sytuacji na rynku pracy w zakresie przewidywanej sytuacji wybranych zawodów, sektorów/branż, przewidywanych oczekiwań pracodawców odnośnie posiadanych kwalifikacji i usług szkoleniowych
C2K4P3	Pozyskiwanie i systematyczna wiedza nt. zmian dokonywanych w zakresie kierunków kształcenia przez szkoły działające na terenie Powiatu. Wskazanie nowych trendów kształcenia

Kierunek Działań Strategicznych

C2K5	Monitoring efektywności polityki rynku pracy
------	--

Aby zrealizować cel w ramach priorytetu przyjmuje się następujące przedsięwzięcia

C2K5P1	Badanie efektywności i jakości realizowanych programów mierzonych podjęciem i utrzymaniem zatrudnienia
--------	--

(C3) Efektywne programy przeciwdziałania przemocy w środowisku lokalnym

Główne kierunki działań strategicznych:

C3K1	Diagnozowanie i monitorowanie przemocy w środowisku lokalnym.
C3K2	Podnoszenie poziomu świadomości i wrażliwości społecznej wobec przemocy w rodzinie
C3K3	Podniesienie poziomu wiedzy osób zajmujących się zawodowo lub społecznie problematyką przemocy
C3K4	Budowa kompleksowego systemu pomocy i wsparcia dla osób dotkniętych przemocą w dotychczasowym miejscu zamieszkania i pobytu
C3K5	Budowa kompleksowego systemu pomocy i wsparcia dla rodzin wykluczonych społecznie i/lub zagrożonych wykluczeniem społecznym

Kierunek Działań Strategicznych

C3K1	Diagnozowanie i monitorowanie przemocy w środowisku lokalnym
------	--

Aby zrealizować cel w ramach priorytetu przyjmuje się następujące przedsięwzięcia

C3K1P1	Opracowanie diagnozy przemocy w środowisku lokalnym w oparciu o analizę wtórną danych zastanych (desk research)
C3K1P2	Przeprowadzenie badania ankietowego CAWI i/lub PAPI
C3K1P3	Cykliczny monitoring zjawiska przemocy w środowisku lokalnym

Kierunek Działań Strategicznych

C3K2	Podnoszenie poziomu świadomości i wrażliwości społecznej wobec przemocy w rodzinie
------	--

Aby zrealizować cel w ramach priorytetu przyjmuje się następujące przedsięwzięcia

C3K2P1	Prowadzenie zajęć edukacyjno-informacyjnych wśród mieszkańców powiatu
C3K2P2	Opracowywanie i publikowanie materiałów informacyjnych na temat zjawiska przemocy i instytucji udzielających pomocy (publikacje online)
C3K2P3	Opracowanie i realizacja programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielanie specjalistycznej pomocy w zakresie promowania i wdrażania prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci i młodzieży z rodzin zagrożonych przemocą domową
C3K2P4	Organizowanie alternatywnych (aktywnych) form spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży z rodzin zagrożonych przemocą domową

Kierunek Działań Strategicznych

C3K3	Podniesienie poziomu wiedzy osób zajmujących się zawodowo lub społecznie
------	--

	problematyką przemocy
--	-----------------------

Aby zrealizować cel w ramach priorytetu przyjmuje się następujące przedsięwzięcia

C3K3P1	Zapewnienie poradnictwa specjalistycznego dla osób zajmujących się zawodowo lub społecznie problematyką przemocy
C3K3P2	Zapewnienie szkoleń z zakresu przeciwdziałania przemocy dla osób zajmujących się zawodowo lub społecznie problematyką przemocy
C3K3P3	Zapewnienie szkoleń z zakresu mediacji rodzinnych dla osób zajmujących się zawodowo lub społecznie problematyką przemocy
C3K3P4	Zabezpieczenie przed skutkami wypalenia zawodowego – realizacja superwizji
C3K3P5	Powoływanie Zespołów Interdyscyplinarnych celem odbywania specjalistycznych konsultacji i dokonywania wyboru skutecznych rozwiązań, w szczególnie trudnych sytuacjach

Kierunek Działań Strategicznych

C3K4	Budowa kompleksowego systemu pomocy i wsparcia dla osób dotkniętych przemocą w dotychczasowym miejscu zamieszkania i pobytu
------	---

Aby zrealizować cel w ramach priorytetu przyjmuje się następujące przedsięwzięcia

C3K4P1	Utworzenie Ośrodka Interwencji Kryzysowej wraz z hostelem
C3K4P2	Realizacja specjalistycznego poradnictwa (psychologiczne, pedagogiczne, rodzinne, socjalne, prawne itp.)
C3K4P3	Zapewnienie dostępu do grupy wsparcia dla ofiar przemocy
C3K4P4	Udzielenie i zapewnienie bezpiecznego schronienia rodzinom dotkniętym przemocą
C3K4P5	Opracowanie wzoru jednolitej procedury postępowania podczas interwencji kryzysowej wobec osoby doznającej przemocy
C3K4P6	Tworzenie i realizacja specjalistycznych programów pomocy psychologicznej dla dzieci i młodzieży – ofiar i świadków przemocy w rodzinie
C3K4P7	Opracowanie i realizacja programów korekcyjno – edukacyjnych dla sprawców przemocy w rodzinie

Kierunek Działań Strategicznych

C3K5	Budowa kompleksowego systemu pomocy i wsparcia dla rodzin wykluczonych społecznie i/lub zagrożonych wykluczeniem społecznym
------	---

Aby zrealizować cel w ramach priorytetu przyjmuje się następujące przedsięwzięcia

C3K5P1	Utworzenie Ośrodka Interwencji Kryzysowej
C3K5P2	Realizacja specjalistycznego poradnictwa (psychologiczne, pedagogiczne, rodzinne, socjalne, prawne itp.)
C3K4P3	Tworzenie i realizacja specjalistycznych programów pomocy psychologicznej dla dzieci i młodzieży
C3K4P4	Zapewnienie rodzinom dostępu do mediacji
C3K4P5	Edukacja w zakresie skutecznych sposobów w zakresie rozwiązywania konfliktów
C3K4P6	Realizacja warsztatów mających na celu udzielanie specjalistycznej pomocy w zakresie wdrażania prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci i młodzieży

z rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym
--

(C4) Budowa systemu opieki nad dzieckiem i rodziną oraz organizowanie wsparcia dla osób usamodzielnianych.

Główne kierunki działań strategicznych:

C4K1	Poprawa kompetencji w zakresie pełnienia ról w rodzinie
C4K2	Usprawnianie systemu opieki nad dziećmi pozbawionymi możliwości wychowywania się w rodzinie biologicznej
C4K3	Pomoc w życiowym usamodzielnieniu i integracji ze środowiskiem osób opuszczających formy pieczy zastępczej

Kierunek Działań Strategicznych

C4K1	Poprawa kompetencji w zakresie pełnienia ról w rodzinie
------	---

Aby zrealizować cel w ramach priorytetu przyjmuje się następujące przedsięwzięcia

C4K1P1	Edukacja rodziców w zakresie pracy z dzieckiem
C4K1P2	Wspieranie rodziny w formie poradnictwa specjalistycznego, terapii rodzinnej, mediacji

Kierunek Działań Strategicznych

C4K2	Usprawnianie systemu opieki nad dziećmi pozbawionymi możliwości wychowywania się w rodzinie biologicznej
------	--

Aby zrealizować cel w ramach priorytetu przyjmuje się następujące przedsięwzięcia

C4K2P1	Organizowanie opieki w rodzinnych formach pieczy zastępczej
C4K2P2	Wspieranie rodzinnej pieczy zastępczej poprzez organizowanie poradnictwa specjalistycznego, kursów, szkoleń, grup wsparcia i superwizji

Kierunek Działań Strategicznych

C4K3	Pomoc w życiowym usamodzielnieniu i integracji ze środowiskiem osób opuszczających formy pieczy zastępczej
------	--

Aby zrealizować cel w ramach priorytetu przyjmuje się następujące przedsięwzięcia

C4K3P1	Zapewnienie pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych dla wychowanków systemu pieczy zastępczej
C4K3P2	Udzielenie kompleksowej pomocy mającej na celu usamodzielnienie osób opuszczających formy pieczy zastępczej
C4K3P3	Realizacja szkoleń, kursów zwiększających kompetencje społeczno- zawodowe
C4K3P4	Realizacja specjalistycznego poradnictwa dla wychowanków systemu pieczy zastępczej

17. Wskaźniki

WSKAŹNIKI REALIZACJI CELU STRATEGICZNEGO:

(C1) Poprawa jakości życia osób starszych i niepełnosprawnych

Nazwa Działania	Wskaźnik/Produkt pomiaru celu	Wartość kumulatywna 2016-2021(LB)
Prowadzenie analiz, badań, ekspertyz dotyczących sytuacji osób niepełnosprawnych oraz osób starszych	liczba raportów	6
Zbieranie i publikowanie kompleksowych informacji o instytucjach i organizacjach działających na rzecz osób niepełnosprawnych oraz osób starszych	Liczba publikacji online	6
Opracowanie we współpracy z samorządami lokalnymi, instytucjami i organizacjami pozarządowymi procedur zbierania danych z zakresu niepełnosprawności oraz osób starszych	Liczba procedur	1
Prowadzenie analiz, badań, ekspertyz dotyczących sytuacji demograficznej powiatu.	Liczba raportów	6
Publikowanie informacji na stronie internetowej dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych oraz osób starszych.	Liczba publikacji online	12
Upowszechnianie informacji na stronie internetowej PCPR dotyczących problemów osób niepełnosprawnych w zakresie ulg, obowiązujących przepisów itp.	Liczba publikacji online	
Publikacje informacji na stronie internetowej dotyczących zatrudniania osób niepełnosprawnych, w tym obowiązki i przywileje dla pracodawców zatrudniających osoby niepełnosprawne.	Liczba publikacji online	12
Stworzenie bazy informacyjnej dla pracodawców i osób niepełnosprawnych poszukujących pracy na temat dostępnych ofert pracy oraz stworzenie systemu informacji o sytuacji na rynku pracy i możliwościach zatrudniania osób niepełnosprawnych i/lub osobach starszych 50+	Liczba baz informacyjnych	1
Organizacja szkoleń, kursów, warsztatów podnoszących kompetencje osób niepełnosprawnych i/lub osób w wieku starszym 50+ oraz ich konkurencyjności na rynku pracy.	Liczba osób uczestniczących w zajęciach	120
Umożliwienie i organizacja praktyk zawodowych, staży, prac społeczno-użytecznych itp. u potencjalnych pracodawców	Liczba skierowanych osób	50
Przygotowanie osób niepełnosprawnych i/lub osób starszych 50+ w kierunku umiejętności autoprezentacji i aktywnego poszukiwania pracy.	Liczba osób uczestniczących w zajęciach	120
Wspieranie istniejących form rehabilitacji i aktywizacji społeczno-zawodowej (WTZ i.in).	Liczba WTZ wspieranych finansowo	2
Współpraca z NGO i/lub instytucjami w zakresie realizacji polityki senioralnej (np. DPS, Kluby seniora itp.)	liczba podpisanych listów intencyjnych o współpracy	1
Objęcie osób niepełnosprawnych i ich rodzin specjalistycznym poradnictwem psychologicznym, asystenta osoby niepełnosprawnej i terapią oferowaną przez PCPR	Liczba osób objęta wsparciem asystentem	30

Sukcesywne zwiększanie oferty pomocowej w formie doradztwa, poradnictwa i terapii dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin.	Liczba osób objętych wsparciem	180
Realizacja dofinansowania uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych	Liczba osób	510
Realizacja dofinansowania do zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, ortopedyczne i środki pomocnicze dla osób niepełnosprawnych	Liczba osób którym udzielona wsparcia	1500
Dofinansowanie do likwidacji barier architektonicznych w miejscu zamieszkania	Liczba osób którym udzielona wsparcia	270
Organizowanie pomocy w sytuacji długotrwałej choroby w rodzinie, poprzez pomoc instytucjonalną – umieszczanie osób w domach pomocy społecznej.	Liczba skierowanych osób	120
Umożliwienie osobom niepełnosprawnym dostępu do bezpłatnych usług rehabilitacji na obszarze Powiatu.	Liczba osób objętych wsparciem	60
Realizacja dofinansowania do organizacji wydarzeń sportowych, kulturalnych, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych	Liczba dofinansowanych wydarzeń	60
Promowanie zakładania działalności gospodarczej przez osoby niepełnosprawne-jednorazowe dofinansowanie rozpoczęcia działalności gospodarczej i/lub rolniczej i/lub wniesienia wkładu do spółdzielni socjalnej.	Liczba osób, którym udzielono dofinansowania	20
Doposażenie stanowisk pracy dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych w formie zwrotów kosztów wyposażenia stanowisk pracy	Liczba osób, którym udzielono dofinansowania	18
Opracowanie i realizacja programów na skierowanych do osób niepełnosprawnych	Liczba programów	6
Utworzenie i realizacja działań Centrum Integracji Społecznej	Liczba CIS	1

WSKAŹNIKI REALIZACJI CELU STRATEGICZNEGO:**(C2) Efektywna polityka rynku pracy.**

Nazwa Działania	Wskaźnik/Produkt pomiaru celu	Wartość kumulatywna 2016-2021(LB)
Analiza sytuacji osób pozostających poza rynkiem pracy w powiecie	liczba raportów	6
Upowszechnienie wyników analizy sytuacji pozostających poza rynkiem pracy w powiecie	Liczba publikacji	6
Opracowanie i realizacja aktywnych programów/projektów rynku pracy na rzecz osób pozostających poza rynkiem pracy w powiecie	Liczba programów	6
Analiza sytuacji osób będących w szczególnej sytuacji na lokalnym rynku pracy	Liczba raportów	6
Upowszechnienie wyników analizy sytuacji osób będących w szczególnej sytuacji na lokalnym rynku pracy	Liczba publikacji	6
Opracowanie i realizacja aktywnych programów/projektów rynku pracy na rzecz osób będących w szczególnej sytuacji na lokalnym rynku pracy	Liczba programów	6
Analiza sytuacji osób będących w szczególnej sytuacji na lokalnym rynku pracy	Liczba raportów	6
Upowszechnienie wyników analizy sytuacji osób będących w szczególnej sytuacji na lokalnym rynku pracy	Liczba publikacji	6
Opracowanie i realizacja aktywnych programów/projektów rynku pracy na rzecz osób będących w szczególnej sytuacji	Liczba programów	6

na lokalnym rynku pracy		
Realizacja aktywizacji zawodowej w ramach współpracy/porozumienia z instytucjami pomocy społecznej i/lub partnerami społecznymi i organizacjami pozarządowymi, pracodawcami	Liczba zawartych porozumień/listów intencyjnych	6
Monitoring współpracy z Ośrodkami Pomocy Społecznej oraz Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie.	Liczba raportów	6
Prowadzenie bieżącej obserwacji zjawiska popytu i podaży pracy w oparciu o monitoring zawodów deficytowych i nadwyżkowych oraz analizę ofert pracy.	Liczba raportów	6
Opracowanie badań i analiz lokalnego rynku pracy w zakresie sytuacji na rynku pracy w zakresie przewidywanej sytuacji wybranych zawodów, sektorów/branż, przewidywanych oczekiwań pracodawców odnośnie posiadanych kwalifikacji i usług szkoleniowych.	Liczba raportów	6
Pozyskiwanie i systematyczna wiedza nt. zmian dokonywanych w zakresie kierunków kształcenia przez szkoły działające na terenie Powiatu. Wskazanie nowych trendów kształcenia.	liczba raportów	6
Badanie efektywności i jakości realizowanych programów mierzonych podjęciem i utrzymaniem zatrudnienia.	liczba raportów	6

WSKAŹNIKI REALIZACJI CELU STRATEGICZNEGO:**(C3) Efektywna program przeciwdziałania przemocy w środowisku lokalnym**

Nazwa Działania	Wskaźnik/Produkt pomiaru celu	Wartość kumulatywna 2016-2021(LB)
Opracowanie diagnozy przemocy w środowisku lokalnym w oparciu o analizę wtórną danych zastanych (desk research)	Liczba raportów	6
Przeprowadzenie badania ankietowego CAWI.	Liczba raportów	4
Cykliczny monitoring zjawiska przemocy w środowisku lokalnym	Liczba raportów	6
Prowadzenie zajęć edukacyjno-informacyjnych wśród mieszkańców powiatu.	Liczba wydarzeń	6
Opracowywanie i publikowanie materiałów informacyjnych na temat zjawiska przemocy i instytucji udzielających pomocy (publikacje online)	Liczba publikacji online	18
Opracowanie i realizacja programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielanie specjalistycznej pomocy w zakresie promowania i wdrażania prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci i młodzieży z rodzin zagrożonych przemocą domową	Liczba programów	1
Organizowanie alternatywnych (aktywnych) form spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży z rodzin zagrożonych przemocą domową	Liczba wydarzeń	6
Zapewnienie poradnictwa specjalistycznego dla osób zajmujących się zawodowo lub społecznie problematyką przemocy	Liczba spotkań	6

Zapewnienie szkoleń z zakresu przeciwdziałania przemocy dla osób zajmujących się zawodowo lub społecznie problematyką przemocy	Liczba szkoleń	6
Zabezpieczenie przed skutkami wypalenia zawodowego – realizacja superwizji	Liczba przeprowadzonych spotkań	6
Kontynuacja koalicji ds. przeciwdziałania przemocy	Liczba zespołów	1
Utworzenie Ośrodka Interwencji Kryzysowej wraz z hostelem	Liczba OIK	1
Realizacja specjalistycznego poradnictwa (psychologiczne, pedagogiczne, rodzinne, socjalne, prawne itp.)	Liczba osób objętych wsparciem	70
Zapewnienie dostępu działań w formie prowadzenia grupy wsparcia dla ofiar przemocy	Liczba grup wsparcia	1
Udzielenie i zapewnienie bezpiecznego schronienia dla rodzin lub osób dotkniętych przemocą	Liczba lokali	1
Tworzenie i realizacja specjalistycznych programów pomocy psychologicznej dla dzieci i młodzieży – ofiar i świadków przemocy w rodzinie	Liczba programów	1
Opracowanie i realizacja programów korekcyjno – edukacyjnych dla sprawców przemocy w rodzinie	Liczba programów	1
Tworzenie i realizacja specjalistycznych programów pomocy psychologicznej dla dzieci i młodzieży	Liczba programów	1
Edukacja w zakresie skutecznych sposobów w zakresie rozwiązywania konfliktów	Liczba spotkań objętych wsparciem	6
Realizacja warsztatów mających na celu udzielanie specjalistycznej pomocy w zakresie wdrażania prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci i młodzieży z rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym	Liczba osób objętych wsparciem	120

WSKAŹNIKI REALIZACJI CELU STRATEGICZNEGO:

(C4) Budowa efektywnego systemu opieki nad dzieckiem i rodziną oraz organizowanie wsparcia dla osób usamodzielnianych.

Nazwa Działania	Wskaźnik/Produkt pomiaru celu	Wartość kumulatywna 2016-2021(LB)
Edukacja rodziców (opiekunów) w zakresie pracy z dzieckiem	Liczba osób objętych wsparciem	42
Wspieranie rodziny w formie poradnictwa specjalistycznego, terapii rodzinnej, mediacji	Liczba osób objętych wsparciem	42
Organizowanie opieki w rodzinnych formach pieczy zastępczej	Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych	420

Wspieranie rodzinnej pieczy zastępczej poprzez organizowanie poradnictwa specjalistycznego, kursów, szkoleń, grup wsparcia i superwizji	Liczba rodzin uczestniczących w szkoleniach	45
Zapewnienie pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych dla wychowanków sytemu pieczy zastępczej	Liczba mieszkań wspieranych	1
Udzielenie kompleksowej pomocy mającej na celu usamodzielnienie osób opuszczających formy pieczy zastępczej	Liczba osób realizujących program usamodzielnienia	120
Realizacja szkoleń, kursów zwiększających kompetencje społeczno- zawodowe	Liczba osób objętych wsparciem	42
Realizacja specjalistycznego poradnictwa dla wychowanków sytemu pieczy zastępczej	Liczba osób objętych wsparciem	120

18. Podmioty odpowiedzialne za realizację, źródła finansowania.

(C1) Poprawa jakości życia osób starszych i niepełnosprawnych.

Nazwa Działania	Podmioty odpowiedzialne	źródło finansowania
Prowadzenie analiz, badań, ekspertyz dotyczących sytuacji osób niepełnosprawnych oraz osób starszych	Starostwo powiatowe, jednostki organizacyjne powiatu, PCPR, PUP	Budżet państwa, budżet powiatu, dotacje celowe, środki UE
Zbieranie i publikowanie kompleksowych informacji o instytucjach i organizacjach działających na rzecz osób niepełnosprawnych oraz osób starszych	Starostwo powiatowe, jednostki organizacyjne powiatu, PCPR, PUP	Budżet państwa, budżet powiatu, dotacje celowe, środki UE
Opracowanie we współpracy z samorządami lokalnymi, instytucjami i organizacjami pozarządowymi procedur zbierania danych z zakresu niepełnosprawności oraz osób starszych	Starostwo powiatowe, jednostki organizacyjne powiatu, PCPR, PUP, NGO	Budżet państwa, budżet powiatu, dotacje celowe, środki UE
Prowadzenie analiz, badań, ekspertyz dotyczących sytuacji demograficznej powiatu	Starostwo powiatowe, jednostki organizacyjne powiatu, PCPR, PUP	Budżet państwa, budżet powiatu, dotacje celowe, środki UE
Publikowanie informacji na stronie internetowej dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych oraz osób starszych	Starostwo powiatowe, jednostki organizacyjne powiatu, PCPR, PUP	Budżet państwa, budżet powiatu, dotacje celowe, środki UE
Upowszechnianie informacji na stronie internetowej PCPR dotyczących problemów osób niepełnosprawnych w zakresie ulg, obowiązujących przepisów itp.	Starostwo powiatowe, jednostki organizacyjne powiatu, PCPR,	Budżet państwa, budżet powiatu, dotacje celowe, środki UE

	PUP	
Publikacje informacji na stronie internetowej dotyczących zatrudniania osób niepełnosprawnych, w tym obowiązki i przywileje dla pracodawców zatrudniających osoby niepełnosprawne	Starostwo powiatowe, jednostki organizacyjne powiatu, PCPR, PUP	Budżet państwa, budżet powiatu, dotacje celowe, środki UE
Stworzenie bazy informacyjnej dla pracodawców i osób niepełnosprawnych poszukujących pracy na temat dostępnych ofert pracy oraz stworzenie systemu informacji o sytuacji na rynku pracy i możliwościach zatrudniania osób niepełnosprawnych i/lub osobach starszych 50+	Starostwo powiatowe, jednostki organizacyjne powiatu, PCPR, PUP	Budżet państwa, budżet powiatu, dotacje celowe, środki UE
Organizacja szkoleń, kursów, warsztatów podnoszących kompetencje osób niepełnosprawnych i/lub osób w wieku starszym 50+ oraz ich konkurencyjności na rynku pracy	Starostwo powiatowe, jednostki organizacyjne powiatu, PCPR, PUP	Budżet państwa, budżet powiatu, dotacje celowe, środki UE
Umożliwienie i organizacja praktyk zawodowych, staży, prac społeczno-użytecznych itp. u potencjalnych pracodawców	Starostwo powiatowe, jednostki organizacyjne powiatu, PCPR, PUP	Budżet państwa, budżet powiatu, dotacje celowe, środki UE
Przygotowanie osób niepełnosprawnych i/lub osób starszych 50+ w kierunku umiejętności autoprezentacji i aktywnego poszukiwania pracy	Starostwo powiatowe, jednostki organizacyjne powiatu, PCPR, PUP	Budżet państwa, budżet powiatu, dotacje celowe, środki UE
Wspieranie istniejących form rehabilitacji i aktywizacji społeczno-zawodowej (WTZ m.in.)	Starostwo powiatowe, jednostki organizacyjne powiatu, PCPR,	Budżet państwa, budżet powiatu, dotacje celowe, środki UE
Współpraca z NGO i/lub instytucjami w zakresie realizacji polityki senioralnej (np. DPS, Kluby seniora itp.)	Starostwo powiatowe, jednostki organizacyjne powiatu, PCPR, NGO	Budżet państwa, budżet powiatu, dotacje celowe, środki UE
Objęcie osób niepełnosprawnych i ich rodzin specjalistycznym poradnictwem psychologicznym, asystenta osoby niepełnosprawnej i terapią oferowaną przez PCPR	Starostwo powiatowe, jednostki organizacyjne powiatu, PCPR,	Budżet państwa, budżet powiatu, dotacje celowe, środki UE
Sukcesywne zwiększanie oferty pomocowej w formie doradztwa, poradnictwa i terapii dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin.	Starostwo powiatowe, jednostki organizacyjne powiatu, PCPR,	Budżet państwa, budżet powiatu, dotacje celowe, środki UE
Realizacja dofinansowania uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych	PCPR,	Budżet państwa, budżet powiatu, dotacje celowe, PFRON, środki UE

Realizacja dofinansowania do zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, ortopedyczne i środki pomocnicze dla osób niepełnosprawnych	PCPR,	Budżet państwa, budżet powiatu, dotacje celowe, PFRON środki UE
Dofinansowanie do likwidacji barier architektonicznych w miejscu zamieszkania	PCPR	Budżet państwa, budżet powiatu, dotacje celowe, PFRON, środki UE
Organizowanie pomocy w sytuacji długotrwałej choroby w rodzinie, poprzez pomoc instytucjonalną – umieszczanie osób w domach pomocy społecznej.	Starostwo powiatowe, jednostki organizacyjne powiatu, PCPR,	Budżet państwa, budżet powiatu, dotacje celowe, środki UE
Umożliwienie osobom niepełnosprawnym dostępu do bezpłatnych usług rehabilitacji na obszarze Powiatu.	Starostwo powiatowe, jednostki organizacyjne powiatu, PCPR,	Budżet państwa, budżet powiatu, dotacje celowe, środki UE
Realizacja dofinansowania do organizacji wydarzeń sportowych, kulturalnych, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych	Starostwo powiatowe, jednostki organizacyjne powiatu, PCPR,	Budżet państwa, budżet powiatu, dotacje celowe, PFRON środki UE
Promowanie zakładania działalności gospodarczej przez osoby niepełnosprawne-jednorazowe dofinansowanie rozpoczęcia działalności gospodarczej i/lub rolniczej i/lub wniesienia wkładu do spółdzielni socjalnej.	Starostwo powiatowe, jednostki organizacyjne powiatu, PCPR,PUP	Budżet państwa, budżet powiatu, dotacje celowe, PFRON środki UE
Doposażenie stanowisk pracy dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych w formie zwrotów kosztów wyposażenia stanowisk pracy	Starostwo powiatowe, jednostki organizacyjne powiatu, PCPR,PUP	Budżet państwa, budżet powiatu, dotacje celowe, PFRON, środki UE
Opracowanie i realizacja programów na skierowanych do osób niepełnosprawnych	Starostwo powiatowe, jednostki organizacyjne powiatu, PCPR,PUP,	Budżet państwa, budżet powiatu, dotacje celowe,PFRON środki UE

(C2) Efektywna polityka rynku pracy.

Nazwa Działania	Wskaźnik/Produkt pomiaru celu	źródło finansowania
Analiza sytuacji osób pozostających poza rynkiem pracy w powiecie.	Starostwo powiatowe, jednostki organizacyjne powiatu, PCPR,PUP	Budżet państwa, budżet powiatu, dotacje celowe, środki UE
Upowszechnienie wyników analizy sytuacji pozostających poza rynkiem pracy w powiecie.	Starostwo powiatowe, jednostki organizacyjne powiatu, PCPR,PUP	Budżet państwa, budżet powiatu, dotacje celowe, środki UE
Opracowanie i realizacja aktywnych programów/projektów rynku pracy na rzecz osób pozostających poza rynkiem pracy w powiecie.	Starostwo powiatowe, jednostki organizacyjne powiatu,	Budżet państwa, budżet powiatu, dotacje celowe,

	PCPR,PUP	środki UE
Analiza sytuacji osób będących w szczególnej sytuacji na lokalnym rynku pracy	Starostwo powiatowe, jednostki organizacyjne powiatu, PCPR,PUP	Budżet państwa, budżet powiatu, dotacje celowe, środki UE
Upowszechnienie wyników analizy sytuacji osób będących w szczególnej sytuacji na lokalnym rynku pracy	Starostwo powiatowe, jednostki organizacyjne powiatu, PCPR,PUP	Budżet państwa, budżet powiatu, dotacje celowe, środki UE
Opracowanie i realizacja aktywnych programów/projektów rynku pracy na rzecz osób będących w szczególnej sytuacji na lokalnym rynku pracy	Starostwo powiatowe, jednostki organizacyjne powiatu, PCPR,PUP	Budżet państwa, budżet powiatu, dotacje celowe, środki UE
Analiza sytuacji osób będących w szczególnej sytuacji na lokalnym rynku pracy	Starostwo powiatowe, jednostki organizacyjne powiatu, PCPR,PUP	Budżet państwa, budżet powiatu, dotacje celowe, środki UE
Upowszechnienie wyników analizy sytuacji osób będących w szczególnej sytuacji na lokalnym rynku pracy	Starostwo powiatowe, jednostki organizacyjne powiatu, PCPR,PUP	Budżet państwa, budżet powiatu, dotacje celowe, środki UE
Opracowanie i realizacja aktywnych programów/projektów rynku pracy na rzecz osób będących w szczególnej sytuacji na lokalnym rynku pracy	Starostwo powiatowe, jednostki organizacyjne powiatu, PCPR,PUP	Budżet państwa, budżet powiatu, dotacje celowe, środki UE
Realizacja aktywizacji zawodowej w ramach współpracy/porozumienia z instytucjami pomocy społecznej i/lub partnerami społecznymi i organizacjami pozarządowymi, pracodawcami	Starostwo powiatowe, jednostki organizacyjne powiatu, PCPR, PUP, NGO	Budżet państwa, budżet powiatu, dotacje celowe, środki UE
Monitoring współpracy z Ośrodkami Pomocy Społecznej oraz Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie	Starostwo powiatowe, jednostki organizacyjne powiatu, PCPR, PUP, OPS	Budżet państwa, budżet powiatu, dotacje celowe, środki UE
Prowadzenie bieżącej obserwacji zjawiska popytu i podaży pracy w oparciu o monitoring zawodów deficytowych i nadwyżkowych oraz analizę ofert pracy	Starostwo powiatowe, jednostki organizacyjne powiatu, PCPR,PUP	Budżet państwa, budżet powiatu, dotacje celowe, środki UE
Opracowanie badań i analiz lokalnego rynku pracy w zakresie sytuacji na rynku pracy w zakresie przewidywanej sytuacji wybranych zawodów, sektorów/branż, przewidywanych oczekiwań pracodawców odnośnie posiadanych kwalifikacji i usług szkoleniowych	Starostwo powiatowe, jednostki organizacyjne powiatu, PCPR,PUP	Budżet państwa, budżet powiatu, dotacje celowe, środki UE

Pozyskiwanie i systematyczna wiedza nt. zmian dokonywanych w zakresie kierunków kształcenia przez szkoły działające na terenie powiatu. Wskazanie nowych trendów kształcenia	Starostwo powiatowe, jednostki organizacyjne powiatu, PCPR, PUP	Budżet państwa, budżet powiatu, dotacje celowe, środki UE
Badanie efektywności i jakości realizowanych programów mierzonych podjęciem i utrzymaniem zatrudnienia	Starostwo powiatowe, jednostki organizacyjne powiatu, PCPR, PUP	Budżet państwa, budżet powiatu, dotacje celowe, środki UE

(C3) Efektywna program przeciwdziałania przemocy w środowisku lokalnym

Nazwa Działania	Podmioty odpowiedzialne	źródło finansowania
Opracowanie diagnozy przemocy w środowisku lokalnym w oparciu o analizę wtórną danych zastanych (desk research).	Starostwo powiatowe, PCPR,	Budżet państwa, budżet powiatu, dotacje celowe, środki UE
Przeprowadzenie badania ankietowego CAWI	Starostwo powiatowe, PCPR,	Budżet państwa, budżet powiatu, dotacje celowe, środki UE
Cykliczny monitoring zjawiska przemocy w środowisku lokalnym	Starostwo powiatowe, PCPR,	Budżet państwa, budżet powiatu, dotacje celowe, środki UE
Prowadzenie zajęć edukacyjno-informacyjnych wśród mieszkańców powiatu	Starostwo powiatowe, jednostki organizacyjne powiatu, PCPR,	Budżet państwa, budżet powiatu, dotacje celowe, środki UE
Opracowywanie i publikowanie materiałów informacyjnych na temat zjawiska przemocy i instytucji udzielających pomocy (publikacje online)	Starostwo powiatowe, jednostki organizacyjne powiatu, PCPR,	Budżet państwa, budżet powiatu, dotacje celowe, środki UE
Opracowanie i realizacja programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielanie specjalistycznej pomocy w zakresie promowania i wdrażania prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci i młodzieży z rodzin zagrożonych przemocą domową	Starostwo powiatowe, PCPR,	Budżet państwa, budżet powiatu, dotacje celowe, środki UE
Organizowanie alternatywnych (aktywnych) form spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży z rodzin zagrożonych przemocą domową	Starostwo powiatowe, jednostki organizacyjne powiatu, PCPR,	Budżet państwa, budżet powiatu, dotacje celowe, środki UE
Zapewnienie poradnictwa specjalistycznego dla osób zajmujących się zawodowo lub społecznie problematyką przemocy	Starostwo powiatowe, jednostki organizacyjne powiatu, PCPR,	Budżet państwa, budżet powiatu, dotacje celowe, środki UE

		UE
Zapewnienie szkoleń z zakresu przeciwdziałania przemocy dla osób zajmujących się zawodowo lub społecznie problematyką przemocy	Starostwo powiatowe, jednostki organizacyjne powiatu, PCPR,	Budżet państwa, budżet powiatu, dotacje celowe, środki UE
Zapewnienie szkoleń z zakresu mediacji rodzinnych dla osób zajmujących się zawodowo lub społecznie problematyką przemocy	Starostwo powiatowe, jednostki organizacyjne powiatu, PCPR,	Budżet państwa, budżet powiatu, dotacje celowe, środki UE
Zabezpieczenie przed skutkami wypalenia zawodowego – realizacja superwizji	Starostwo powiatowe, jednostki organizacyjne powiatu, PCPR,	Budżet państwa, budżet powiatu, dotacje celowe, środki UE
Utworzenie Ośrodka Interwencji Kryzysowej wraz z hostelem.	Starostwo powiatowe,	Budżet państwa, budżet powiatu, dotacje celowe, środki UE
Realizacja specjalistycznego poradnictwa (psychologiczne, pedagogiczne, rodzinne, socjalne, prawne itp.)	Starostwo powiatowe, jednostki organizacyjne powiatu, PCPR,	Budżet państwa, budżet powiatu, dotacje celowe, środki UE
Kontynuacja działań w formie prowadzenia grupy wsparcia dla ofiar przemocy	Starostwo powiatowe, PCPR,	Budżet państwa, budżet powiatu, dotacje celowe, środki UE
Udzielenie i zapewnienie bezpiecznego schronienia rodzinom dotkniętym przemocą	Starostwo powiatowe, PCPR,	Budżet państwa, budżet powiatu, dotacje celowe, środki UE
Tworzenie i realizacja specjalistycznych programów pomocy psychologicznej dla dzieci i młodzieży – ofiar i świadków przemocy w rodzinie	Starostwo powiatowe, jednostki organizacyjne powiatu, PCPR,	Budżet państwa, budżet powiatu, dotacje celowe, środki UE
Opracowanie i realizacja programów korekcyjno – edukacyjnych dla sprawców przemocy w rodzinie	PCPR	Budżet państwa, budżet powiatu, dotacje celowe, środki UE
Realizacja specjalistycznego poradnictwa (psychologiczne, pedagogiczne, rodzinne, socjalne, prawne itp.)	Starostwo powiatowe, jednostki organizacyjne powiatu, PCPR,	Budżet państwa, budżet powiatu, dotacje celowe, środki UE
Tworzenie i realizacja specjalistycznych programów pomocy psychologicznej dla	Starostwo powiatowe, jednostki	Budżet państwa, budżet powiatu,

dzieci i młodzieży	organizacyjne powiatu, PCPR,	dotacje celowe, środki UE
Edukacja w zakresie skutecznych sposobów w zakresie rozwiązywania konfliktów.	Starostwo powiatowe, jednostki organizacyjne powiatu, PCPR,	Budżet państwa, budżet powiatu, dotacje celowe, środki UE
Realizacja warsztatów mającym na celu udzielanie specjalistycznej pomocy w zakresie wdrażania prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci i młodzieży z rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym	Starostwo powiatowe, jednostki organizacyjne powiatu, PCPR,	Budżet państwa, budżet powiatu, dotacje celowe, środki UE

(C4) Budowa systemu opieki nad dzieckiem i rodziną oraz organizowanie wsparcia dla osób usamodzielnianych.

Nazwa Działania	Podmioty odpowiedzialne	źródło finansowania
Edukacja rodziców w zakresie pracy z dzieckiem	Starostwo powiatowe, jednostki organizacyjne powiatu, PCPR,	Budżet państwa, budżet powiatu, dotacje celowe, środki UE
Wspieranie rodziny w formie poradnictwa specjalistycznego, terapii rodzinnej, mediacji	Starostwo powiatowe, jednostki organizacyjne powiatu, PCPR,	Budżet państwa, budżet powiatu, dotacje celowe, środki UE
Organizowanie opieki w rodzinnych formach pieczy zastępczej	PCPR,	Budżet państwa, budżet powiatu, dotacje celowe, środki UE
Wspieranie rodzinnej pieczy zastępczej poprzez organizowanie poradnictwa specjalistycznego, kursów, szkoleń, grup wsparcia i superwizji	PCPR,	Budżet państwa, budżet powiatu, dotacje celowe, środki UE
Zapewnienie pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych dla wychowanków systemu pieczy zastępczej.	Starostwo powiatowe, jednostki organizacyjne powiatu, PCPR,	Budżet państwa, budżet powiatu, dotacje celowe, środki UE
Udzielenie kompleksowej pomocy mającej na celu usamodzielnienie osób opuszczających formy pieczy zastępczej.	Starostwo powiatowe, jednostki organizacyjne powiatu, PCPR,	Budżet państwa, budżet powiatu, dotacje celowe, środki UE
Realizacja szkoleń, kursów zwiększających kompetencje społeczno- zawodowe	Starostwo powiatowe, jednostki organizacyjne powiatu, PCPR,	Budżet państwa, budżet powiatu, dotacje celowe, środki UE
Realizacja specjalistycznego poradnictwa dla wychowanków systemu pieczy zastępczej.	Starostwo powiatowe, jednostki organizacyjne powiatu, PCPR,	Budżet państwa, budżet powiatu, dotacje celowe, środki UE

19. Ramy finansowania działań określonych w strategii rozwiązywania problemów dla powiatu brzozowskiego na lata 2016-2021

CEL I – POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA OSÓB STARSZYCH I NIEPEŁNOSPRAWNYCH	
ROK	RAMA FINASOWA
2016	2269846
2017	2179846
2018	2179846
2019	2179846
2020	2179846
2021	2179846
CEL II – EFEKTYWNA POLITYKA RYNKU PRACY	
ROK	RAMA FINASOWA
2016	120 000
2017	120 000
2018	120 000
2019	120 000
2020	120 000
2021	120 000
CEL III - EFEKTYWNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W ŚRODOWISKU LOKALNYM	
ROK	RAMA FINASOWA
2016	57500
2017	80 000
2018	80 000
2019	80 000
2020	80 000
2021	80 000
CEL IV - BUDOWA SYSTEMU OPIEKI NAD DZIECKIEM I RODZINĄ ORAZ ORGANIZOWANIE WSPARCIA DLA OSÓB USAMODZIELNIANYCH	
ROK	RAMA FINASOWA
2016	800 000
2017	800 000
2018	800 000
2019	800 000
2020	800 000
2021	800 000

20. Spis tabel

Tabela 1. Udział procentowy powierzchni gmin w ogólnej powierzchni powiatu brzozowskiego w 2012 i 2014 roku	9
Tabela 2. Udział procentowy ludności powiatu brzozowskiego w latach 2012-2014	13
Tabela 3. Liczba urodzeń, zgonów oraz przyrost naturalny w powiecie brzozowskim w latach 2012-2014	14
Tabela 4. Małżeństwa w powiecie brzozowskim w latach 2012 i 2014	17
Tabela 5. Udział procentowy mieszkańców powiatu brzozowskiego wg płci i ekonomicznych grup wiekowych w latach 2012-2014	18
Tabela 6. Ekonomiczne grupy wiekowe mieszkańców powiatu brzozowskiego wg miejscowości zamieszkania w latach 2012-2014	21
Tabela 7. Współczynnik obciążenia demograficznego ludnością w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym, na terenie powiatu brzozowskiego w 2014 roku	22
Tabela 8. Współczynnik obciążenia demograficznego ludnością w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym w 2014 roku na terenie powiatu brzozowskiego	23
Tabela 9. Współczynnik wsparcia międzypokoleniowego w powiecie brzozowskim	23
Tabela 10. Liczba oraz udział procentowy mieszkańców powiatu brzozowskiego w wieku 3-24 lata oraz miejsca zamieszkania w latach 2012-2014	25
Tabela 11. Udział mieszkańców powiatu brzozowskiego wg edukacyjnych grup wiekowych oraz miejsca zamieszkania w latach 2012-2014	25
Tabela 12. Liczba oddziałów przedszkolnych na terenie powiatu brzozowskiego w 2014 roku	26
Tabela 13. Udział procentowy dzieci w przedszkolach w podziale na wiek, w gminach powiatu brzozowskiego w 2014 roku	27
Tabela 14. Liczba szkół podstawowych i udział procentowy w ogólnej liczbie szkół w powiecie oraz liczba dzieci i udział procentowy dzieci uczących się w szkołach podstawowych powiecie brzozowskim w 2014 roku	27
Tabela 15. Liczba szkół gimnazjalnych i udział procentowy w ogólnej liczbie szkół w powiecie oraz liczba dzieci i udział procentowy osób uczących się w szkołach gimnazjalnych w powiecie brzozowskim w 2014 roku	28
Tabela 16. Liczba świetlic szkolnych oraz korzystających z nich uczniów w powiecie brzozowskim w 2014 roku	29
Tabela 17. Liczba wybranych imprez organizowanych przez jednostki kultury w wybranych gminach powiatu brzozowskiego w 2014 roku	32
Tabela 18. Liczba oraz udział procentowy czytelników w ciągu roku w powiecie brzozowskim w 2014 roku.	33
Tabela 19. Zespoły artystyczne i koła (kluby) oraz ich członkowie funkcjonujący na terenie powiatu brzozowskiego w 2014 roku.	34
Tabela 20. Czas pozostawania bez pracy mieszkańców powiatu brzozowskiego (razem) w latach 2012-2014	39
Tabela 21. Czas pozostawania bez pracy mieszkańców powiatu brzozowskiego, wg gmin w latach 2012-2014	40
Tabela 22. Udział bezrobotnych mieszkańców powiatu brzozowskiego, wg wieku w latach 2012 i 2014	41
Tabela 23. Udział bezrobotnych mieszkańców powiatu brzozowskiego, wg wieku oraz miejsca zamieszkania (gminę) w latach 2012 i 2014	42
Tabela 24. Udział bezrobotnych mieszkańców powiatu brzozowskiego, wg wykształcenia w latach 2012 i 2014	43
Tabela 25. Udział bezrobotnych mieszkańców powiatu brzozowskiego, w podziale na wykształcenie oraz miejsce zamieszkania (gminę), w latach 2012 i 2014	44

Tabela 26. Udział bezrobotnych mieszkańców powiatu brzozowskiego, w podziale na staż pracy w latach 2012-2014	45
Tabela 27. Udział bezrobotnych mieszkańców powiatu brzozowskiego, w podziale na liczbę osób wyłączonych z ewidencji osób bezrobotnych, przyczynę wyłączenia z ewidencji oraz miejsce zamieszkania (gminę) w 2014 roku	46
Tabela 28. Udział bezrobotnych mieszkańców powiatu brzozowskiego, znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy w latach 2012-2014	47
Tabela 29. Udział procentowy osób bezrobotnych będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy w powiecie brzozowskim w latach 2012-2014.	48
Tabela 30. Podział podmiotów gospodarczych według sekcji PKD, w powiecie brzozowskim w 2014 roku	50
Tabela 31. Podział przedsiębiorstw wg ich wielkości w powiecie brzozowskim w 2014 roku	51
Tabela 32. Liczba rodzin ogółem objętych pomocą społeczną w ośrodkach pomocy społecznej na terenie powiatu brzozowskiego w latach 2012-2014	61
Tabela 33. Liczba rodzin z dziećmi objętych pomocą społeczną w ośrodkach pomocy społecznej na terenie powiatu brzozowskiego w latach 2012-2014	62
Tabela 34. Liczba rodzin niepełnych objętych pomocą społeczną w ośrodkach pomocy społecznej na terenie powiatu brzozowskiego w latach 2012-2014	62
Tabela 35. Liczba oraz udział procentowy rodzin korzystających z pomocy społecznej wg wybranych problemów społecznych w ogólnej liczbie rodzi korzystających z GOPS i MOPS w powiecie brzozowskim w latach 2012-2014.	63
Tabela 36. Liczba rodzin oraz udział procentowy rodzin, w których występuje problem ubóstwa. Ośrodki Pomocy Społecznej powiatu brzozowskiego w latach 2012-2014	65
Tabela 37. Liczba rodzin oraz udział procentowy rodzin, w których występuje potrzeba ochrony macierzyństwa. Ośrodki Pomocy Społecznej powiatu brzozowskiego w latach 2012-2014	66
Tabela 38. Udział procentowy rodzin, w których występuje problem bezrobocia. Ośrodki Pomocy Społecznej powiatu brzozowskiego w latach 2012-2014	67
Tabela 39. Udział procentowy rodzin, w których występuje problem niepełnosprawności. Ośrodki Pomocy Społecznej powiatu brzozowskiego w latach 2012-2014	69
Tabela 40. Udział procentowy rodzin w których występuje problem długotrwałej lub ciężkiej choroby. Ośrodki Pomocy Społecznej powiatu brzozowskiego w latach 2012-2014	70
Tabela 41. Udział procentowy rodzin w których występuje problem bezradności w sprawach opiekuńczo- wychowawczych. Ośrodki Pomocy Społecznej powiatu brzozowskiego w latach 2012-2014	72
Tabela 42. Udział procentowy rodzin w których występuje problem przemocy w rodzinie. Ośrodki Pomocy Społecznej powiatu brzozowskiego w latach 2012-2014	73
Tabela 43. Udział procentowy rodzin w których występuje problem alkoholizmu.	74
Tabela 44. Liczba rodzin, u których prowadzona była praca socjalna w gminach powiatu brzozowskiego w latach 2012-2014	75
Tabela 45. Liczba rodzin / osób objęta programem Pomoc Państwa w Zakresie Dożywiania w powiecie brzozowskim w latach 2012-2014	76
Tabela 46. Liczba osób objętych pomocą w formie poradnictwa w ramach działania PIK w powiecie brzozowskim w 2014 roku.	78
Tabela 47. Przemoc w rodzinie wg Komendy Powiatowej Policji w powiecie brzozowskim w 2014 roku	79
Tabela 48. Liczba członków GKRPA w podziale na gminy powiatu brzozowskiego w latach 2012-2014	81
Tabela 49. Udział procentowy oraz liczba członków rodzin osób z problemem alkoholowym, z którymi Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych przeprowadziła rozmowy w latach 2012 i 2014 w powiecie brzozowskim	82

Tabela 50. Liczba osób, z którymi Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych przeprowadziła rozmowy interwencyjno - motywujące w związku z nadużywaniem alkoholu w latach 2012 i 2014 w powiecie brzozowskim.	83
Tabela 51. Udział procentowy oraz liczba osób, w stosunku do których Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych podjęła czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w placówce leczenia uzależnienia od alkoholu w latach 2012 i 2014 w powiecie brzozowskim	83
Tabela 52. Udział procentowy oraz liczba osób, wobec których Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wystąpiła do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego w latach 2012 i 2014 w powiecie brzozowskim	84
Tabela 53. Liczba stwierdzonych, wybranych przestępstw dokonanych na terenie powiatu brzozowskiego (KPP Brzozów).	86
Tabela 54. Liczba wybranych postępowań przygotowawczych, na terenie powiatu brzozowskiego (KPP Brzozów).	87
Tabela 55. Zachorowania na choroby zakaźne i zatrucia w powiecie brzozowskim w latach 2012 i 2013	90
Tabela 56. Leczeni po raz pierwszy z zaburzeniami psychicznymi (bez uzależnień), wg wieku tych osób w powiecie brzozowskim w latach 2012-2013	90
Tabela 57. Leczeni po raz pierwszy z zaburzeniami psychicznymi spowodowanymi uzależnieniem od alkoholu, wg wieku w powiecie brzozowskim w latach 2012 i 2013.	91
Tabela 58. Zachorowalność ludności w wieku pow. 19 lat w powiecie brzozowskim w latach 2012 i 2013	92
Tabela 59. Hospitalizacje leczonych w szpitalach ogólnych w powiecie brzozowskim w latach 2012 i 2013	92
Tabela 60. Przyczyny zgonów mieszkańców powiatu brzozowskiego w 2013 roku	93
Tabela 61. Liczba osób przed 16 rokiem życia wobec których Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności wydał orzeczenie w 2012 i 2014 roku, wg przyczyny niepełnosprawności	97
Tabela 62. Liczba osób przed 16 rokiem życia wobec których Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności wydał orzeczenie w latach 2012-2014	98
Tabela 63. Liczba osób przed 16 rokiem życia wobec których Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności wydał orzeczenie w 2012 roku, wg wieku i przyczyny niepełnosprawności	99
Tabela 64. Liczba osób przed 16 rokiem życia wobec których Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności wydał orzeczenie w 2014 roku wg wieku i przyczyny niepełnosprawności	100
Tabela 65. Liczba osób przed 16 rokiem życia wobec których Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności wydał orzeczenie w latach 2012 i 2014, wg płci	100
Tabela 66. Liczba osób przed 16 rokiem życia wobec których Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności wydał orzeczenie w 2012 i 2014 roku, wg płci i przyczyny niepełnosprawności	101
Tabela 67. Liczba osób powyżej 16 roku życia wobec których Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności wydał orzeczenie w latach 2012 i 2014, wg płci	102
Tabela 68. Liczba wydanych orzeczeń wg płci i symboli niepełnosprawności osób powyżej 16 roku życia w 2012 i 2014 roku	102
Tabela 69. Liczba wydanych orzeczeń wg symboli oraz przyczyn niepełnosprawności osób powyżej 16 roku życia w 2012 roku	103
Tabela 70. Liczba wydanych orzeczeń wg symboli oraz przyczyn niepełnosprawności osób powyżej 16 roku życia w 2014 roku	104
Tabela 71. Liczba osób powyżej 16 roku życia wobec których Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności wydał orzeczenie w latach 2012 i 2014, wg wieku	105
Tabela 72. Liczba wydanych orzeczeń wg wieku i symboli niepełnosprawności osób powyżej 16 roku życia w 2012 roku	105
Tabela 73. Liczba wydanych orzeczeń wg wieku i przyczyny niepełnosprawności osób powyżej 16 roku życia w 2014 roku	106

Tabela 74. Udział procentowy osób niepełnosprawnych po 16 roku życia, względem ogólnej liczby mieszkańców powiatu w 2012 i 2014 roku, wg miejsca zamieszkania	108
Tabela 75. Udział procentowy niepełnosprawnych osób po 16 roku życia ze względu na przyczynę niepełnosprawności: upośledzenie umysłowe i miejsce zamieszkania w gminach powiatu brzozowskiego w 2012 i 2014 roku.	110
Tabela 76. Udział procentowy niepełnosprawnych osób po 16 roku życia ze względu na przyczynę niepełnosprawności: choroby psychiczne i miejsce zamieszkania w gminach powiatu brzozowskiego w 2012 i 2014 roku	111
Tabela 77. Udział procentowy niepełnosprawnych osób po 16 roku życia, ze względu na przyczynę niepełnosprawności: inne choroby i miejsce zamieszkania w gminach powiatu brzozowskiego w 2012 i 2014 roku	112
Tabela 78. Udział procentowy niepełnosprawnych osób po 16 roku życia, ze względu na przyczynę niepełnosprawności: choroby neurologiczne i miejsce zamieszkania w gminach powiatu brzozowskiego w 2012 i 2014 roku	113
Tabela 79. Udział procentowy niepełnosprawnych osób po 16 roku życia, ze względu na przyczynę niepełnosprawności: choroby układu oddechowego i krążenia oraz miejsce zamieszkania w gminach powiatu brzozowskiego w 2012 i 2014 roku	114
Tabela 80. Udział procentowy niepełnosprawnych osób po 16 roku życia, ze względu na przyczynę niepełnosprawności: upośledzenie ruchowe oraz miejsce zamieszkania w gminach powiatu brzozowskiego w 2012 i 2014 roku	115
Tabela 81. Liczba osób, które otrzymały dofinansowania do turnusów rehabilitacyjnych (PCPR) w powiecie brzozowskim w latach 2012 i 2014 ze względu na płeć oraz miejsce zamieszkania.	116
Tabela 82. Liczba osób, które otrzymały dofinansowania do turnusów rehabilitacyjnych (PCPR) w powiecie brzozowskim w latach 2012 i 2014 ze względu na wiek oraz miejsce zamieszkania.	117
Tabela 83. Liczba osób, które otrzymały dofinansowania do sprzętu rehabilitacyjnego, przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych (PCPR) w powiecie brzozowskim w latach 2012 i 2014 ze względu na płeć oraz miejsce zamieszkania.	117

21. Spis map

Mapa 1. Podział administracyjny powiatu brzozowskiego	10
Mapa 2. Udział procentowy mieszkańców powiatu brzozowskiego w 2014 roku.....	12
Mapa 3. Przyrost naturalny w powiecie brzozowskim w 2014 roku	15
Mapa 4. Udział procentowy (%) ludności w wieku przedprodukcyjnym wg gmin w powiecie brzozowskim w 2014 roku.....	19
Mapa 5. Udział procentowy (%) ludności w wieku produkcyjnym wg gmin w powiecie brzozowskim w 2014 roku.....	20
Mapa 6. Udział procentowy (%) ludności w wieku poprodukcyjnym w powiecie brzozowskim w 2014 roku	21
Mapa 7. Współczynnik wsparcia międzypokoleniowego w powiecie brzozowskim w 2014 roku	24
Mapa 8. Udział osób zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Brzozowie w 2014 roku	38
Mapa 9. Udział osób zarejestrowanych powyżej 24 miesięcy w Powiatowym Urzędzie	41
Mapa 10. Udział bezrobotnych w wieku 25-34 lat, zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w 2014 roku.....	43
Mapa 11. Udział bezrobotnych mieszkańców powiatu brzozowskiego (PUP), wyłączonych z ewidencji osób bezrobotnych ze względu na podjęcie prac interwencyjnych w 2014 roku	46
Mapa 12. Udział bezrobotnych mieszkańców powiatu brzozowskiego (PUP), wyłączonych z ewidencji osób bezrobotnych ze względu na podjęcie stażu pracy w 2014 roku	47
Mapa 13. Liczba rodzin ogółem objętych pomocą społeczną w ośrodkach pomocy społecznej na terenie powiatu brzozowskiego w 2014 roku	61
Mapa 14. Udział procentowy rodzin, w których występuje problem ubóstwa. Ośrodki Pomocy Społecznej powiatu brzozowskiego w 2014 roku	64
Mapa 15. Udział procentowy rodzin w których występuje problem potrzeby ochrony macierzyństwa Ośrodki Pomocy Społecznej powiatu brzozowskiego w 2014 roku	66
Mapa 16. Udział procentowy rodzin, w których występuje problem bezrobocia. Ośrodki Pomocy Społecznej powiatu brzozowskiego w 2014 roku	68
Mapa 17. Udział procentowy rodzin w których występuje problem niepełnosprawności. Ośrodki Pomocy Społecznej powiatu brzozowskiego w latach 2012-2014	69
Mapa 18. Udział procentowy rodzin w których występuje problem długotrwałej lub ciężkiej choroby. Ośrodki Pomocy Społecznej powiatu brzozowskiego w 2014 roku	71
Mapa 19. Udział procentowy rodzin w których występuje problem bezradności w sprawach opiekuńczo- wychowawczych. Ośrodki Pomocy Społecznej powiatu brzozowskiego w 2014 roku	72
Mapa 20. Udział procentowy przestępstw kryminalnych dokonanych na terenie powiatu brzozowskiego	87
Mapa 21. Udział procentowy przestępstw: uszkodzenie mienia dokonanych na terenie powiatu brzozowskiego	88
Mapa 22. Udział procentowy niepełnosprawnych osób po 16 roku życia względem ogólnej liczby mieszkańców gmin powiatu brzozowskiego w 2014 roku.....	108
Mapa 23. Udział procentowy niepełnosprawnych osób po 16 roku życia ze względu na przyczynę niepełnosprawności: upośledzenie umysłowe i miejsce zamieszkania w gminach powiatu brzozowskiego w 2014 roku.	109
Mapa 24. Udział procentowy niepełnosprawnych osób po 16 roku życia, ze względu na przyczynę niepełnosprawności: choroby psychiczne i miejsce zamieszkania w gminach powiatu brzozowskiego w 2014 roku	111
Mapa 25. Udział procentowy niepełnosprawnych osób po 16 roku życia, ze względu na przyczynę niepełnosprawności: choroby neurologiczne i miejsce zamieszkania w gminach powiatu brzozowskiego w 2014 roku	113

Mapa 26. Udział procentowy niepełnosprawnych osób po 16 roku życia, ze względu na przyczynę niepełnosprawności: upośledzenie ruchowe oraz miejsce zamieszkania w gminach powiatu brzozowskiego w 2014 roku	115
--	-----

22. Spis wykresów

Wykres 1. Liczba mieszkańców powiatu brzozowskiego w latach 2012 i 2014	11
Wykres 2. Współczynnik przyrostu naturalnego w powiatach podregionu krośnieńskiego w 2014 roku 16	
Wykres 3. Modele struktury ludności według płci i wieku	16
Wykres 4. Liczba bibliotek i filii znajdujących się na terenie powiatu brzozowskiego w 2014 roku	33
Wykres 5. Osoby zarejestrowane w PUP w Brzozowie w latach 2012-2014.....	38
Wykres 6. Podmioty gospodarcze wg sektorów w powiecie brzozowski w latach 2012-2014	49
Wykres 7. Ogólna liczba rodzin zastępczych w powiecie brzozowskim w latach 2012-2014.	53
Wykres 8. Liczba rodzin spokrewnionych z dzieckiem oraz umieszczonych w nich dzieci w powiecie brzozowskim w latach 2012-2014.....	54
Wykres 9. Liczba rodzin zastępczych niezawodowych oraz umieszczonych w nich dzieci w powiecie brzozowskim w latach 2012-2014.....	55
Wykres 10. Liczba rodzin zastępczych zawodowych oraz umieszczonych w nich dzieci w powiecie brzozowskim w latach 2012-2014.....	55
Wykres 11. Liczba osób, dla których przygotowano Indywidualny Program Usamodzielniania w powiecie brzozowskim w latach 2012-2014.....	57
Wykres 12. Pomoc dla pełnoletnich osób opuszczających rodziny zastępcze w powiecie brzozowskim w latach 2012-2014.....	57
Wykres 13. Pomoc dla pełnoletnich osób opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze w powiecie brzozowskim w latach 2012-2014.....	58
Wykres 14. Aktywne formy pracy socjalnej w ośrodkach pomocy społecznej w powiecie brzozowskim w latach 2012 i 2014.....	75
Wykres 15. Liczba aptek i punktów aptecznych w powiecie brzozowskim w 2014 roku	93
Wykres 16. Liczba ludności na aptekę ogólnodostępną w powiecie brzozowskim w 2014 roku	94
Wykres 17. Warsztatu Terapii Zajęciowej w powiecie brzozowskim w latach 2012-2014.....	121

PRZEWODNICZĄCY RADY

Henryk Kozik
Henryk Kozik

